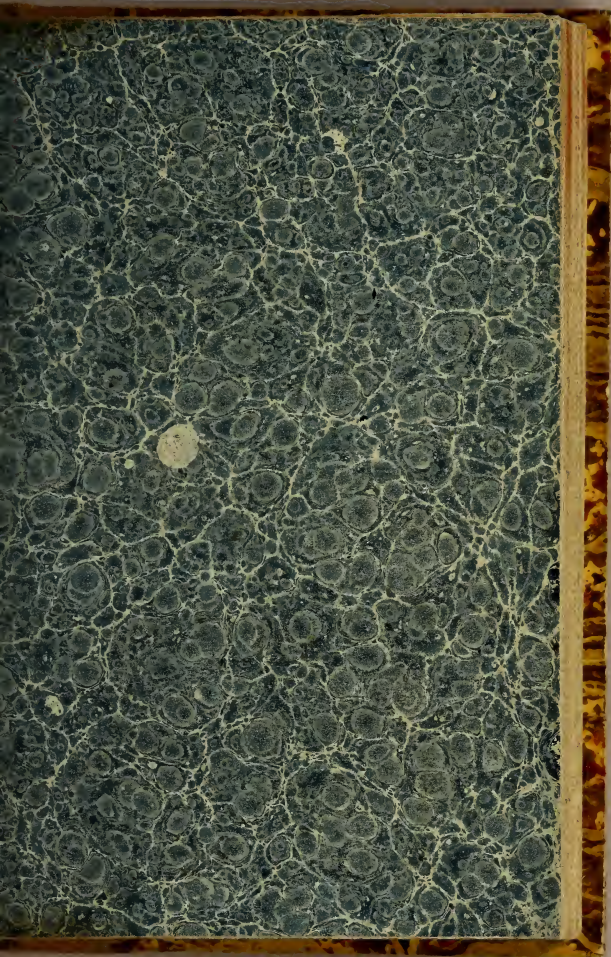
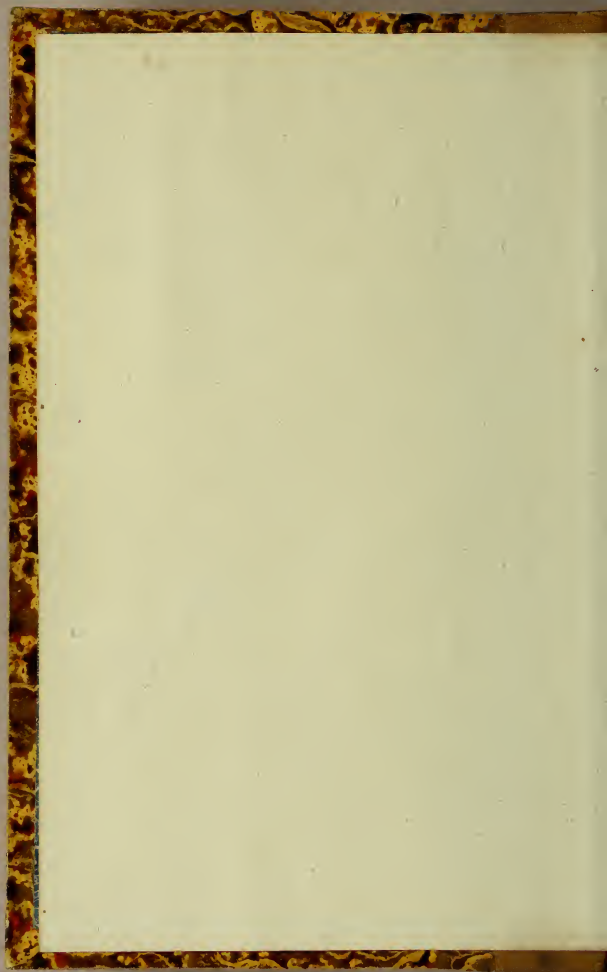

John Carter Brown.

Rodriguez # 2304

Sabin # 90040

10/1

The number of the
end of the

10/1

129

WARACHTI- GE HISTORIE ENDE BE- SCHRIJVINGE EENS LANTS IN

America ghelegen, vviens inwoonders vuilt,
naeck, seer godloos, ende vvreede
menschen eters sijn.

*Beschreuen door Hans Staden van Homborch wt lant van
Hessen, die welcke seluer in persoone
het landt America besocht heeft.*

Vt den Hoochduysch ouer gheset.

TANT VERPEN,

By Christoffel Plantijn, indē gulden eenhooren.

1558.

MET PRIVILEGIE.

Die Konincklijke Maesteyt heeft toeghelaten ende
bepermitteert Christoffelen Plantijn, te moghen
drucken ofi doen drucken, vercoopen ende distri-
bueren dit teghenwoordich boeck, gheheeten
Beschrijuinge des lañts America. Verbie-
dende allen anderen Druckers ende boeckuercoopers, dit selfde in
vier iaren tijts na te drucken, ofi te doen na drucken, in geender
manieren, in Françhoys, ofi in Duytsch, op de pene en confiscati-
vanden seluen boecken, ende noch daer en bouen XX. Carolus
gulden: ghelijck dat noch breeder int Originael der brieuen ver-
claert staet. Ghegheuen te Brueffel den X. Martij. Anno 1557.

Onderteeckent

Pb. de Lens.

Die Boeckdrucker totten Leser

A Engesien dat veele warachtige historien vā diuersche landen, en̄ het leuen en̄ hādēl vanden inwoōders niet alleen seer cort wijlich en̄ genoegelijc, maer ooc seer profijtelijc is (wāt wy daer door vermaēt worden God te louen en̄ te dācken, dat hy ons ende onse landen, buytē alle Heydensche ende goddeloose, door sijn heyligh woort begaest heeft met goede leer eerlijcke policie, en̄ duechdelijcke manieren) So heb ick tot uwē diēste ende profijt goetwillige leser door dē druck int openbaer gebracht een warachtige beschrijuinge des lāts America genaēpt, wiens inwoonders wilt, naeck, ongoddelijck, en̄ in alle manieren meer beestelijck dan menschelijck sijn, wāt sy niet alleē beestē tot des menschen behoefge

scapē, en etē, maer ooc mēschen vleesch
met grooter onhebbelijchz verflinden,
dwelc ons nz alleē vā Hās Stadē deses
boecks beschrijuer verclaert en is, maer
ooc vā eenē anderē genaēt Andreas Te
uet veel breder en opētlijcker bescreuē
wort, welcke ic onlancx door dē druck
ooc sal in voorsijn latē comē Aldus dā
ist sake dat dese mijnē arbeyt in dācke
vā v Leser genomē wort, so sal ic neer
stichz doen om meer historien der lant
scappē tot gemeynē profijte int opēbaer
te brengē, dwelc ghy cortelijc sult merc
kē en beuindē aen die wonderlijcke hi-
storie vā de Septētrionale lāden, welc-
ke ic v onlācx sal latē genieten, op dat
ghy dese en meer andere tefamen bren-
gēde moget siē wat manieren, wat reli-
gie, en oefeninge elck lāt bysonder hou-
dende is.

Tot Antwerpen, Den 8. May
Anno 1558.

7 DEN DOORLVCHTI-
ghen ende boechgeboren Vorsten ende
Heeren, Heeren Philipsen Lant
graef tot Hessen. *Ucæt mij
nen genadighen Heere.*

 Henade ende vrede in Christo Ie-
su onsen verlosser, Ghenadighe
vorst ende heere. Die Coninclijske
propheet David spreeckt in den
hondersten ende seuensten psalm : Die met
scheepen opte zee varen, ende drijuen haren
handel in groote wateren, die des heeren wer-
verfocht hebben, ende sijne wonder tot in-
der zee, wanneer hy sprack eenen storm
wint quã op, die de baren op hief, ende inden
hemel vuerde, ende wederõ inden gront vuer-
de, soo dat haer siele van vreesen versaeftde, en
datse tumelden ghelijck een droncken men-
sche, ende en wisten gheenen raet meer, Ende
als sy dan totten Heere schreyden in harẽ noot
ende hijse wt haren anxt ende sorghen vuer-
de, ende stilde dat onweer, dat die baren hen
seluen neder leyden, ende datse vrolijck en blij-
de werden, om dat stille geworden was, ende
datse so ten lande ghebracht waren naer haren

ſchen, die ſouden den Heere dancken, om ſijn
goetheyt, ende om ſijn wōderdaet, die hy aen
den menſchen kinderē doet, ende hem bijder
ghemeynten prijſen, ende bijden ouders hem
beloeven.

Alſo bedancke ick my teghen den almachtigen
ſchepper des hemels, eerden, en der zee, ſij
nen ſoon Ieſum Chriſtum, ende den heyligen
Geest, vande grootē ghenade ende bermher-
tichz, die my geſciet is onder den wildē lieden
des lants Breſiliē, des welckē inwoenders, die
my ghevanghen hadden, ghenaeamt die Tup-
pin Imba, menſchen vleefch eten, diens
ghevanghen negen maent ick gheweest ben,
ende veel andere vervarenthede, die my door
die heylighe dryuuldicheyt door een gansche
onverhoefte wonderlijcke maniere ende wij-
ſe geſchiet ende veruaren ſijn, dat ick nae lange
ellende, armoede, ende vreeſe van lijf ende le-
uen te verlieſen, wederom in VV. V. G. vor-
ſtendomme mijn hoechſte ende liefſte vaders
lant wederom nae dat verloop van ſommige
rare gecomē ben, ende heb VV. V. G. ſul-
ken mijnē reyse, ende ſchip vaert onderdanich
lijcken aenteekenen willen, dwelck ick opt
corſte begrepen heb, op VV. V. G. tot uwen
wel gevalle, ende gelegentheyt, daer inne met
ter hulpen Godts, hoe ick door dat lant en zee
ghetoghen ben, v dat voor leſen laeten wil-
len

le, om der wonderlijcke gheschiedenisse wil
le, die de almachtighe Godt inden noot by
my ghedaen ende ghetoot heeft, daer met
oock VV. V. G. aen my niet en twijfele, al oft
ick onwarachtige dingen te verstaen geuende
waer, wilde VV. V. G. ick soude een pasport
totter seluer sacken dienende, selfs thonen en-
de laeren sien, tywelck ick presenteer. Godt sy
alleē dieeere, ende beueel my hier met VV. V.
G. in alle onderdanicheyt. Gheschreuen
te VVolfshaghen, den tweentwin-
tichsten dach Iunij, Anno Do-
mini vijftienhonderten
desse vijftich. &c.

VV. V. G.

Gheboren onderfaet Hans Staden
van Homborch in Hessen, borgher
te VVolfshaghen.

A. B 4

Den

DEN VVELGHEBORNEN Heeren H. Philipsen, Graef van

Nassau ende Sarbrug, &c. mijnen ghenadi-
gen heeren, wenscht D. Dryander veel
weluaerens, met eerbiedinge sijns
diensts.

Hans Staden die desen boeck ende historie nu
eerst door den druck laet wt gaen, heefi my ghe-
beden, dat ick toch tot voordeel van sijnen arbeyt
ende schrift dese historie ouersien, corrigeren, en
de waert dat van node waer, verbeteren soude,
om hem in sijnder beden te belieuen, heb hem om dryderley orsac-
ken plaets ghegeuen. Eerstmael, dat ic des authoers vader nu
meer dan vijftich iaer gekent heb (want hy ende ick wt eender
stadt, met name, te VVeiter, geboren, ende op ghetoghen sijn) ende
niet anders, den seluen in ons lant, ende te Homborch in Hessen,
daer hy nu ter tijt woenachtich is, dan als voor eenē op rechti-
gē vromen ende treffelijcken man, die oock in die goeden vrijen con-
stē gestudeert heefi, hē bekent heb (ende als voor eē gemeyn sprec-
woort is) den appel smaeft alijt nae den aert des stams oft booms.
So ist te verhopē dat Hans Staden desen eerlijcken mans soone
sal in duechden ende vromicheyt den vader nae aerden. Ten an-
deren neme ick den arbeyt van dit boeckken te ouersien, des te
vrijelijcker ende lieuer aen, dat ick geern in den saeken, die tot
der Mathematica toebehooren) als dan oock is die Cosmographia
dat is die beschrijvinge ende afmetinge der Lantschappen, steden,
ende wechreysen, die welcke in desen boeck op veelderley wijze oft
maniere, een yghelijcken voor ghedraghen worden) belustighe,
want ick seer geerne met deser sake om gae, als ick verneeme, dat
men oprechtich ende warachtichlijck, die voorgaenden dinghen
openbaert, ende aenden dach brengt, ghelijck ic dan in gheender
manieren en twissel. Dese Hans Staden schrijft, ende vermelt sij-
ne historie ende wechvaert niet wt anderen lieden aenteeckenin-
ghe, maer wt sijnder eygen veruarenheyt, grondelijcken ende se-
kerlijcken aen, sonder eenighe valsche oorsaeck, dat hy daer in
geenen

geenen roem oft weereltlijcke eergiericheyt, dan alleen Godts eer,
lof ende danckaerheyt voor gethoende weldaet sijnder verlossin-
ghe soeck, ende du is die meeste ende vernaempste oorsake, om de
se historie in licht ende aenden dach te brenghen, daer door een
yghelijck sien conde, hoe ghenaedelijck teghen alle hope Godt die
beer desen Hans Staden verlost, ende vanden wilden lieden grim
micheyt (by den welcken hy by die 9. maent lanck, alle dage, ende
vre verwachten moste datmen hem onbermbertelijck en doot ge-
slagē ende geetē soude hebbē (in sijns lieue vaders lant in Hessen
weder heefilaten comē) voor dese onspreeckelycke Godts bermber
ticheyt, wilde hy nae sijn leste vermoghen, n̄v gaerne, Godt danck-
baer sijn, ende die weldat die hem gheschiet is, Godt daer mede te
louen, allen een yghelijck openbaren, en indiē hy dit milde werck
also drijft, brengt die ordinantie vanden handelinghe met haer,
dat hy die gansche wech vaert oft reyse der 9. iaer, so hy wten lan-
de ghe vrees̄t is, vrie hem alle dingen verdraghē ende ghegaen
hebben, beschrijft. Ende die v̄rijl hy dese een voudige wijze oft ma-
niere niet met ghestoffeerde verbloemde woorden oft argumenten
verdrayet ende verciert, geeft my een groot geloue, dat sijn saken
goet ende oprecht sijn, ende hy en conde daer gheen nut oft pro-
sijt af hebben, dat hy loeghenen inden staet vander waerheyt ver-
drayde, ende stellen wilde. D aer toe is hy met sijnē ouders, hier in
desen lant gheseten, niet als die lantloopers ende loeghenaers ghe-
woontheyt is, vanden eenen lant in dat ander, op die Heydensche
maniere om te loopen, moet also vermachten, waer ergens eenighe
bewandelde lieden, die inden Eylanden oft Insulen sijn geweest, by
hem quamen, ende mochten hem loghen straffen. Ende dit is my
een vast argument, dat sijn saeck, ende dese historie beschrijninghe
oprecht sijn moet, dat hy aenteekent, den tijt, stadt, ende plaetse,
daer des hoochgeleerden ende verberoemden Eobani Hessi soor
Heliodorus, die hem langhen tijt vreedde landen te besoecken
begeuen heeft, ende hier by ons als voor doot geseyt is geweest, by
desen Hans Staden inden lantschappen der wilden lieden ghe-
weest is, ende gesien, hoe ontfermelijcken hy ghevangē ende wech
ghe vuert is. Deser Heliodorus segge ick, can oft coris of in langhe
(alsomen hoept dat gheschieden sal) thuyswaert comen, ende ist
dat dese Hans Staden historie valsche ende ghelogen ware, can hy-
se te

se te schanden maken, ende voor niet ende loghen aengenen. Van desen ende dier ghelijcken crachtigen argumenten, ende vermoeden van Hans Staden oprechticheyt te bescutē ende te bewaren, wil ick dese reysen rusten, ende voort en luttel bescheyts doen wat dat die oorsake sy, dat dese, ende deser ghelijcken historien van een yghelijck luttel beveels ghegheuen wort. Ten eersten heb bent die lantloopers oft vaerders met haren ongheregeladen logenen, ende aenteekeninghe oft beschrijvinghe valsche ende ghedichte dingen daer heenen brocht, datmen oock den rechtscapen, ende warachtighen lieden, die wt vreemde landen comen seer luttel geloofs geest, ende wort ghemeynlijck geseyt, die lieghē wil die lieghe verre van hier, ende ouer t velt, dat niemant der vvaerts en gaet daer vernemen, ende moevite doet om te versoecken oft mēt gelouen wil. Nu en ist euen wel daer met niet wt gherecht, dat om der logenen vvil, die waerheyt oock versterken ende verborgen soude v vorden, hier vvt is te mercken, dat so die ghemeyne man eenige bescreuen oft aengeteekende dingen, niet mogelijken sijn, oft scijnen, ende doch geloofst v vorden, ende noch die selue dingen by verstandighen lieden voor ghebrocht ende verhaelt oft ouerleyt ende gewegen worden, ende voor die gewiste ende sekerste dingen geacht v vorden, ende datmen se oock so vint, dat merē wt een oft twee exemplen, die vvt die Astronomie genomē oft getogen v vorden, vvy lieden so vvy in Duytsch lant oft nae by wonen, weten wt lange veruarentheyt voort gebracht hoe lange die v vinter, den somer met oock den anderen t vvee iaertijden oft delen, herst, ende lenten dueren sal. Itē hoe lanck oft cort den lanxte dach inden somer, ende corsten dach inden winter is, ende so ooc hoet mettē nacht te achten sy, als nu geseyt is dat somighe platsen inden werelt sijn, daer die son, in eenen haluen iaer niet onder en gaet, ende den lanxten dach by den seluen lieden 6 maent, dat is een half iaer lanck sy, ende wederom den lanxten nacht oock 6 maent, oft een half iaer lanck sy. Item dat ter plaetsen inder werelt gevonden v vorden, daer in een iaer die Quatuor tempora, dat is vier tijden des iaers, dobbel sijn, also datter twee winters, twee somers in een iaer sekerlijck, daer voor handen sijn. Item dat die Son metten anderen sterren, hoe eleyn sy oock ons hier duncken te sijn, dat nochtās die cleynste ster

re grooter is dan die gansche eerde, ende dier dinghen veel sonder
getal. Als nu die gemeyne man dese dingen hoort, so veracht hijt
opt hoogste, ende geeft hem geen gelooue, ende achtet als dinghen
die onmogghelijck sijn, hoe vvel dat nochtans dese natuerlijcke
dingen doer die *Astronomie* in sulcken maten gedaē ende bevrē
sen vworden, dat die verstandige der const hier aen niet en vrvij
telen. So en moet daerom niet voegen, die wijl dat den gemeynen
hoop dese dingen onwarachtich hout, dat euen also sijn moet. En-
de hoe qualijck soude die const der *Astronomien* staen, wanneer
sy dese hemelsche corpora oft lichaemē niet en condē demonstire-
ren oft bewijsen, wt vasten ende ghewissen jekerē gront der *Eclipses*,
dat is verdonckeringhe der sonnen ende manen, op sekere en-
de gewissen dagen ende vren, wannecr sy comē oft geschieden sou-
den, ia sommighe hondert iaer voor deser tijt aengeteekent, ende
men beuint in die veruarentheyt also waer te sijn. Ia segghen sy,
wie heeft inden hemel geweest, ende dese dingē gesien, ende heuet
afgemeten? *Antwoort*: Ier wijlen die dagelicxe veruarentheyt in
desen dingen metten *demonstrationibus*, oft bewijsingen te gader
ouer een comen, so moetmen dat gelijck also seker houden alst se-
ker ende gewisch waer is, als ick 3. oft 2. legghe by een int ghetal
worden 5. daer wt gherekent, ende wten vasten ende sekeren gront
ende *demonstrationibus* oft bewijsingen der const, draget hem soo
daer toe, datmen afmeten ende rekenen can, hoe hoech dat tot aen
des manen hemel is, ende van daer voort tot allen planeten ende
ten eynde tot aenden gesterden hemel toe, ia oock hoe groot ende
hoe dick die son is, die maen ende andere lichamen oft corpora des
hemels sijn, ende wt die ouerlegginghe des hemels oft *Astronomia*
metter *Geometria*, reketmen gansch eygenlijck ende sekerlijck,
hoe wijt, ront, breet, ende lanck dat dat aertrijck sy. So nochtans
dese dingen altemael den ghemeynen man verborghen, ende als
ongelouelijck geacht worden, dese onwetētheyt waer dē gemeynē
man wel te vergeuen, als den genen die niet inden *Philosophia* ge-
studeert en heeft, dat euen wel die treffelijcke, hoechgeachte, ende
wel gheleerden lieden, aen die dinghen die so waer ghevonden
worden, twisselen, is beschamelijcken ende schadelijcken, son-
derlijck ter wylen die ghemeyne man op die selue siet, ende haren
erruer bestet ende beuesticht, also seggende, waert dat waer ware
so en

so en hadden dese oft die scribēten niet daer teghen gesprokne oft
gescreuē. Ergo &c. Dat Augustinus ende Lactianus, Firmianus,
die beyde heylige geleerste, neuuen die Theologia oft godtheyt, oock
in goeden consten wel veruaren mannen, dubiteeren oft twijfelen
ende en wildē niet toe laten, dat die Antipodes sijn consten, dat is
dat men lieden vonde, die in die plaetse des aertrijcks, ende onder
ons met haren voeten tegen ons gaen, ende also dat hoost ende lijf
onder ons hangen tegē den hemel, ende toch niet afen vallē &c.
Dit luyt selsaem te hooren, ende is nochtans altijts byden gelee-
den also, dat niet anders gesijn en can, ende waer geuonden wort,
hoe hoec dat die heylige ende hoochgeleerdē voor genoemde, ende
aengetekende authoers verworpen ende veracht hebben, dan dat
het vastelijcken waer moet sijn, dat die geene die ex diametro per
centrum terræ wonen Antipodes sijn moeten, ende het is een vera
propositio: Omne versus cælum vergens ubi cunque sursum est, en-
de en dersmen niet hier onder inde nieuwe werelt reysen, die An-
tipodes also suecken, want dese Antipodes sijn oock hier inden
ouersten half deel des werelt oft aertrijcks, dan wanneer men te
samen reket, ende teghen malcanderen die vterste in occident
oft onderganck, dat is Spangien, ende auont sterren tegen orient
of opganck, daer Indien lant leyt, teghen vvierste lieden en-
de in vronders des aertrijcks, by nae een aert vā Antipoden, also
oock als sommighe vrome Theologien hier vvt bedieden vilden
dat die moeder filiorum Zebedei bidt, vvaer ghevonden is daer
sy den heer Christum badt, dat haerder soonen een tot sijnder rech-
ter hant, den anderen tot siinder slinker hant siten mochten, dat
is also gesciēt, inder manieren S. Iacob te Compostel in Galisien,
niet verre vanden sine terræ, dat gemeynliick die auont sterre, ge-
naempt vort, begrauen sijn soude, ende eerliicken ghehouden
vorden, ende die ander Apostel in India, dat is inden opganck ru-
ste, dat also dese Antipodes lange voor handen ge vveest sijn, ende
aengesien ge vveest, ende niet aengesien dat ter tūt Augustini die
nieu vverelt America onder dat aertriick noch niet gheuondē en
vwaren, so vwaren sy op die selue vviise oft maniere ghevveest.
Sommige authoers, ende sonderliicken Nicolaus Lyra (die toch
een treffeliick man is) vwillen dat nae dien der eerden cloot
oft vverelt ter helft, oft haluē deel int vwater leyt ende svrempt
also

also dat dese helft daer vvy op vronen, ouer dat vwater vrigaet
dat ander deel onder sy meuer zee ende vwater, also onghelouen
dat daer niemant vronen en can, vvelck altemael tegen die cōst
der Cosmographien strijt, ende nu meer door veel schipmeesters
van Spanjaerts ende Portugaloesers, ende veel andere geuonden
is vworden, dat dat aertrijck allomme en onme bevvooont vvort
ia oock sub torrida Zona, vvelck onse voorvaders en oude schri-
uenten, noyt en hebben vvillen toe laten, by onsen tijden, vvort
len, suycker, peerlen, ende ander dier ghelijcken vvaer vworden
wt dien landen hier tot ons getrocht. Dit paradoxon vandē An-
tipodibus ende vooraengheteeckende des hemels afmetingen, heb-
ick met vliet voort brenghen vvillen, om dat voorgaende argu-
ment daer mede te bevestigen. Daer conde vast veel van dierge-
lijcken dinghen meer hier verhaelt vworden, wari by also, dat
ick met mijnen langten schrijuen gheerne verdryeteliick vallen
vvilde, nochtans sulen daer dier geijcke argumenten veel gelee-
sen vworden inden bouck, vanaē weerdighe ende hoechgeleerden
magister Casparus goolt vvorm stietighe Superintendens V. G. te
Vveilborch ende predicant, vvelckens boeck in ses deelen onder-
scheyden, en van veelderley miraculen ende vvonder vverken
ende paradoxen, also by vergaende tijden als nu gheschiedt sijn ge-
seyt wort ende corts in druck ghebrocht sal vwordē, tot vvelcken
boeck, ende tot anderen veel die dier gheliecke dinghen beschri-
uen, als sijn libri Galeotti de rebus vulgo incredibilibus &c. Den
goeden leser also verre hy beter verstant daer af hebben vvil
ick hier mede gevvesen vvil hebben, ende laet v hier mede ghe-
vvaer schout sijn, dat niet ghelogen sijn moet al datmen schrijft,
al duncket den ghemeynen man vreempt, ende onmanierliick oft
onghevvoenliick, gelieck in dese tegenwoordige ehistorie, daer die
lieden alle inden Eylanden oft Insul naeckt gaen, gheen nu huys-
vaet vve oft beesten, ende andere ghercetschap totter neeringhe
gheenderhande dinghen, so dat by ons is gebruyck, om het lijfte
houden, hebben, als cleederen, bedden, peerden, verkenē oft coyen
noch vvijn ofte bier &c. ende haer op haer vvijse onthouden, en-
de behelpen moeten. Daer mede dat voorreden oft prologhe ten
eynde loopt, vvil ick oock corielieck bevvijsen, vvat desen Hans
Staden bevvreecht heeft, beyde sine schipnaerden ende vvech
reysen

zeffen inden druck te vernorderen, dies mochten hem veel lieden
qualick afnemen, ende niet te min vvilleggen oft meer preteren
al ofi hy hem hier mede vvilde beroemen, ofi houerdigen name
maker, het vvelck ick seer wel van hem verneeme, ende geloo
ue vasteliick dat sijn gemoet veel anders staet, als oock inde histo
rie vā achter tot voor vvel anders gemerckt ende verstaē vwort
Die wyel hy in so menichvuldige ellēde geweest is, so veel weder
weerdicheyt gheleden, daer aen dicwils sijn leuen ghest aen heeft,
ende gans niet te hopen, dat hy daer af ontlast, ende in sijs
vaders lant weder comen soude. Godt euen wel, die hy altilt be
trout, en aengeropen heeft, heeft hem niet alle vvan siinder vvan
den handen verlost, want sijn ghebet met oprechtighen gheloo
ue, Godt dickwils beweecht heeft, heeft onder die goddelose lieden
Godt te verstaen gegeuen, dat die rechte warachtighe Godt crach
tich ende geweldich, ende noch in wesen is. Men weet wel, dat des
ghelouigen ghebet, gheen verdrach mael oft tiit, Soo dat n
euen wel Godt also behaecht heeft, door desen Hans Staden, sijn
wonderliick werck by den goddelosen wilden, te sien laten, daer en
wist ick niet wat teghen te segghen. Oock ist een yeghelijck bekent
dat droefheyt, commer, ongheluck ende cranckheyt ghemeylijck
die lieden tot Godt beweecht, dat sy inder noot, meer dan te voorē
Godt aenroepen. Sommighe tot n v toe aen pleghen door een
maniere, haer seluen desen oft anderen eenigen heyligen beuaert
op te offeren, verbidden en bidden dat se hen wt haren noot helpen
willen ende dese geloefte wort sterck ghehouden, wigenomen van
dien, die daer dencken die heylighen te bedrieghen met haren ge
loefsten, alsoo gheliick een int schip S. Christoffeldie te Parijs in
den Tēpel staet een beelt ontrent x. ellen hooch, gelijck eenen groot
Poliphemus aenriep. Desen heylighen geloefte hebbende, also verre
hy hem wter noot hulp, soo woude hy hem offeren een wasschen
licht, also groot als die heylige was. Sijn naeste gebuer die by hem
sadt, die wiste wat hy vermochte, strafte hem van deser gheloo
fte ende seyde, al waert dat hy alle neeringhe ende goet dat hy op
ter eerden hadde vercocht, en const hy so veel was niet te weghe
brenghen dat hy sulcken keerse daer af soude doen maken oft be
talen, Antwoorde hem daer op, en seyde hem heymelijck dat die
heyligen

heyliche niet hooren en soude, als hy my wt deser noot gheholpen heeft, wil ick hem nauwelijck een cleyn licht oft keerse ghemaeckt eenen penninck wert gheuen. Ende die historie vanden Ruyter die in een schippbrekinghe was. Desen Ruyter als hy sach dat het schip woude onder gaen, riep hy Sinte Nicolaes aen, dat hy hem wten noot helpen wilde, hy woude hem sijn peert oft pagie offeren, daer vermaenden hem sijn knecht, dat hy dat niet doen en soude, ende seyde hem waer op dat hy dan rijden woude, doen seyde die loncker totten knecht heymelijck, dattet die heyliche niet hooren en soude, swijcht ghy stil, als hy my wter noot helpt wil ick hem niet den steert vanden peerde gheuen. Alsoo dacht een yghelijck van die twee sijnen heylighen te becrieghen, ende die ghedaen weluaert seer lichtelijck te vergheeten. Daer met nu dese Hans Staden niet oock also daer voor aengesien worde, nu hem Godt geholpen, ende vanden vian den verlost heeft, dese weldat te vergeten. Soo heeft hy voor hem ghenomen met druck ende beschrijvinghe der historien Godt alijt te louen ende te prijsen, ende wt eenen Christelijcken moet ende voorneemen, die wercken ende ghenade aen hem bewesfen, waer hy can oft mach aenden dach te brenghen. Ende waert dat du niet sijn voorneemen en waer (welck eerlijck ende recht is) soe wilde hy veel lieuer dese moyte ende arbeyt versuymenisse, oock onghewoende costen, die lichtelijck op druck ende formen te snijden te veel verdragende is, een eynde laeten hebben, ende goet laeten sijn. Dese historie, ter wylen datse door den authoer den doorluchtighen hooghebooren Vorsten ende Heeren, Heer Philipsen, Lantgrau te Hessen, Graef tot Catsenellenboghe, Dietz, &cetera, sijnen lansche eren ende ghenaedighen vorsten, in eeren dienende gbedediceert ende toe gheschreuen is, ende in sinen naeme openbaerliicken in druck laeten wt gaen, ende langhen tijt te vooren vanden voorgebeldten vorsten, onsen ghenaedighen Heeren, in minnen ende anderen veel teghenwoordicheyt, desen Hans Staden ghexamineert, ende van allen stucken sijn aer scijuaert ende genakenisse grondeliicken onderurdeelt, ende wel ondersocht heeft daer af die vils VV. G. met anderen onderdanicklijck geteekent

ende

ende vertelt heb, ende ter vviilen ick *VV. E.* voor eenen sonder-
liicken liefhebber, sulcken, ende dier ghellicke *Astronomischen,*
ende *Cosmographischen* constes te sien, langen tiit ghemerckt, heb
ick dese miin prologhe, praesatie, oft voorreden *VV. G.* onderda-
nichliick vviilen toeschriuen, het vvelck *VV. G.* ghenadichliick
also van my vville aennemen, also lange tot dat ick vvat tref-
feliicker in *VV. G.* name in druck veruordere, my hier met *VV.*
G. onderdanichliick beuelende. Datum tot Marborch op Sint
Thomas dach. Anno 1 5 5 6.

Inhout des boeckx.

1 Van twee schipvaerden, die Hans Staden in acht iaer ende
een half voibracht heeft.

Die eerste reyse iswt Portugael, die ander wt Spangien in die
nieuwe weerelt America gheschiet.

2 Hoe hy aldaer inden lantschap der wilden lieden Toppinik in
ghenaempt (die den Coninck van Portugael toe behoorden) voor
eenen buschscutter tegen die vianden derwaerts ghevoert was.

Ten lesten vanden vianden gheuangen, ende wech ghevoert
thiendehalf maent lanck inde vreesse ghestaen, dat hy ghedoos
vanden vianden, ende gheeten soude worden.

3 Item hoe Godt ghenadelicken, ende wonderliicken op een
sonderlinghe maniere, desen gheuangen nae voorghenomden
tiit verlost heeft, ende in siin lieue vaders lant laten comen heeft.

Alle Godt ter eeren, ende dancksegghinge van
siinder milder barmherticheyt, inden druck
laten wt gaen.

*VV*at helpt den wachter inden stadt,
De geweldige schip indē zee sijn vaert,
Alse Godt beyde niet en bewaert.

Hier beghint die Historie.

Dat I. Capittel.

Ick Hans Stadē van Hōborch in Hessen, nam voor my (also verre dat God liefde) indien te besien, bē met dier meyninghe van Bremē na Hollant gheuaren. Te Cāpen quam ick by schepen die wildē in Portugal sout laden, daer voer ick mede derwaerts, ende wy quamen dē 29. dach Aprilis des Iaers 1547. by eender stadt gheuaemt S. Tuual, wy waren vier weken opt water derwaerts te varen. Van daer tooch ick na Lisboenē, dwelck vijf mijlen van S. Tuual is. Te Lisbona quam ick in een herberghe, daer die weert genaemt wert die Ion ghe Luer, ende was een Duytsch: daer lach ick een wijle tijts thuyt. Desen seluen weert seyde ick hoe dat ick wt mijns vaders lant ghetogen was (waert dat my ghebueren mōchte) om in Indien te seylen: doen antwoorde hy, Ick was te lange wt ghebleuen, wāt des Conincx schepen die in Indien varen, waren langhe wech. Ick badt hem der wijlen dat ick die reyse versuymp hadde, dat hy my aen eenen anderen helpen soude, midts dat hy die sprake conde, ick soude hem wederom in sijnen dienst sijn.

C

Hy

Hy bracht my in een schip voor buffschietter, die Capitain vanden schepe was ghenaempt Pintiado, en hy woude in Brasilien varen, om comenschap: hy hadde oock oorlof die schepē te krijghen, die in Barbarien metten witten Mooren comenschap tē. Oock waer dat hy de Françoysse schepen in Bresilien metten wil den lieden comenschappēde vont, die souden prijs sijn. Oock soude hy dē Coninck sommighe gheuangenē daer int lant voeren, die selue hadden verdient gestraft te worden, maer om dat nieuw lāt daer mede te besettē, so werdē sy ghespaert, Ons schip was wel gherust met alle krijchs ghereeschap diemē te water ghebruyct. Onser waren drye Duytsche in dat schip, die een was ghenaempt Hans van Bruchhausen, die ander Heyndrick van Bremen, ende Ick.

¶ Die eerste wtvaringhe mijnder eerster schipvaert van Lisseboenen wt Portugal. Dat II. Capittel.

VAN Lisboenē seyldē wy met noch een cleyn schipken dat oock onsen hoofman toebehoorde, ende quamen eerst maels by een eyland Eilga de Madera ghenaēt, ende hoorde den Coninck van Portugal toe, ende daer woonen Portugaloisers in, het is vruchrbaer van wijn ende van suycker. Ter seluer

seluer plaetsen by een stadt gheheeten Funt-
 schal, namen wy meer victalien int schip. Daer
 na voeren wy van daer nae Barbarien, na een
 stadt Cape de Gel ghe-naempt, die behoorde
 eenen witten mooré coninck toe Schiffri ghe-
 naempt. Die stadt hadde hier voormaels die
 Coninck van Portugal in ghehad, en die sel-
 ue Schiffri heeftse hem wederom ghenomen.
 By de selue stadt meynden wy dat voorghe-
 noemde schip te krijghen die metten oncriste-
 nen oft Turcken comenschap handelden.

VVy quamen daer by, en vonden veel Ca-
 stiliaentche visschers daer onder dat lant, die
 berechten ons hoe dat daer byder stadt schepē
 waren, wy voeren daer by, doen quam daer
 een schip wyter hauenen wel gheladē, daer voe

ren wy na, ende creghent, maer dat volck ont-
uoer ons met den boot, daer saghen wy eenen
ledighen boot opt lant staen, die welcke ons
wel diende tot dat ghenomen schip, wy voerē
daer by, ende haelden dien. Die witte Mooren
quamen sterck aenghereden, ende wilden dat
beletten, maer syen costen om ons gheschuts
wil daer niet toe comen. Vvy namen dē boot
ende voeren met onsen buetē (welck was suyc
ker, amandelen, daeyen, bocxhuyden, en gom-
mi Arabicum, daer mede dat schip wel ghela-
den was) wederom nae Eilga de Madera. Vvy
schiētē ons cleyn schip na Lisboenen, om dat
den Coninck te laten weten hoe wy ons met
sulcken buet souden houden, wāt het behoor-
de Valentiaensche ende Castiliaensche coop-
lieden toe. Ons wert vanden Coninck geant-
woort, wy souden den buet daer in dat eylant
laten, ende met onse reyse voort varen, in mid-
delē tijde soude sijn Altesa oft maiesteyt gron-
delijcken onderfoeckē hoe datter mede ware.

Vvy deden also, ende voeren wederna Ca-
pe de Geel, om te besie oft wy meer buets ver-
crijghen condē, maer ons voornemē was om
niet, en den wint liep ons teghen by den lan-
de, die ons belette. Den nacht voor alder hey-
lighen voeren wy van Barbarien met eenen
grooten storm wint na Brasiliën toe. Als wy
ny CCCC. mijlen van Barbarien af gheuaren
waren

waren in die zee, quamen veel viſſchen om dat
 ſchip, die wy vinghen met hengelhaken. Van-
 den ſeluen waren ſommighe die de ſchippers
 noemden Albakore, die waren groot, ſommi-
 ghe Bonitte, die warē cleynder, ſommighe Du-
 cado. Oock waren daer veel viſſchē alſo groot
 als heiringhen, die hadden ouer beyde ſijden
 vlimmen ghelijck die vledermuysen, die ſelue
 wordē ſeer veruolcht vanden grooten viſſchē,
 ende wanneer ſy die ghewaer worden, ſo hef-
 ſen ſy haer op wten water met grooten hoo-
 pen, vliegghen ontrent twee vademen hooch
 ouer dat water, die ſommige ſo verre datmēſe
 nau ſien coſte, ende dā vielen ſy wederomme
 int water, wy vondenſe dicwils des morgghens
 int ſchip ligghen, en waren des nachts metter

vloghe daer in gheuallen , ende sy heeten inde Portugaloische sprake, Pisce Bolador. Daer nae quamen wy inder hoochdē der linien æquinoctial, ende daer was groote hitte , want die sonne stont recht bouen ons alst opten middach was, daer en was met allen geenen wint sommighe daghen, dan inder nacht quam dicwils grooten donder en onweder met reghen ende wint, verhieuen haer lichtelijck ende verginghen oock lichtelijck, ende om dat de selue ons niet verrasschen en souden als wy te seyl waren, so moesten wy neerstelijck waken.

Maer alst nu wederom eenen vaerwint begoft te waeyen, so werdet storm weder, en dat duerde sommighe daghen, ende was ons contrarie, en forchden waert dat lange duerde, dat
wy

wy ghebreckende hongher soudé moeten lijden. VVy riepen God aen, en baden om goeden wint. Het ghebeurde op eenen nacht dat wy eenen groeten storm hadden, en wy waré in groeter vreesen. Daer schené ons veel blauwe lichté in dat schip, de welcke ick noyt meer ghesien en hadde. Daer die baré voor int schip sloeghen, daer ginghen die lichten oock. Die Portugaloifers seyden dat de lichten een tecken des toecomenden goets weders waré sonderlijcken van God ghesonden om indé noot te vertroosten. VVy dancten God daer voor met een ghemeyn ghebet. Daer na verdwijnden sy weder, ende dese lichten heeten Santelmo, oft corpus sancto.

Als nu den dach aen quam werdet goet weder, ende quam een goeder wint, dat wy merkelyck saghen dat sulcke lichter moesten een wonderlijck werck Gods sijn. VVy seylden door de zee met goedé wint. Den xxviii. dach Ianuarij creghen wy eenen hoeck lants int ghesicht een haue la Cape de sanct Augustin ghenaeamt. Acht mijlen van daer quamen wy in een hauen Brannenbucke ghenaeamt, en wy waré 84. dagen inder zee eer wy dat lant sagé. Op de selue plaetse hadden die Portugaloifers een vasticheyt ghemaect, Marin genaemt. De hooftman vander seluer sterccté was geheeten Artokoclio, en dié leuerdē wy die gheuangenē

ouer, ende loeden sommighe goede wt, die sy daer behielden. VVy beschiecten onse dingen inde hauen, ende wouden voort seylen, daer wy meynden te laden.

¶ Hoe dat die wilden vander plaetsen Brannenbrucke waren oproerich ghe- worden, ende den Portugaloiseren een vasticheyt ontweldighen wouden.

Dat III. Capittel.

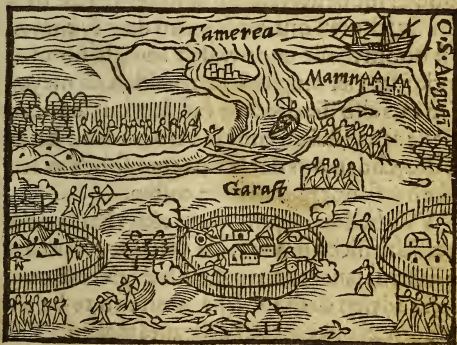
HEt ghebuerde dat die wilde van dien lande waren oproerich geworden teghen die Portugaloisers, het welcke sy voormaels niet en waren, dit was nu door die Portugaloisers begoft, so werden wy ghebedē om Gods wil vanden Hooftmā des lants, dat wy ons wouden setten ende varen in een landeken Gerasu ghenaepr, vijf mijlen vander hauen Marin daer wy laghen, dwelck die wilde lieden onderwonden in te nemen, ende de inwoonders vander stadt Marin en costē den anderen niet te hulpe comen, want sy forchdē dat haer de wilde oock oueruallen souden.

VVy quamen die van Gerasu te hulpe met veertich mannen van onsen schepe, en voeren mer een cleyn scheepken derwaerts. Dat steden lach op eenen stroom der zee, die welcke hem

hem twee mijle weechs in dat lant strecte. On-
 ser mochten ontrent XC. Christen sijn, weer-
 baer, daer by dertich Mooren ende Brasilsche
 flauen, die welcke der inwoonders eyghē wa-
 ren. Maer die wilde lieden die ons beleighert
 hadden, werden gherekent op acht duyzent.
 VVylieden en hadden maer eenen rinck oft
 thuy n van staken ront om ons.

*Hoe dat haer stercte ghemaect was,
 ende hoe sy teghen ons streden.*

Dat IIII. Capittel.

OM der stadt oft plaetse rindtom daer
 wy in beleyt waren ginck een bosch
 oft wildernisse, daer in haddē sy twee
 vasticheden oft stercten ghemaect van dicken
 C 5 boomen,

boomen, daer in hadden sy des nachts haer
toelucht, en oft wy tot haer wt vielen, daer
wouden sy ons verbeyden. Daer neuen had-
den sy gaten inder eerden ghemaect rondt om
der stadt oft plaerse, daer laghen sy des daechs
in, ende daer wt quamen sy des daechs schar-
mufelen met ons, en als wy na haer schoten,
vielen sy alle neder, ende meynden sy souden
den schuet ontbucken. Sy hadden ons so vast
belegghert, dat wy noch af oft aen ghecomen
en condē. Sy quamen vast voor die stadt ende
schoten veel pijlen om hooghe, meynende sy
souden int nedervallen ons inder sterctē tref-
fen. Sy schoten ons oock pijlen daer sy cotoen
oft boomwolle ende wasch aen ghebonden
ende met vier aenghesteken hadden, en meyn-
den ons also die daecken vanden huysen daer
mede aen te steken ende te verbranden. Ende
sy dreychden ons dat sy ons eten soudē waert
sake dat sy ons ghecrijghen costen.

VVy hadden noch wat te eten, het welcke
seer lichtelijck op was ende verteyrt, want het
is daer int lant een maniere alle daghe oft ouer
den anderen dach verssche wortelen te halen,
ende meel om coecken daer af te maken. Tot
sulcken wortelen en costen wy niet gecomen.
Als wy nu saghē dat wy vīctalie ghebrecklij-
den moesten, voeren wy met twee barcken na
een stedeken Tamaraka ghenaept om vi-
ctalie

Italie te halen, so hadden die wilde liedē groo-
te boomen ouer dat riuierken gheleyt, en haer-
der wasser veel ouer beyden sijden des oeuers
vanden water, ende meynden ons die reyse te
beletten. VVy braken die wederom met ghe-
welt, ende het quam in dien middelen tijt dat
wy opt drooghe bleuen, ende die wilde en co-
sten ons inden schepen niet ghedoen, maer sy
werpen veel drooch houts wt haer schanssen
russchen den oeuere en den schepen, en meynden
dat aen te stekē, en haer peper die daer int
lant wast daer in te worpen, ende ons metten
domp en roock wten schepen te iaghen, maer
het en gheluste haer niet. In middelē tijden
quam de vloet weder, en wy voeren totten ste-
deken Tamaraka. Die inwoonders gauen ons
victalie, daer mede voerē wy wederom na dat
beleg op de voorghenoemde plaetse. Sy had-
den ons de vaert wederom op een nieu belet,
ende hadden boomen ouer dat waterken ghe-
leyt ghelijck als tevoren. Sy laghen daer by op
den oeuere, ende sy hadden twee boomen op
een luttel na onder heel af gehouden, ende bo-
uen aen die boomen hadden sy dinghen ghe-
bonden Sippo ghenaeempt, die wassen ghelijc
hoppen hagen, maer dese Sippo hagen
sijn veel dicker. Dat eynde vanden voorghe-
noemden hoppen hagen hadden sy in haren
schanssen, en haer meyninghe was, dat sy, als
wy

wy quamen en wilden weder daer door breken, so wouden sy die Sippo trecken dat die boomen dan voort souden breken, ende op die schepen vallen. VVy voeren daer by, ende braken daer door. Den eersten boom viel nae haer schanffe, die ander viel cort achter ons schipken int water. Ende eer wy begosten die weyre te breken, riepen wy onse ghesellen in den stedeken datse ons te hulpe souden comē, ende als wy begosten te roepen, so riepen die wilde oock, dat ons onse ghesellen inde belegheringhe niet ghehooren en conden, en syen costen ons niet ghesien om een bosch dat tusschen haer ende ons lach, anders waren wy so na by haer, dat sy ons wel hadden cōnen hooren waert dat die wilde so niet gheroepen en hadden. VVy brochten haer die victalie inder stadt. Als die wilde sagen datse niet wtgerechten en costen, begheerden sy peys te maken, en trocken weder af. Die belegheringe duerde by na een maent tijts. Vanden wilden bleuē daer sommighe doot, maer van onser Christenengheene. Als wy saghen dat haer die wilde tot vrede begeuen hadden, trocken wy wederom na ons schip, dwelck voor Marin lach, Daer haelden wy water in, ende Mandioken meel voor victalie. Die ouerste vander stadt Marin danctē ons, ende wy voeren van daer.

¶ Hoe wy wt Brannēbucke voeren nae
 een lantschap Buttegaris ghenamt, en
 by een Franchoys schip quamen, en met
 haer sloeghen. Dat V. Cap.

VAn daer voerē wy veertich mijlen, tot
 eender hauenen Buttagaris genaempt,
 daer meynden wy dat schip met bresi-
 lien hout te laden, ende den wilden meer vi-
 ctalien af te manghelen. Als wy daer by qua-
 men, vonden wy een schip wt Vrancrijck dat
 laeyde bresilien hout. Daer seylden wy aen,
 meynende dat te nemē, maer sy bedoruen ons
 den grooten mastboom met eenen schuete, en
 ontseylden ons. Sommighe van onsen schip-
 pers

pers werden gheschoten, ende sommighe ghe-
wont. Daer na werden wy vanden sin weder-
om nae Portugal te varen, maer wy en costen
niet wederom te winde waert ghecomen in-
der hauenen daer wy meynden victalie te krij-
ghen. Die wint was ons teghen, ende wy voe-
ren met so luttel victalien na Portugal, lijdende
grooten hongher. Die sommighe die aten
bocken huyden die wy int schip hadden. Men
gaf ons een yeghelijck des daechs een noot-
schelpe vol waters, ende een luttel Brasilische
wortelen meel. VVy waren C. ende viij. dagen
inder zee. Den xij. dach Augusti quamen wy
in eylanden die genaempt sijn Losa Seres, die
behooren den Coninck vā Portugal toe. Daer
anckerden wy, rusten ende visten. Op de selue
plaetse saghen wy een schip inder zee daer wy
by voeren om te weten wat voor een schip
was, en dat was een zeeroouer. Hy stelde hem
te weyre nochtans creghen wy die ouerhant,
ende namen henliedē dat schip, sy ontuoeren
ons met eenen boot na die eylandē. Dat schip
hadde veel wijn en broots, daer mede wy ons
vermaecten. Daer na quamen wy by vijf sche-
pen die den Coninck van Portugal toe hoor-
den, die soudē by de eylanden wachten op
die schepen die wt Indien soudē comen om
die in Portugal te gheleyden, daer bleuen wy
by, en hielpen een Indisch schip, d welck daer
aen

aen quã, gheleyden in een eylant Tercera ghe-
naempt, en daer bleuen wy. Daer waren in dat
eylant veel schepē vergadert, die welcke alle wt
die nieuwen landen gecomen waren, waer af
die sommighe wilden na Spaengien varen,
ende die sommige wilden na Portugal varen.
VVy voeren wt Tercera by na hondert sche-
pen in een gheselschap, ende wy quamen te
Lissebona aen ontrent den achtsten dach
van October, inden iare des Heeren als men
screef M.CCCCC. ende achtenveertich. VVy
waren sesthien maenden lanck op die reyse
gheweest. Daer na soe ruste ick my een goede
wijle tijts lanck te Lissebona, ende daer werde
ick vanden sin dat ick metten Spaengiaerden
inde nieuwen lande varen soude, die welcke
syinghenomen hebben, en voer daerom met
een Enghelsch schip in Castilien, by een stadt
Porta sancta Maria genaempt, ende daer wou-
den sy dat schip met wijn laden. Van daer so
reysde ick na een stadt Ciuilien ghe-naempt, en
daer vandt ick dry schepen die werden toe ghe-
rust, ende wouden na een lantschap Rio de
Platta ghe-naempt varen, het welcke gheleghen
is in America. Dat selue lantschap ende dat
goutrijcke lant Pirou ghe-naempt, het welcke
voor sommighe iaren gheuonden is worden,
ende Brasilien, is al te samen een seer vet lant.
Dat selue lant voort in te nemen, waren voor
som-

sommige iaren schepen derwaerts geschickt, en van dien was een weder comen, en begheerde meer hulpen, seyde veel hoe goutrijcke dat het lant was. Die hooftman vanden drye schepen was ghenaept Don Diego de Senabrie, die soude van weghen des Conincx een ouerste sijn in dat lantschap. Ick begaf my in een vanden schepen, ende sy werden seer wel gherust. VVy voeren van Ciuilien na sint Lucas, daer die Ciuilische riuiere inde zee gaet. Aldaer laghen wy ende wachten op goeden wint.

*¶ Vtuaringe mijnder tweeder schip
uaert van Ciuilien wt Spaengien in
Americam. Cap. VI.*

IN den Iare ons Heeren 1549. den vierden dach na Paesschen seylden wy vā sint Lucas, en de wint was ons teghen, wy namen te Lisbona hauene. Als die wint goet wert, voeren wy na dat eylant van Cannarien, ende anckerden by een eylant Pallania ghenaept. Daer namen wy wat wijns int schip voor die reyse. Oock so werden die stuerlieden vanden schepen daer eens, als sy inder zee vanden anderen scheyden, waer sy int lant wederom by malcanderen comen fouden, namelijk in 28. graden opter Suydt-sijden, der linien æquinoctiael.

Van Palma voeren wy nae Cape virde, dat is dat groen hoot, het welck leyt indē swerten mooren lant, ende op die selue plaetse hadden wy bycans eenē schipbrueck geleden. Vá daer voeren wy met onser Cossz, en den wint was ons teghen, ende sloech ons somtijts op dat lant Gene, int welcke oock swerte mooren woonen. Daer na quamen wy in een eylant gheheeren sanct Thome, ende dat hoort den Coninc van Portugal toe, ende is een suyckerrijck lant, maer seer onghesont, Daer woonen Portugaloisers in, ende die hebbē veel swerte mooren dat haer eyghen lieden sijn. VVy namen versch water in dat eylant, ende seylden voort aen. VVy hadden onse twee mede ghesellen schepen in eenen stormwint des nachts wt den ghesichte verloren, also dat wy alleen seylden, want de winden waren ons seer tegē, ende sy hebben die natuer inder zee, dat als de sonne op gaet op die noordzijde der linien æquinoctiael, so waeyen die winden van suyden herwaert. Diesghelijcken als die sonne op der suydtzijden gaet, comen sy vander noorde sijden. Sy hebben oock die natuere datse vijf maent hardt wt eenderley gewest waeyen, en hinderden ons also vier maent dat wy onsen rechten Cossz niet seylen en mochten. Als die maent Septēber aen quam, begonsten die winden noordelijck te waeyen. VVy setten onsen

D Cossz

Cosz oft streeck Zuydt zuydt west na America toe.

¶ Hoe wy inder hoochden van 28. gradus by dē lande America quamē, en die hauen niet bekennen en condē daer wy in bescheyden waren, en hoe eenen grooten storm hem by den lande verhief.

Dat VII. Capittel.

DAernaē op eenen dach welck was den xvij. van Nouember, nam de stierman die hoochde der sonnen, ende beuātse op de 28. gradus. Daer sochten wy dat lant ten westen

westen aen af. Daer na op den xxiiij. dach dat
voorseyder maent saghē wylant. VVy waren
ses maenden inder zee gheweest, ende stonde
dicwils in grooter vreesen. Als wy nu hardt by
den lande quamen, en kenden wy die hauene
ende merckinghe niet die welcke ons die op-
perste stierman ghegheuen hadde, en en dorft-
tent oock niet wel wagē om ons in onbekēde
hauene te geuē, laueerden aldus lancx den lan-
de henen, ende het begoft seer te waeyen, also
dat wy anders niet en meynde wy en souden
op die clippen verdroncken hebben, ende het
schip verloren hebben. VVy bonden ledighe
vaten te samen, ende dedē buscruyt daer in, en
stopten die bommen toe, en bonden ons ghe-
weyr daer op, op auōtuere oft wyschipbrekin-
ge leden, en sommighe daer af quamē, die sou-
den haergheweyr dan aent lant vinden, want
die baren louden die vaten aen dat lant wor-
pen. Aldus laueerden wy, meynende wy sou-
den vanden lande wederom af varē, maer ten
halp niet, want dē wint dreef ons op die clip-
pen die daer int water verborghen laghen on-
trent vier vademen waters diep, en aldus moe-
sten wy door die groote baren opt lant varen,
meynende niet anders dan dat wy alle gader
daer blijuen moesten ende verdrinckē, noch-
tans schictet God als wy hardt by den clippen
quamen dat een van onsen ghesellen een ha-

uene ghewaer wert, ende daer voerē wy inne.
Op die selue plaetse sagē wy een cleyn scheep-
ken, dat vluchte van ons, ende voer achter een
eylant, also dat wy dat niet en saghen, ende en
costen niet wetē wat dat voor een schip was,
want wy en volchdens niet voorder nae, maer
lieten onsen ancker te gronde, dankende ende
louende God dat hy ons wt die ellende ghe-
holpen hadde. VVy rusten en droochden on-
se gereetschap, ende het was wel twee vren na
noen als wy den ancker te gronde lieten. Te-
ghen den auont quam eenen grooten naecker
vol wilder lieden by dat schip, ende wouden
met ons spreken, maer niemant vā ons en cost
die sprake wel verstaen. VVy gauen haer som-
mighemessen ende anghelhaecken, ende doen
voerē sy weder wech. Dien seluē nacht quam
noch een naecker vol, en daer waren twee Por-
tugaloifers onder, die vraechden ons vā waer
wy waren. Doen seyden wy, wy waren wt
spaengien. Doen meynden sy, wy moesten ee-
nen bekenden stierman hebben, dat wy so in-
der hauenen ghecomen waren, want sy waren
inder hauenē bekennt, maer met sulcken storm-
weder also wy daer in gecomen waren en wi-
ften sy daer niet in te comen. Doen seyden wy
haer alle gheleghentheyte, en hoe dat ons den
wint ende die baren tot eenē schipbrueck had-
de willen brenghē, also dat wy niet anders en
meyn-

meyndén dan dat wy daerghebleuen soudén hebben, ende dat wy die hauene onuerfienlic ghewaer geworden waren, ende dat ons God also daer in gheholpen hadde sonder hope, en van schipbrekinghe verloft, ende dat wy oock niet en wisten waer dat wy waré. Als sy sulcx hoorden verwonderdē sy haer, ende dancten God, ende seyden, die hauene daer wy in waren hiet Supraway, en wy waren ontrēt xxij. mijlen weechs van een eylant dat heet Sancte Vincente, ende hoort den Coninck van Portugal toe, ende daer woonden sy, ende die sy metten cleynen schipken ghesien hadden waren daerom gheuloden om datse ghemeynt hadden wy waren Françoysen geweest. Oock vraechden wy hoe verre dat eylant Sancte Catharine van daer was, want wy wouden derwaerts, so seyden sy, het mochtē ontrent xxx. mijlen sijn na den Suyden, ende daer was een natie van wilden die heeten Carios, en dat wy wel voor ons sien soudén. Ende sy seyden: die wilde des teghenwoordighen hauens heeten die Tuppin Ikins, ende dat waren haer vrienden, daer vooren dorften wy niet sorghen.

VVy vraechden haer in wat hoochden der Sonnen dat het selue lant lach, sy seyden in 28. gradus, also dat oock waer is. Oock gauen sy ons ghelijckenisse waer by wy dat lant bekenen soudén, &c.

¶ Hoe wy wederom wt die hauene voeren om dat lant te soecken daer wy be-
nen wouden.

Dat VIII Capittel.

Als hem nu die wint wten oost oft suyd
oosten ghestilt hadde, werdet goet we-
der, ende die wint waeyde wten noord
oosten, ende doen gingen wy te zeyle, en voe-
ren weder achterwaerts na dat voorgenoem-
de deel lants. VVy seylden twee daghen lanck
soeckende die hauene, en wy en costense niet
ghekennen, maer wy merctē nochtans wel by
dat lant dat wy by der hauenen ouer ghezeylt
hadden, want die sonne was so verdōckert dat
wyse niet krijghen en costen, en wy en costen
niet wederō achterwaerts om des wints wil-
le, want die wint verstack ons. Maer God is
een noot helper. Als wy des auonts ons gebet
hielden, baden wy God om genade, ende het
gheschiede eer die nacht quam, dat haer droe-
ue wolcken op hieuen na den Zuyden, der-
waerts dat ons die wint verstack. Eer wy ons
ghebet voleyndt hadden, wert den noordoos-
ten wint stille, ende en waeyde niet datment
mercken coste. Daer nae hief hem den Suyden
wint op (die doch in dien tijt des iaers niet
veel en plach te regneren) en waeyde met eenē
fulcken

fulcken dōder ende blixem, datmen hem ver-
srickē mochte, ende die zee was heel onstelt,
want den Suyden wint teghen des Noorden
wints baren waeyde. Het was oock so don-
ker datmen niet sien en coste, ende dē grooten
blixem ende donder maecte dat volck also ver-
saecht, dat niemant en wiste waer hy beghin-
nen soude het seyl te keeren : oock en meyndē
wy niet anders dan wy en moestē dien nacht
alle ghelijck verdrinckē. Ten lesten so gaf God
nochtans dat hem dat weder veranderde ende
beterde, ende aldus seyldē wy derwaerts daer
wy des daechs af comen waren, ende sochten
die hauene wederom op een nieu, maer wy
en costense noch niet ghekennen, midts dat
daer veel eylandden by den vasten lande wa-
ren. Als wy nu weder in xxviij. gradus qua-
men, seyde die hooftmā totten Pilot, dat wy
achter een vāden eylanden varen soudē, ende
eenen anckerte gronde soudē laten, om te be-
sien ende te weten wat het doch voor een lant
ware. Daer voeren wy doen henen, ende voe-
ren tusschen twee landen inne, ende in die sel-
ue plaetse was een schoon hauene. Daer lieten
wy doen den ancker te gronde gaen, ende also
werden wy vāden sinne dat wy metten boot
wt varen soudē om na die hauene te vraghē,
ende te weten wat dat voor een lant was daer
wy doen in waren.

¶ Hoe dat onser sommighe mettē boot
voeren om die hauene te besien, en̄ von
den een Crucifix op eender clippen staē.

Dat IX. Capittel.

ENde het was op sinte Catharijnen dach
inden iare M. CCCCC. en̄ xlix. als wy
den ancker te grōde lieten. Ende op den
seluen dach voeren onser sommighe wel ghe-
rust om de hauene voorder te beloecken met-
tē boot, endelieten ons duncken het moeste
een riuiere sijn diemen heet Rio de santo Fran-
cisco, want die leyt oock inder seluer Prouin-
cien: maer hoe wy voorder daer in voeren, hoe
die riuiere langher was. En̄ wy saghen rond-
om

om, herwaerts ende derwaerts, oft wy oock
eenighen roock sien costen, maer wy en sagen
gheen. Doen docht ons wy saghen hutten
voor een wildernisse in een valleje, en voeren
daer by, doen warent oude hutten, en en ver-
namen gheen lieden daer in, ende voeré voort
aen, so dat auont wert: En daer lach een cleyn
eylant voor ons inde riuiere, daer voeren wy
aen om dien nacht daer te bliuen, ende hoep-
ten het beste te verwachten. Als wy by dat ey-
lant quamen doen wast nacht, ende en dorf-
tens niet wel auentueren dat wy hadden aen
dat lant ghegaen om dien nacht daer te rusten,
niet te min ginghen onser sommige rondtom
dat eylant, om te besien oft oock yemant daer
in gheweest hade, maer wy en vernamen daer
niemant. VVy maecten vier, ende hiewen eenē
palmbloom af, en aten die keernen daer af, daer
mede onderhielden wy ons dien nacht. Des
moghens voeré wy voorder ten lande waert
in, want onse meyninghe was heel dat wy we-
ten wouden oft daer oock lieden waren, wāt
om dat wy die oude hutten ghesien hadden,
lieten wy ons duncken datter voortijts lieden
int lant moesten gheweest sijn. Als wy nu also
voort voeren, saghen wy van verre een hout
op eender clippen staen, dat schein ghelijc als
een cruys, also dat sommighe dachten wie dat
daer ghebracht mocht hebben. VVy voeren

daer by, en̄ doen wast een groot houtē cruys,
met steenen vasticheyt op ter clippen vast ghe-
maect, ende een stuck bodems van eenen va-
te was daer aen ghebonden, ende inden bo-
dem waren letteren ghesteken oft ghesneden,
maer wy en costens niet wel ghelesen, ende
wy verwonderden ons wat dat voor schepen
mochten gheweest sijn die sulcx daer op ghe-
recht hadden, want wy en wisten niet dat dit
die hauene was daer wy ons versamē souden.
Daer na voerē wy weder voort aen innewaert
vā het cruys om noch voorder lant te soeckē.
Den boden namen wy met ons, ende als wy
nv voort voeren, so sat daer een neder, ende las
die letteren op den vat bodem, en̄ begostē te
verstaen. Daer was op gesneden in Spaensche
sprake aldus, SI REHV POR VENTVRA
ECKY LA ARMADA DE SV MAIES-
TET. TIREN VN TIRE AI AVERAN
RECADO. Dat is in Duytsche aldus gheseyt:
Oft hier by auontueren sijn der majesteit sche-
pen quamen, die schieten een stuck gheschuts
af, so sullen sy breeder bescheet krijghen. Ende
aldus voeren wy snellijcken wederom by dat
cruys, ende schoten een cleyn valckenet af, en̄
begostē doen wederom voort te lande waert
in te varen. Als wy also voeren, saghen wy vijf
naeckers vol wilder lieden, die stracx na ons
quamen gheroeyt, ende daerom hadden wy
ons

ons gheschut al bereyt ghemaect. Als sy nu na by ons quamen, sagen wy eenen mensche die cleederen aen hadde, ende eenen baert hadde, dese stont voor in den naecker, ende wy kenden daer aen dat hy een kersten was. Doen riepen wy dat hy stil houden soude, ende met eenen naecker by ons comen soude om sprake te houden. Als hy nu aldus nae by ons quam, so vraechden wy hem in wat lantschap dat wy waren. Doen seyde hy: Ghy sijt inder hauene Schirmerein ghenaeamt, ende heet also op der wilden luyden sprake, ende seyde, op dat ghijt beter verstaen moecht, so heetet sinte Katharijnen hauene, welcken naem hem ghegheuen is vanden ghenen diese eerst gheuonden hebben. Doen verblijdden wy ons, want dat was die hauene die wy sochten, wy waren daer in ende wy en wistens niet, ende wy quamen op sinte Catharijnen dach in der seluer hauenen. Hier hoort ghy hoe God den genen helpt die in nooden sijn, en hem neerstelijc aenroepen. Daer na vraechde hy ons van waer dat wy waren. Doen seyden wy hem, dat wy van des Conincx schepen waren van Spaengien, ende souden na Rio di Platta varen. Oock waren daer noch meer schepen opte reyse, ende wy hopen (ist dat God belieft,) sy sullen oochtaest come, ende op die selue plaetse souden wy ons versamen. Doen seyde hy dattet hem seer wel behaech-

haechde ende danste God, maer hy was voor
drye iaer (wt die Prouincie Rio di Platta vāder
stadt diemen heet la Soncion, die welcke die
Spaengiaerden in hebben) af gesondē aen der
zee, dwelck is CCC. mijlē weechs dat hy sou-
de die natie diemen heet Carios die de Spaen-
giaerden te vriende hebbē daer in houden dat
sy wortelen planten die Mandioka heeten, op
dat die schepen daer wederomme mochten
by den wilden lieden victalie krijghen, waert
dat sy ghebreck hadden, dwelck die hooftmā
also bestelde, en de nieuwe tijdinghe in Spaen
gien ghebracht hadde, met name geheeten Ca-
piteyn Salaser, die oock metten anderen sche-
pen wederquam. VVy voeren met henlieden
binnen inder hutten daer hy onder die wilde
woonde, ende deden ons redelijck na haer ma-
niere ende wijze.

*Hoe ick ghesonden wert met eenen
naecker vol wilder lieden tot ons groot
schip. Dat X. Capittel.*

DAerna badt onse Capitain dē man die
wy onder den wilden vonden dat hy
eenen naecker met volck bestelde, die
souden een van ons by dat groot schip voerē,
op dat het oock daer by henlieden soude co-
men. Daer schicte my die Capiteyn mettē wil-
den

den lieden na den schepe, ende wy waren dry nachten wt gheweest, dat die vanden schepe niet en wisten hoe dat met ons was oft stont. Als ick nu metten naecker op eenē bogeschuēt weechs na by den schepe quam, maectē sy een groot gheschrey, ende stelden haer ter weyre, ende en wouden niet dat ick metten naecker naerder quam, maer sy riepen my toe, hoē dat toe ginck, ende waer dat dat ander volck bleef, en hoe ick also metten naecker vol wilder lieden quam, maer ick sweech stille en en gaf hen lieden gheen antwoorde: want die Capiteyn hadde my beuolen dat ick my truerich ghelatē soude, om te merckē wat die so noch int schip waren doen wouden. Als ick haer nu niet en antwoorde, riepen sy onder malcanderen, het en is niet recht metter saken, die ander moeten doot sijn, ende sy comē met desen eenen, hebbende mogelijck noch meer volcx achter om ons schip in te nemen, ende wouden schieten, maer doch riepen sy my noch eens aen, ende doen begoft ick te lachen, seggende sijt te vreden, goede nieuwe tijdinghe, laet my naerder comen, so sal ick v alle dinghē berechten. Daer na seyde ick haer hoe dat metter saken stōt, des verblijdden sy haer seer, ende de wilde voeren met harē naecker wederom na huys, ende wy quamen metten grootē schepen heel na by der wilden wooninghe, ende daer lietē wy eenen

ancker te grōde: laghen daer ende wachten op die ander ſchepē die haer door dē ſtormwint van ons verloren hadden die noch comen ſouden, endedat dorp daer die wilde waren heet Acuttia, ende die man die wy daer vōden heet Iohan Ferdinando, ende was een Boſſchaeyer vander ſtadt Bilbau, ende die wilden die daer waren heeten Carios, deſe brachten ons veel wilts vleeſch ende viſch, daer voorgauen wy haer henghelhaken.

¶ Hoe dat ander ſchip van onſen gheſelſchap aen quam dat hem inder zee van ons verloren hadde daer den ouerſten ſtierman in was.

Dat XI. Capittel.

ALs wy ontrent drye weken op de ſelue plaetſe geweest wāren quam dat ſchip daer de opperſte ſtierman in was, maer dat derde ſchip was verdroncken, wāt wy en vernamen niet meer daer af. VVy ruſten ons toe om voort te varen, ende wy hadden victalie vergadert voor ſes maenden, want wy hadden noch CCC. mijlen te water te varen. Als wy alle dinghen ghereet hadden ghemaect, ſo verloren wy op eenen dach dat groote ſchip inder hauenen, ſo dat de reyſe alſo belet wert.

VVy

VVy lagen daer inder wildernissen in grooter vreesen ende leden grooten hongher, ende moesten haechdissen ende veltratten eten, ende andere wonderlijcke ghedierten meer die wy crijghen conden: oock aten wy water slocken die aen den steenen hanghen, en dierghelijcke meer seltsame ende wonderlijcke spijsse. Die wilde die ons eerstmael victalien genoeg toe brochten, als sy waeren ghenoech van ons hadden, so ontouch ons den meestē hoop op ander plaetsen, ende wy en dorsten haer doen oock niet wel betrouwen, also dattet ons verdroot daer langher te blijuen ligghen ende te vergaen. Aldus werden wy daerom met malcanderen eens dat den meesten hoop ouer lāt soude treckē na die Prouincie de Soncion ghe naempt wort, het welck noch CCC. mijlen van daer was. Die ander soudē metten ouerghebleuenen schepe derwaerts comen. Aldus behielt die Capiteyn onser sommige by hem, die met hem soudē ouer dwater varen. Die ghene die ouer lant toghen, namē victalie met haer, om daer mede door de wildernisse te trecken, leydende sommighe wilden met haer, en toghen henen, maer haer der vele storuen van hongher. Die ouerghebleuene quamen totter stad, also wy namaels beuonden. Ons anderē was dat schip oock noch veel te cleyne om ouer die zee te varen.

¶ Hoe wy van rade werden en voeren
na sinte Vincent daer die Portugaloi-
fers dat lant in hebben, ende meynden
noch een schip te beurachten van hen-
lieden, ende daer mede onse reyse te eyn-
den, leden door grooten storm vander
zee, schipbrekinghe, ende en wistē niet
hoe verre dat wy vā sint Vincēt warē.

Dat XII Capittel.

NV hebben die Portugaloisers een ey-
lant hardt by den vasten lande inghe-
nomen dat heet sancte Vincēte, inder
wilden sprake Urbioneme. De selue Prouincie
leyt ontrent LXX. mijlen vāder plaetsen daer
wy waren. Onse meyninghe was derwaerts te
varen, ende te besien oft wy costen vā den Por-
tugaloisers een schip te beurachten crijghē om
in Rio de Platta te varen, want dat schip dat
wy noch hadden was ons allen om daer in te
varen veel te cleyn. Om dat te vorderen voerē
onser sommighe metten capiteyn Salasfer ghe-
naempt na dat eylant sancte Vincente, en on-
ser gheen en hadde daer meer geweest dan een
die Roman hiet, ende die liet hem duncken
dat hy dat lant wel weder om vinden soude.

VVy seylden wter hauenen Inbiaffape ghe-
naempt, de welcke leyt xxxiiij. gradus ende een
half Suydtwaert æquinoctiael, ende quamen
ontrent twee daghen na onser wtuaert by een
eylant ghe-naempt Infula de Alkatrafes, ontrêt
xl. mijlen van daer wy wt gheuaren waren, en
daer wert ons den wint alsoe teghen, dat wy
daer by moesten ankeren. In dat selue eylant
waren seer veel voghelen diemen Alkatrafes
heet, ende die sijn lichtelijck te vangen, so waft
nu oock den tijt dat sy broeyden ende ionghe
opbrochten. Daer ginghen wy aent lant, ende
sochten soet water in dat eylant, ende vonden
daer oude hutten, ende der wilden lieden pot
scheruen, die in voorgaende tijden in dat eylant
ghewoont hadden, en vonden oock een cleyn
waterken op een clippe. Daer sloeghen wy vā
den voghelen veel doot, ende namen oock vā
haer eyeren met ons int schip, ende koeften de
voghelen ende eyeren om te eten. Als wy nu
gheten hadden, verhief hem eenen grooten
stormwint vāden Suyden, dat wy nauwelijck
den ancker behouden en costen, also dat wy
sorchden dat ons de wint op een clippe doen
slaen soude. Dit selue was teghen auont, ende
wy meynde noch in een hauene te comen die
Caninee gheheeten was, maer eer wy daer by
quamē waft nacht, ende en costen niet daer in
comen, maer wy voeren af vanden lande met

E   grooter

grooter vreesen, ende meynden oock niet anders, die baren souden dat schip ontstucken slaen, wát het was aen eenen hoeck lants, daer altoos die baren grooter sijn dan midden int diepte vander zee, ende verre vanden lande. Ende wy waren dien nacht so verre vanden lande comen, dat wy des morghens dat niet sien en costen, niet te min nae lange varen creghen wy dat lant weder int ghesicht, maer den storm was so groot dat wy ons nauwelijc langher onthouden en costen. Die selue die meer in dat lant gheweest hadde, liet hem duncken doen hy dat lant sach, dat het sancte Vincente was, ende voeren daer recht toe. Daer wert dat lant also met neuel ende wolcken bedect, datment niet wel kennen en cost. VVy moesten doen al wat swaer was inde zee worpen ende dat schip lichter maken, om de groote baren wil. Also waren wy in grooter sorghen, ende voeren voort, meynende die hauene te treffen daer die Portugaloisfers woonē, maer wy faelgeerden. Als nu die wolcken een weynich opbraken datmen dat lant sien coste, so seyde die Roman, hy liet hem duncken die hauene was voor ons, dat wy recht na een clippe varē souden, wát die hauene lach daer achter, aldus voeren wy daer by: maer doen wy vast daer by quamen, en saghē wy niet dan den doot voor ooghen, want het en was die hauene niet, en moesten

moesten recht opt lant varen ende schipbre-
kinghe lijden om des wints wille: die baren
floeghen teghen dat lant datmen hem grou-
welen mocht. Doen baden wy God om ghe-
nade, ende hulpe voor onse sielen, ende deden
als schipuarende lieden toebehoort, die schip-
brekinge lijden moeten. Als wy nu so na qua-
men daer die baren aent lant floeghen, voeren
wy so hooghe op die baren henē, dat wy steyl
nederwaerts af saghen, als oft wy van eenen
muer ghesien hadden. Met den eersten stoot
die dat schip aent lant dede ginghet van mal-
canderen. Doen spronghē sommighe daer wt,
en swommen aent lant, onser sommighe qua-
men op de stuckē te lande, ende also halp ons
God alle leuendich aen lant, ende het regende
en waeyde so seer, dat wy heel vercout waren.

*Hoe wy ghe waer werden in wat lant
schap der wilden lieden wy warē, daer
wy den schipbrueck gheleden hadden.*

Dat XIII Capittel.

ALs wy nu aen lant comen waren, danc-
ten wy God dat hy ons leuendich had
de te lande laten comen, warē oock niet
te min bedroeft, om dat wy niet en wistē waer
wy sijn mochtē, ter wijlen die Roman dat lant
niet recht en kēde, oft wy verre oft by dat eylāt

sancte Vincente waren, en oft daer oock wilde
 lieden woōden daer wy schade af lijdē moch
 ten, so liep een van onsen mede ghesellen (met
 name Claudio, ende was een Françoys) lanx
 den oever henen, op dat hy hem ververmen
 mohte, ende sach een dorp achter den bossche
 ligghen, daerin die huysen gemaect waren op
 der Christen maniere, en hy ginck daer henen:
 doen sach hy dat een dorp was, en datter Por
 tugalouisers in woonen, ende heet met name
 Itenghe Ehm, ende is twee mijlen van sancte
 Vincente. Doen seyde hy henliedē dat wy had
 den eenen schipbrueck gheleden, ende dat het
 volck seer veruroesen was, ende en wisten ooc
 niet waer wy henen fouden. Als sy dat hoor
 den quamen sy wt gheloopen, en namen ons
 met

met haer in haer huysen, ende cleedden ons.
Aldus bleuen wy daer sommighe daghen tot
dat wy weder tot ons seluen quamen. Vā daer
reysden wy ouer lant na sancte Vincente, daer
deden ons die Portugaloisers alle eere aen, en
gauen ons een tijt lanckden cost. Daer na be-
gost een yghelijck wat te doen daer hy hem
op onthielt. Als wy daer doen saghen dat wy
alle onse schepen verlorē hadden, to schiēte die
hooftman een Portugaloisers schip na ons an-
der volck, dwelck noch achter bleuen was in
Byasape, om die seluē oock derwaert te bren-
ghen, dwelck oock also ghesehiede.

¶ Hoe Sancte Vincent ghelegghen is.

Dat XIII. Capittel.

Sancte Vincente is een eylant, ende leet
vast byden vasten lande, daer in sijn twee
stedekens, een inder Portugaloisers sprake
ghenaempt Sancte Vincēte, maer inder wil-
den sprake heetet Orbioneme, dat ander is on-
trent anderhalf mijle vā daer, en heet Ywawa
supe, nv ligghen daer noch sommighe huysen
in den eylanden die heeten Ingenio, inde selue
maectmen suycker. Ende de Portugaloisers die
daer wonen hebben een natie van Brasilianē
te vriende, die de Tuppin Ikin heeten, en dier
natie lant strect hem lxxx. mijlen weechs
lanck dat lant inne, ende lanck der zee ontrent

xl. mijlen. Ende dese Natie hebben op beyde
sijden vyanden, na der Suydtsijden ende oock
na der Noordtsijden, hare vyāden opte Suydt
sijde heeten Carios, ende die vyanden op der
Noordtsijden heeten die Tuppim Imba: oock
wordē sy van haer vyāden Tawaijar geheetē,
dat is vyandē te segghen. Die selue hebben den
Portugaloifers veel schaden ghedaen, en̄ moe-
ten haer noch op deser tijt voor haer wachtē.

*¶ Hoe die plaetse heet vā daer haer die
meeste veruolghinghe vanden vyandē
gheschiet, ende hoe datse ghelegghen is.*

Dat XV. Capittel.

DAer leyt eenen hoeck lants, vijf mijlen
vā sinte Vincente dat heet Brikioka: op
dese plaetse comen haer vyanden die
wilde lieden neerstelijck aen, en̄ varen tusschē
een eylant dat S. Maro heet en̄ den vastē lande
door. Om dese vaert te benemen, stelden haer
sommige Māmeloecken dat gebroeders warē,
en̄ haer vader was een Portugaloiser, ende haer
moeder was eē Braslische vrouwe: dese warē
Christenen, gheschiēt en̄ veruaren beyde inder
Christen ende inder wilden aenflaghen ende
spraken. Die oudtste hiet Iohan de Praga, die
ander Diego de Praga, de derde Domingus de
Praga, die vierde Francisco de Praga, die vijfde

Andreas de Praga, ende haer vader hiet Diago de Praga. Dese vijf ghebroeders hadden voor haer ghenomen ontrent voor twee iaer eerick daer quam, met noch ander wilde lieden dat haer vrienden waré, dat sy daer een vasticheyt maken souden teghen die vyāden, op der wilder lieden maniere, dwelc sy oock gedaen hadden. Daerom waren oock sommighe Portugaloifers tot haer ghetoghé om daer te woonen, aenghesien dat het een sijn lant was, ende dat selue hadden hare vyāden bespiet die Tuppin Inba, ende hadden haer in haren lande daer op toegheruft, dwelck ontrent xxv. mijlen van daer beghint, ende waren op eenen nacht daer aen comen met lxx. naeckers oft schuyten, en hadden se ghelijck haer maniere is, in eender vren voor den daghe aengheuallen, ende die Mammeloecken tāmē metten Portugaloifers waren in een huys ghelopen, dwelck sy van eerden gemaect haddē, en haer daer geweyrt. Die ander wilde liedē hebben haer in haer hutten by een gehoudē, en haer also lāge geweyrt als si costen, so datter veel vā haer vyāden doot bleuen, maer ten lesten cregen die vyanden die ouerhant, en hebbē die stadt Brikioka aengestecken, en alle die wilde geuāgen, maer den Christenen welcke ontrent acht mochten geweest sijn, en den Māmeloecken en haddē si niet doē connē inden huysē, wāt God wilde se bewarē.

Maer de ander wilde die sy gheuangē hadden,
hebben sy terstont van malcanderen ghesne-
den ende ghedeylt, ende sijn daer na wederom
in haer lantschap ghetrocken.

*¶ Hoe die Portugaloisers Brikioka we-
derom opgerecht hebben, ende daer nae
een bolwerck in dat eylant sanct Maro
maecten. Dat XVI. Capittel.*

DAer na dochtet den ouersten ende der
ghemeynten goet sijn datmen den sel-
uen hoeck niet en verliete, maer datmē
daer in bouwē soude op het stercke, wāt men
van daer dat gantsche lant beschermen conde,
alsulcx hebben sy oock begoft en volbrocht.
Als die vianden sulcx mercken oft gewaer wer-
den, dat die stercke Brikioka haer te sterck was,
voeren sy des nachts euen wel voor die stercke
ouer, ende namen voor haren buet alle die sy
crijghen costen rontom sancte Vincente, ende
want die so binnen int lant woonden meyn-
den dat sy gheen noot en hadden, midts dat
die stercke daer teghen opgherecht was en vast
ghemaect: so leden sy daer ouer schade. Daer
nae dachten die inwoonders dat sy noch een
huys oft stercke maken soudē, vast op het wa-
ter, int eylant sanct Maro, dwelck recht teghen
Brikioka ouer lach, ende dat sy daer in geschut
ende

ende volck legghen souden, om alfulcke vaert
den wilden te beletten. Aldus hadden sy nu
een bolwerck in dat eylant begoft, maer niet
voleynt, ende dat om alfulcker oorfaken wille
ghelijck sy my berechten, dat haer op dat pas-
gheen Portugaloise buffchieters daer in auon-
tueren en wouden. Ick was daer om dat ick dē
hoeck des lants besien soude. Als die inwoon-
ders hoorden dat ick een Duytsch was, en dat
ick my wat op gheschut verftont, begheerden
sy vā my oft ick woude in dat huys in dat ey-
lant sijn, ende daer die vyanden helpen wach-
ten, sy souden my ghesellen beschicken, en een
goede besoldinghe gheue. Oock seyden sy my
waert dat ict dede, ick soudet vanden Coninck
ghenieten: want de Coninck plach sonderlijc-
ken dien, die in sulcke nieuwe landē raet ende
hulpe gauen, haer een genadich heer te wesen.
Ick werdes met haerlieden eens, dat ick vier
maenden lanck in dat huys dienen soude, en
daer nae soude een ouerste van des Conincx
weghen daer comen met schepen, en daer een
steenen blochuys in maken, dwelck dan ster-
cker sijn soude, also dat oock gheschiede. Den
meesten tijt was ick int blockhuys met mijn
derde, en hadde een luttel gheschuts by my. Ick
was in grooter vreesen om der wilden wille,
want dat huys en was niet sterck, en wy moe-
sten daerom oock vlijtelijc wacht houden, op

dat die wilde niet heymelijc inder nacht voor
by varē en soudē, wāt sy dat somtijts verſoch-
ten, niet te min God halp ons dat wy haerder
ghewaer werden inder wacht. Nae ſommighe
maenden quam die ouerſte van des Conincx
weghen, want die ghemeynte hadde den Co-
ninck geſcreuen wat grootē hoochmoet haet
die vyanden aen dien hoeck des lants deden,
ende hoe ſchoonē lant dat was, ende daerom
oock niet profijteliicken ware datmen dat sou-
de verlaten. Om dan dat te verbeteteren quam
die ouerſte Thomas Suſſa ghenaeſt, en be-
ſach den hoeck lants ende die ſtede die de ghe-
meynte geerne vaſt ghemaect hadde. Daer ſey-
de hem die ghemeynte vanden dienſte die ick
haer ghedaen hadde, ende hoe ick my daer in
dat huys begheuen hadde, daer doch anders
gheen Portugaloiſer in en woude ſijn, ouer-
midts dat het qualijck vaſt ghemaect was. Dat
ſelue behaechde hem ſeer wel, ende ſeyde, hy
ſoude mijn ſake den Coninck vertellen, als
hem God weder in Portugal hielpe, ende ick
ſoude des ghenieten. Mijnē tijt die ick derghe-
meynten hadde toe gheſeyt te dienen was wt,
namelijck vier maent, ende ick begheerde oor-
lof. Maer die ouerſte tſamen metter ghemeyn-
ten begheerden dat ick noch eenen tijt lanck
in dien dienſt bliuen ſoude. Daer op ick met
henlieden eens wert noch twee iaer te dienen,
ende

ende als dien tijt om waer, soudemen my son-
der eenich hinderen metten eersten schepen
daer ick in comé cost, laté na Portugal zeylen,
ende daer soude my mijnen dienst vergouden
worden. Daer op gaf my die ouerste van des
Conincx wegghen mijn Priuilegien, so dat die
maniere is te gheuen des Conincx buffschieters
die dat begheren. Sy maecten dat steenen bol-
werck, ende leyden daer sommige stucken ghe-
schuts in. My wert beuolen goede wacht ende
toefien daer in te hebben.

*Hoe en wt wat oorsaken wy die vyanden
op den eenen tijt vanden iare meer
dan opten anderen verwachten moestē.*

Dat XVII. Capittel.

MAer wy moesten ons op twee tijden
inden iare meer wachten, dan anders,
namelijcken als sy hare vyanden met
ghewelt dachten te nemen: Ende dese twee
tijden sijn dese. Deen is inde maent Nouéber,
want dā worden sommighe vruchten rijp die
heetē op haersprake Abbati: daer af maken sy
drac dien heetē sy Kaa wy. Daer by hebben sy
hare wortel Mādioka, en daer af mengē sy wat
daer onder. En om desen dranck wille, als die
Abbati rijp is, ende sy wederom vanden crijch
comen, dat sy dan de vruchten Abbati mogen
hebben

hebben om haren drack daer wt te maken, om
haren vyant daer toe te eten als sy eenen ghe-
uanghen hebben, ende verblijdē haer een heel
iaer lanck daer op, teghen dat den Abbati tijt
coempt. Oock moesten wy oock op haer ver-
moeden inde oogstmaent, want dan varen sy
een soerte van visschen na, die dan wter zee in
soete wateren loopen, die indē zee comen, om
daer in te legghē: die selue heeten op haer sprake
ke Bratti, die Spaengiaerts heeten se Lysses. In-
den seluen tijt pleghen sy oock ghemeynlijck
wt te varen ende te strijden, daer mede sy etens
haluen inden seluen tijt te beter door comen
moghen: ende dier visschen vāghen sy veel met
cleynen garen eñ henghelen, sy schieten se oock
met pijlen, ende sy voerender oock veel ghe-
braden met haer thuys, eñ makender ooc meel
wt, het welck sy heeten Pira Kui.

*Hoe ick vanden wilden gheuanghen
wert, ende hoe dat het selue toe ginck.*

Dat XVIII. Capittel.

Ick hadde eenen wilden man, vanden ghe-
flachte diemen Carios heet, ende die was
mijn eyghen, die selue vinck my wilt, ende
ick ginck oock somtijts met hē int wout. Also
ghebeurdet op een tijt, dat een Spaengiaert wt
den eylande van sint Vincent tot my quam, in
dat

dat eylant sanct Maro (het welck vijf mijlen vā
 dē bolwercke is daer ick in woōde) met noch
 een Duytsche, die welcke hiet met name Helio
 dorus Hessus, Eobani Hessi saligher ghedach-
 ten sone, ende die selue was in dat eylāt sanctē
 Vincente, in een Ingenio daer men suycker ma-
 ket, ende inden Ingenio was een Geneuoiser
 die Iosephe Ornio hiet, ende dese Heliodorus
 was der cooplidē scrijuer ende beschicker die
 rotten Ingenio behoore (Ingenio dat sijn huy-
 sen daer men het suycker in maect) metten sel-
 uen Heliodoro hadde ick te voren meer ken-
 nisse ghehadt, want doen ick metten Spaen-
 gaerden den schipbrueck daer onder dat lant
 leet, so vant ick hem daer in dat eylant van sin-
 te Vincent, en hy bewees my ooc vrientschap.

Aldus

Aldus quam dese oock tot my, en woude be-
fien hoe dat my ginck, want hy hadde moghe
lijck ghehoort dat ick cranck was. Ick hadde
mijn slaue dien dach te voren int wout ghe-
fonden om wiltbraet te vanghen. Ick woude
dat des anderen daechs comen halen, op dat
wy wat mochten te eten hebben, want men
daer in dat lāt niet veel meer en heeft dan wat
wter wildernisse en coempt. Als ick nu door
dat wout ginck, verhief hem op beyden sijden
des weechs een groor ghescrey, op der wilden
lieden maniere, ende quamen tot my in ghe-
loopen, daer kende ickse doen, ende sy hadden
my rondtom omringt, ende haer boghen op
my met pijlen ghehouden, ende schoten tot
my in. Doen riep ick, nu help God mijn der
sielē. Ick en hadde dat woort naw so rasch wt
gheseyt, sy sloeghen my ter eerden, schoten en
staken op my, nochtans en wonden sy my niet
meer (God lof) dan in een been, ende schoor-
den my mijn cleederen van den lijue, die eene
die halskappe, die ander dē hoet, die derde dat
hembde, ende so voort aen, en begosten doen
te kijuen om my: die eene seyde, hy was eerste
by my geweest, die ander seyde, hy hadde my
gheuangen, ende te wijle sloeghen my die an-
dere met haer hantboghen. Noch ten lesten so
hieuen my twee van haerlieden vāder aerden
daer ick so naect was, die eene nā by den eenen
arm,

arm, die ander by den anderen arm, ende sommighe gingen voor my, ende sommige achter my, ende liepen also met my haestelijck door dat wout na de zee toe, daer sy hare naeckers hadden. Als sy my nu by de zee brochten, daer sach ick doen ontrent eenen steenworp verre haer naeckers staen, die sy wt der zee opt lant ghetoghen hadden onder een hage, ende noch eenen anderē grootē hoop wilde daer by. Als my die selue saghē daer henen leyden, liepen sy my alle tegen, ende waren verciert met pluy men, op haer maniere, en beten in haer armen, ende dreychden my also, dat sy my eten wou den, ende daer ginck een coninck voor my henen metten houte daer sy de gheuangen mede doot slaen. Dese predicte ende seyde hoe sy my haren slaue den Perot (want also heeten sy die Portugaloisers als sijse gheuangen hadden.) eten wouden, ende haerder vriendē doot aen my wreken. En als sy my by den naecker hadden ghebrocht, so stieten my haerder sommighe met voeten. Doen haesten sy haer, helpende malcanderen dat sy die naeckers wederom int water schouen: want sy hadden sorghe dat in Brikioka eenen altarm worden soude, also dat oock gheschiede. Maereer sy die naeckers weder van dat lant in den watere schouen, so bonden sy my eerst de handen tsamen, ende sy en waren niet al tsamē wt eender wooninge.

Een

Een yghelijck Aldea vanden anderē verdroot dat hy soude ledich thuyswaert varen, ende keuen metten tween die my behielden. Sommi-
ghe seyden, sy waren effen also na by my ghe-
weeft als sy, ende wouden oock haer deel van
- my hebben, ende wouden my daer ghelijc op
der steden doot slaen. Daer stōt ick ende badt,
ende sach om na den slach, maer ten lesten hief
die coninck aen die my behouden woude, en
seyde, sy wouden my leuendich thuys voerē,
op dat my haer wijs oock leuendich sien sou-
den, en harē feestdach met my houden moch-
ten, want dan wouden sy my Kawewi pepic-
ke dooden, dat is, sy wouden drāck maken, en
haer vergaderen om eenen feestdach te maken,
ende souden my dan met malcandereit eten.
By dien woorden lieten sijt bliuen, ende bon-
den my vier stricken oft coorden om den hals,
ende doen moeste ick in eenen naecker clim-
men, ter wijlen sy noch opten lande stonden,
ende bonden die eynden vanden coorden aen
den naeckers, ende scouense wederom na die
zee, om daer mede weder thuyswaert te varen.

*¶ Hoe sy met my wederō achterwaerts
wouden varen, en de onse aen quamen,
meynende my haer weder te ontnemen,
ende*

ende sy haer weder tot haer keerden,
ende scharmutselden met henlieden.

Dat XIX. Capittel.

DAerleyt een cleyn eylandeken daer by
daer ick gheuangen was, daer water vo
ghelen in nesten die Vwara heeten, en
hebben roode pluymen: daerom vraechden sy
my oft haer vyandē die Tuppin Ikins dat iaer
oock daer gheweest hadden, ende die vogelen
by haren ionghen gheuanghen hadden: doen
seyde ick Ia. Maer sy woudeut enē wel besien,
want sy die pluymen van grooter weerden
achten die van dien voghelen comen. VWant
alle haer cieraet is ghemeynlijck vanden pluy-
men ghemaect: en der voorgenoemden voghe-
len, Vwara natuere is, dat haer eerste vederē oft
pluymen die haer wassen wit graw sijn. Maer
die ander vederen die haer daer na wassen, sijn
swart graw, en daer mede vliegghen sy ontrent
een iaer lanck, en daer na worden sy root ghe-
lijck als roode verwe. Aldus voeren sy na dat
eylant toe, meynende dese voghelen te vangē.
Maer als sy nu ontrent twee bussenschueten
wijt vader plaetsen comen waren daer sy hare
naeckers staen haddē, so sagē sy achter waerts,
daer wast doen vol vanden wilden Tuppin
Ikins, en oock sommige Portugaloisers onder
F haer,

haer, want my volchde een slaue doen ick ghe
uangen wert, maer die selue ontquam haer en
hadde eenen allarm ghemaeft, also dat sy my
meynden te verlossen, roepende totten ghe-
nen die my gheuanghen hadden, waert dat sy
cloeck waren dat sy weder keeren ende teghen
haer schermutselen soudé. En sy keerden met-
ten naecker wederom tot henlieden aent lant,
ende die opten lande waren schoten met roe-
ren oft buffen ende met pijlen na ons, ende die
inde naeckers wederom tot haer, en ontbon-
den my doen mijn handen, maer die coorden
die ick om den hals hadde die waré noch vast
gebōden. So hadde nu die Coninck des naeck-
kers daer ick in was een roer, en een weynich
puluers, het welck hē een Françoys voor bra-
filie

sliehout ghegheuen hadde, dat moest ick op die aent lant waren af schieten. Als sy nu een wijle gheschermutselt hadden, forchden sy dat haer die andere oock met naeckers verstercken ende haer na iagen souden, en voeren daerom van daer, ende daer waren dry van haerlieden gheschoten, en sy voeren ontrent eenen schuet van eenen valckenet verre vanden bolwerck te Brikioka henē daer ick in plach te sijn, en doen wy daer voorby voeren, moest ick in den naecker ouereynde staen, dat my mijn gesellen sien costen. Doen schoten si wten bolwercke twee groote stuckē op ons, maer sy schoten te cort. In middelen tijt quamen sommighe naeckers ons na geuaren vā Brikioka, meynede sy wou- den ons achterhalen, maer sy roeyden te rasch wech. Als de vrienden sagen dat sy niet gedoe en costen, keerden sy wederom na Brikioka.

¶ Watter gheschiede int wederkeeren na haren lande. Dat XX. Capittel.

ALs sy nu ontrent vij. mijlen weechs van Brikioka gheuaren waren na haer lantschap, so waft na der sonnen te rekenen teghen auont ontrent iiij. vren, en was opten seluen dach als sy my gheuanghen hadden. En sy voeren by een eylant, ende toghen die naeckers opt lant, meynende dien nacht daer te bliuen, ende trocken my wten naecker aent lant.

Als ick optlant quam, en conde ick niet sien,
want ick onder dat aensicht gheslaghen was,
noch ick en cost oock niet wel gaen, ende moe-
ste aldus int sant liggen om der wonden wille
die ick int been hadde. Sy stōden ront om my,
ende dreychden my dat ic my eten woude. Als
ick nu in so grooten ancxt ende iammer was,
bedacht ick doen dat ick voormaels niet ghe-
daen en hadde, namelijk dat bedroefde iamer
dat daer wy hier in leuen, en begoft doen met
weenenden ooghen te singe wt gronde mijns
herten desen Psalm, VVt dieper noot screy ick
tot dy, &c. Doen seyden die wilden: Siet, hoe
weynt hy, nu is hy bedroeft. Daer nae dochte
haer dat sy gheen goede legeringe in dat eylant
en hadden om dien nacht daer te bliue, ende
voeren

voeren wederom na den vasten lande toe, en
daer waren hutten die sy voormaels ghebout
hadden: ende het was inder nacht als wy daer
quamen, ende sy trocken die naeckers opt lar,
ende maecten vier, en leyden my daer nae daer
by. Daer moest ick in een net slapen, dwelck sy
in hare sprake Iuni heeten, dat sijn haer bedde,
ende bindense aen twee palen, bouen die aer-
de, oft ist in een wout, so binden sijt aen twee
boomen. Die coordé die ick om den hals had-
de, bonden sy bouen aen eenen boom, ende
laghen dien nacht rondt om my, ende bespot-
ten my, ende hieten my op haer sprake Sichere
anbau ende, dat is, ghy sijt mijn gebondé dier.
Eer nv den dach doorbrack, voeren sy weder-
om wt, en roeydén den gátschen dach lanck, en
ontret der tijt als die sonne op vesper tijt stór,
waré sy noch twee mijlen vader plaetsen daer
y dien nacht legheren souden, ende doen ver-
nief haer een groote swerte wolcke, ende qua-
chter ons henen seer scrickelijcken, en si roey-
den rasschelijck voort, op dat sy mochten aent
ant comen om der wolcké ende wints wille.
Als sy nv saghen dat sijse niet ontfaren en co-
ten, seyden sy tot my: *Ne mungitta dee . Tuppen do*
Quabe, amanasif yan dee Imme Rannime sis se. Dat is te
egghen, Spreeft met uwen God dat ons den
egghen en grooten wint gheen schade en doe.
ck sweech stille, en dede mijn gebet tot God,

ter wijlen sy dat vā my begēerdē, en seyde met
bedroefden sinne wt grōde mijns hertē aldus:
O ghy almachtighe God, hemelsche en eert-
rijcxliche ghewelt hebber, ghy die van beghin
der werelt den genen die uwen naem aenroep-
pen geholpen ende verhoort hebt onder den
godloofen, verthoont my nu uwe barmher-
ticheyt, op dat ick mach bekennē dat ghy noch
by my sijt, en dat die wilde heydenē die wel-
ke v niet en kennen sien moghen dat ghy mijn
God mijn gebet verhoort hebt. Ick lach inden
naecker ghebonden, also dat ick my niet om-
keeren oft om ghesien en cost nae dat weder,
maer sy sagen dicwils om, ende begostē te seg-
ghen *O quamoa amansu:* dat is aldus geseyt: Dat
groot onweder gaet achterwaerts. Doen rech-
te ick my een weynich op, ende sach achter my
dat die groote wolcke verginck, doen danctē
ick God. Als wy nu aent lant quamen, deden
sy met my als voor, bōden my aen eenen boō,
ende lagen des nachts rondt om my, ende sey-
den wy waren nu na by haer lātschap, wy sul-
len den anderen dach tegen auont daer aen co-
men, waer af ick my niet leer en verblijdde.

*Hoe sy des daechs met my om giengen
doen sy my by haer wooninghe
brachten.*

Dat

Dat XXI. Capittel.

DEn seluen dach nae der sonnen te rekenen, so wast ontrent vesper tijt als wy haer wooninghe saghen, en waren also dry daghen op de vaert geweest, want het waren dertich mijlen van Brikioka tot dier plaetsen daer ick henen gheuoert werde. Als wy nu heel by haer wooninghe quamen, so wast een dorpken dat hadde thien hutten, en sy noemden dat Vwattibi. VVy voerē op eenen oeuersants, dwelck op de zee leyt. Daer heel by waren hare vrouwen in haer wortel ghewas, die welcke sy Mandioka noemen. In desen wortel ghewas ginghen veel van hare vrouwen ende trocken wortelen wt, ende die selue vrouwen die moeste ick aen roepen, ende aldus tot haer seggen: *A Iunesche been erri vramme.* dat is in onse Duytsche sprake aldus te segghen, Ick v lie-der eten spijse come.

Als wy nu aen het lant quamen, liepen sy alle ghelijck tsamen wt haer hutten (die welke hutten alle ghelijck tsamen by malcanderen op eenen berch ligghen) ionck ende oudt om my te besien, ende die mans gingen met haren boghen ende pijlen na hare hutten, ende beuolen my haren vrouwen datse my bewaren souden, ende die vrouwen namen my doen tusschen haer, ende daer ginghender sommige

voor my, ende sommighe achter my henen,
sy dansten ende songhen een ghesanck ghelijc
sy den eyghenen lieden pleghen te singhen als
sy die eten woudé. Als sy my nu voor die hut-
ten Ywara, dat is voor haer vasticheyt brachté,
die welcke sy rondt om lanx hare hutten ma-
ken, dwelck gemaeft is vā grooten staken ghe-
lijck als eenen thuyn om eenen hof, ende dat
maken sy also om haerder vyāden wil. Als ick
nu daer in quam, liep dat vrouwen volck tot
my, ende sloeghen my met vuyften, ende troc-
ken my metten baert, ende spraken in hare spra-
ke aldus: *Sche innamme pepike a e.* dat is te seg-
ghen, Dien slach gheue ick v van mijns vrients
weghen tot sijnder wraken, dien sy lieden ghe-
doot hebben daer ghy ghewest hebt. Daer na
voerden sy my in die hutten, en daer moest ick
in eenē funi ligghen, daer quamen de vrouwē
voor ende na, sloeghen ende crabden my, ende
dreychden my hoe dat se my eten wouden. So
was dat mans volck by malcanderen, en drōc-
ken den dranck den welcken sy Kawi noemē,
ende hadden hare goden Tamerkā genaempt
by haer, ende songhen henlieden ter eeren dat
sy haer ghepropheteert ende voorseyt hadden
dat sy my vanghen souden. Alfulck ghesanghe
moest ick hooren, ende daer en quam in een
half vre gheen mans volck by my, dan vrou-
wen ende kinderen.

Hoe beyde mijn Heeren tot my quamen, en seyden my hoe datse my aen een van haren vrienden geschoncken hadden, die soude my verwarē en doot slaē als men my eten woude.

Dat XXII. Capittel.

Ick en wist hare manieren so wel niet ghe-lijck ickse daer na versocht en leerde, dachte daerom aldus: Nu maken sy ghereetschap om my te dooden. Ouer een cleyn wijle tijts quamen die twee die my gheuanghen haddē, met namen Ieppio Vvasu, ende sijn broeder Alkindar Miri, ende seyden dat sy my haren vaders broeder Ipperu Vvasu wt vrientschap gheschoncken hadden, die selue soude my verwaren, ende my oock doot slaen als men my eten woude, ende hem also met my eenen name maken, want die selue Ipperu wasu hadde ouer een iaer oock een slaue gheuanghen, ende haddē den Alkindar Miri wt vrientschap gheschoncken, die den seluen dootghellaghen en eenen naem daer af ghewonnen hadde: also dat daerom die Alkindar Miri diē Ipperu wasu beloest hadde, dat hy den eerste die hy vanghen soude hem weder schencken soude, die welcke ick was. Voorts seyden die voorghe-

ghenoemde twee ghebroeders die my geuan-
gen hadden, Nu sullen de vrouwen v wt voe-
ren *a prasse*, dat woort en verstdede ick doen niet,
euen wel heetet dansen. Aldus toghen sy my
wter hutten op die plaetse: daer quamen alle
die vrouwen die in seuen hutten waren, ende
grepen my aen, ende het mans volck ginck van
daer. Doen leyden my die wijs sommighe by
den armen, sommighe metten coorden die ick
om den hals hadde so hardt dat ick nauwelijc
mijnen adem cost verhalen, also togen sy met
my henen, ende ick en wist niet wat sy inden
sin hadden met my te doen. Doen werde ick
denckende op dat lijden ons Heeren ende ver-
lossers Iesu Christi, hoe dat hy vanden snoode
Ioden ontschuldichijc lede: daer door trooste
ick

ick my seluen eñ was des te verduldiger : doen brochten sy my voor des conincx hutten , die Vratinge wasu hier, dat is op Duytsch gheseyt die groote witte voghel. Voor des seluen hutten lach een hoopken verssche eerde, daer voerden sy my by, ende setten my daer op, eñ sommighe hielden my: daer en meynde ick niet anders sy en souden my daer ter stont doot slaen, ende sach om na dé Iwera Pemme daer mede sy die lieden doot slaen, ende doen vraechde ic oft sy my so corts dooden wouden: doen seyden sy noch niet. Daer quam een vrouwe wt den hoop by my, eñ die hadde een schijuéstuc van een cristal tusschen een dinck ghelijck een gheboghen rijfken , ende scheerde my metten seluen cristal die wijnbrauwen vā mijn oogen af, eñ woude my den baert vanden mont ooc afsnijden , maer ick en woude alsulcx niet lieden, ende seyde tot haer lieden dat sy my metten baert dooden soudé. Doen antwoorden sy my ende seyden dat sy my noch niet dooden en wouden , ende aldus lieten sy my den baert noch een wijl tijts behouden. Maer niet te min na sommighe dagen sneden sy my den baert noch af met eender scheeren, die welcke die Françoysen haer gheuen met meer ander comenschap, voor die ware ende comenschap van haren lande.

¶ Hoe

Hoe sy met my dansten voor die hut-
ten daer sy die afgoden Tammerka in
hadden. ... Dat XXIII. Capittel.

DAer na voerden sy my van daer daer sy
my die wijnbrawen afgeschoren had-
de voor de hutten daer die Tammerka
haer afgoden in waren, en maecten eenen ron-
den rinck om my henen, daer stont ick int mid-
den in, ende twee vrouwen by my, en bonden
my met een snoer sommige dinghen aen mijn
een been die ratelden, ende bonden my oock
achter op den hals een schijue van voghelsteer-
ten gemaect, ende was viercant, datse my ouer-
thoofst ginck, ende dat heet op haer sprake Ara-
soya. Daer na begoft dat vrouwen volck al tsa-
men

men te singhen, ende also haren thoon luyde,
so moest ick metten beene daer sy my die rate-
len aenghebonden hadden neder treden, op
dat het ratelende met haren sanck accorderen
soude. Ende dat been daer ick in ghewōt was
dede my so wēe dat ick naw gheftaen en coste,
want ick en was noch niet verbonden.

*Hoe sy my nae den danse den Ipperu
Wafu thuys brochten.*

Dat XXIII. Capittel.

ALs in den dans een eynde hadde, wert
ick den Ipperuwafu ouer geleuet. Daer
hielen sy my in vaste bewaringe. Doen
seyde hy my, ick hadde noch wat tijts te leuen.
Doen brochten sy alle haer afgoden die inder
hutten waren ende setten se ront om my, ende
seyden, die haddent te voren gheseyt datmen
eenen Portugaloiser vanghen loude. Doen sey-
de ick: Dese dinghen en hebben gheen macht,
ende en connen oock niet spreken, en lieghen
dat ick een Portugaloiser ben, maer ick ben der
Françoysen vriende een, ende dat lant daer ick
thuys ben heet Alemanien. Daer op seyden sy
dat ick moeste lieghen, want waert dat ick der
Françoysen vrient een ware, wat ick dá onder
den Portugaloisers dede: sy wisten oock wel
dat de Françoysen also wel der Portugaloisers
vyan-

vyanden waren, als sy, wāt die Françoysen comen alle iaer metten schepen, en brachten haer messen, bijlen, spiegelen, cammen ende scherē, en sy gauen haer daer voor ander ware, als brasilie hout, catoen, vederen ende peper, daerom waren sy haer goede vriendē, dwelck die Portugaloisers also niet ghedaen en hadden, maer sy waren in voorleden iaren daer int lant ghecomen, ende hadden daer aldaer sy noch wonen, onder hare vyanden vrientschap gemaect, ende daer na waren sy oock tot haer gecomē, ende begheerden met haer te handelen, en also waren sy wt goeder meyninge aen haer schepē ghecomen en daer in gheclommen ghelijck als sy noch daghelicx inden Françoysen schepen deden, en seyde: als die Portugaloisers haerder genoech int schip haddē hebbē sijse gegrepen, en gebōden tot haren vyanden geuoert, en die hebbense gedoot en geten, en haerder som mige hebbense met hare geschut doot geschoten, en veel spijs meer dat haer die Portugaloisers gedaen haddē. Ooc warense dicwils met hare vyāden ten crijch gecomē om haer te vāgen.

Hoe sy die my geuangē haddē claedden dat de Portugaloisers haren vader doorscotē haddē, en dat sijt aen my wreken wouden.   **Dat XXV. Cap.**

Ende

ENde voort seyden sy dat die Portugalo
fers den vader vanden twee gebroeders
die my geuangen hadden eenen arm af
gheschoten hadden, so dat hy gestoruen was,
welcken doot haers vaders sy aen my wreken
wouden. Daer op seyde ick, wat sy dat aen my
wreken wouden, ick en was doch geen Portu
galoiser, maer ick was corts metté Castilianers
daer comen en hadde schipbrekinge geleden,
en was daerom by haer ghebleuen. Daer was
een ionck gheselle vā haren geslachte, die welc
ke eertijts der Portugaloisers slaue geweest had
de: En die wilde die onder den Portugaloisers
woonen waren selue inder Tuppin Inba lant
ter oorlogen geuaren, en haddē een heel dorp
ingenomē en de outste opgegeten, en wat ioc
was hadden sy den Portugaloisers voor ware
vermāgelt, also dat dese iōge mā den Portuga
loisers ooc verbuet was, en was oock indē te
gēspoet vā Brikioka by sijne heere, die welcke
Antonio Agudin hier, wt Galissien. Die selue
slaue hadden sy gheuāgen ontrent drye maent
eer sy my vingē, en om dat hy vā haren geslach
te was, so en hadden sy hem niet ghedoot, die
selue slaue kende my wel, en dien vraechden sy
wat ic voor een mā was: Hy seyde dattet waer
was datter een schip aent lant verloren was, en
die liedē dier af comē warē haddē si Castilianē
geheeten, en warē der Portugaloisers vriendē,
metten

metten seluen was ick gheweest, voordere en wist hy van my niet. Als ick nu hoorde ende oock te voren verstaen hadde datter Françoysen onder haer waren, ende oock met schepen daer plegen aen te comen, bleef ick vast op een propoost, en seyde: Ick waer der Françoysen goede vriet, en dat sy my ongedoot late souden lo langhe tot datter Françoysen quamen om my te kennen. Aldus hieldé sy my in seer vaste bewaringhe. Nu waren daer sommighe Françoysen onder haer, die tot den schepen ghelaten waren om peper te vergaderen.

Hoe een Françoys die de schepē onder de wilde gelaten hadde daer quam om my te besien, ende haer beual dat se my eten souden, ick was een Portugaloisser.

Dat XXVI. Capittel.

DAer was een Françoys vier mijlen van der hutten daer ick in was, ende als hy nu die tijdinge hoorde, quam hy derwaerts, ende ginck in een ander hutte teghen die hutte ouer daer ick in was. Doen quamen die wilde tot my ghelopen ende seyden: hier is nu een Françoys comen, nu willen wy sien oft ghy oock een Françoys sijt oft niet. Daer af verblijde ick my, ende dacht hy is een Christé, hy

hy sal wel ten besten spreken. Doen leyden sy
my by hem, ende hy was een ionck gheselle.
Die wilde hieten hem Karwatuware, ende hy
sprack my Françoys toe, maer ick en cost hem
niet wel verstaen, ende die wilde stonden ront
om ons ende hoordē toe. Als ick hem nu niet
antwoordē en cost, seyde hy totten wilden op
hare sprake, doodt den boofwicht en eet hem,
het is een rechter Portugaloiser, v vyant ende
mijn vyant, ende dit verstōt ick wel, badt hem
daerom om Gods wille dat hy haer doch seg-
ghen woude dat sy my niet eten en souden.
Doen seyde hy, sy willen v eten. Doen dachte
ick op dat woort Ieremie dat daer ghescreuen
staet in sijn xvij. capittel daer hy aldus seyt: Ver-
maledijt is die mensche die op menschen be-
trout. Ende metten seluen ginck ick weder vā
haer met grooten hertsweer, en ick hadde op
die schouderen een stuck lijnen doecx ghebon-
den dwelck sy my gauen (God geue waer dat
sijt ghecreghen hadden) dat schoorde ick af, en
worp dat den Françoys voor sijn voeten. Die
sonne hadde my seer verbrant, ende ick seyde
tot my seluen, soude ick dā oock steruen, waer-
om soude ick langer mijn vlees voor haer be-
waren ende hegenen. Doen leyden sy my we-
derom inde hutte daer sy my bewaerdē. Daer
ginck ick in mijn net liggen, God weet die el-
ende die ick hadde, ende begoft te screyen en

te singhen, Nu bidden wy den heyligen geest,
om den rechten ghelooue alder meest, dat hy
ons behoede in onsen eynde als wy hen va-
ren wt deser allende, Kyrioelays. Doen seyden
sy: Het is een rechte Portugaloiser, nu crijt hy,
hem grouwelt voor den doot. Die voorghe-
noemde Françoys bleef daer twee daghen by
haer inder hutten, maer des derden daechs reyf
de hy voort aen, ende sy besloten dat sy soudē
ghereetschap maken, ende des eersten daechs
my dooden, also corts als sy alle dinghen ghe-
reert hadden, ende sy bewaerden my seer neer-
stelijck, ende deden my veel spots aen so wel
ionck als oudt.

¶ Hoe ick so grooten tantfweer hadde.

Dat XXVII. Capittel.

HEt ghebeurde doen ick in dese groote
ellende was, so ist ghelijcmen seyt, dat
een ongheluck niet alleen en coempt,
dat my eenen tant seer dede, so dat ick heel ver-
uiel door die groote pijn: doen vraechde my
mijn heere hoe dat quam dat ick so luttel adr,
Ick seyde my dede eenen tāt wee. Doen quam
hy met een dinck van hout ghemaeft, en wou-
den my daer mede wt trecken. Maer ick wey-
gherde my so seere, dat hy af liet. Doen meyn-
de hy, waert dat ick niet en ate ende weder toe
name, sy soudē my doodē eer den rechtē tijt
quame,

quatie, God weet hoe menich maelick so her
telijcken begheerde dat ick mocht alst sijnen
Godlijcken wille waer steruen, eer dat de wil-
de daer acht op hadden, dat sy haren wille aen
my niet volbrenghe en mochten.

*Hoe sy my tot haren ouersten coninc
Konian Bebe ghenaemt voerden, ende
hoe sy daer met my om ginghen.*

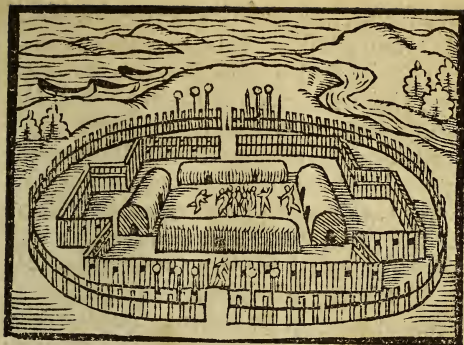
Dat XXVIII Capittel.

NAe sommighe d'aghen voerden sy my
in een ander dorp, het welck sy Arirap
heeten, tot eenen coninc die Konyan
Bebe ghenaempt was, ende dat was die ver-
naemste coninck onder haer allen, by den sel-
uen hadden haer noch sommighe andere by
hem vergadert ende versamelt, en een groote
blijfschap ghemaect op haer maniere, ende die
wouden my oock sien: want die coninck Ko-
nyan Bebe dat also bestelt hadde, datmen my
dien dach daer brengen soude. Als ick nu vast
by der hutten quam, soe hoorde ick een groot
gheroep van singhen, en basuynen blasen. Ende
voor de hutte stont een hooft oft xv. op staken,
vanden liedē die sy geten haddē dat oock hare
vyanden sijn, geheeten Markayas. En als sy my
daer voorby leyden, seyde sy dat dat hoofden
waren van haren vyanden geheeten Markayas.

Doen wert my banghe, Ick dachte so sullen sy
oock met my om gaen. Als wy nv ter hutté in
ginghen, so ginck een vá dien die my bewaer-
den voor henen, ende sprack met harde woor-
den dat alle die andere hoorden: Hier brenge
ick die slaue dé Portugaloifer, en meynde het
waer een sijn dingé om aen te sien, als yemant
sijnen vyant in sijn ghewelt hadde, en hy sprac
noch van anderen dinghen meer, also haer ma-
niere is, ende leyden my voor den coninc daer
hy sadt en dráck metten anderen, ende hadden
malcanderen droncken ghemaect inden dráck
die sy maken Kawawy ghenaemt, ende sagen
my suerlijck aen ende seyden: Sijt ghy comen
onse vyant! Ick seyde, Ick ben comen, maer ick
en ben v vyát niet. Doen gauen sy my oock te
drincken. So hadde ick nv veel vanden coninc
Konyan Bebe ghenaempt gehoort, dat hy een
groot man soude sijn, ende oock een groot ty-
ran om mensché vleesch te eten, also was daer
een onder haer, die welcke my docht dat hijt
was, en ick ginck by hem ende sprack met hem
gelijck als die woorden op haer sprake vallen,
ende seyde: Sijt ghy die Konyá Bebe, leeft ghy
noch? Ia seyde hy, ick leue noch. VVel aē seyde
ick, ick heb veel van v gehoort, hoe ghy een so
weydelijcken man sijt. Doen stont hy op ende
ghinck voor my henen spacieren van grooter
hoochmoet, en hy hadde eenen grooten ron-
den

den gruenen steen door die lippen des monts
steken (also haer maniere is) Oock soe maeften
sy witte Paternosters van eenderhande zeekey
kens, dwelck haer cieraet is, Vanden seluen had
de dese coninck oock wel ses vademmen lanck
om den hals hanghen. By desen cieraet mercte
ick oock wel dat hy een van den vernaemsten
sijn moest. Daer nae ginck hy wederom sitten,
ende begoft my te vraghen wat sijne vyanden
die Tuppin Ikins ende die Portugaloisers aen
floeghen, en seyde voort waerom dat ick haer
hadde willen schieten inder teghenheyt van
Brikioka, wát hy vernomē hadde dat ick daer
busschietter was gheweest teghen haer. Doen
seyde ick, die Portugaloisers hadden my daer
in gestelt, ende hadde dat moeten doen. Doen
seyde hy, Ick was doch een Portugaloiser, ende
hier den Françoys die my gesien hadde sijnen
sone, die seyde doch dat ick met hem niet spre
ken en cost, ende dat ick doch een rechte Por
tugaloiser was. Doen seyde ick, het is wel waer
dat ick niet wel spreken en can, maer ick ben
langhe wten lande gheweest, ende hebbe die
sprake vergheten. Doen meynde hy, hy hadde
noch vijf Portugaloisers helpen vangen ende
helpen eten, die oock al gheseyt hadden sy wa
ren Françoysen, ende hadden doch ghelogen.
So veel seyde hy dat ick my des leuens getroo
ste, ende my inden wille Gods beual, wát ick

van haer allen niet anders en vernam dan dat ick steruen soude. Doen begoft hy wederom te vraghen wat die Portugaloisers van hē seyden, sy moesten haer vrijlijcken seer voor hem vreesen. Doen seyde ick: Ia, sy weten veel van v te segghen hoe grooten crijch ghy pleecht te maken, maer nu hebben sy Brikioka vast ghemaeft. Ia seyde hy, so woude hijse so vanghen ghelijck sy my gheuanghen hadden inder wildernissen, herwaerts ende derwaerts. Voorts seyde ick tot hem: Ia v rechte vyāden die Tuppin Ikins die rusten xxv. naeckers toe, ende sullen ter stont comen ende in v lant vallen, also dat oock gheschiede. Ter wijlen hy so vraechde, stōden die andere ende hoorden toe. Summa, hy vraechde my veel, ende seyde my veel, ende beroemde hem mijnder, hoe menighen Portugaloiser hy alreede doot gheslaghen hadde ende geten, ende meer ander wilde lieden dat sijne vyanden gheweest waren. Als hy also met my inder reden was, middeler tijt werde den drāck inder hutten wt ghedrōcken. Doen ginghen sy weder in een ander hutte om daer in oock te drincken, dat hy also vāden spraken afliet. Daer na inder ander hutten begoften sy haren spot met my te houden, ende des seluen conincx sone bandt my die beenen drye mael bouen malcanderen, daer na moeste ick effens voets door die hutten henen huppelen, daer mede

mede loeghen sy, ende seyde: daer coempt on-
 sen eten cost aen huppelende. Doen seyde ick
 tot mijnen heere die my daer ghebrocht had-
 de, oft sy my daer ghebracht hadden om te
 dooden: doen seyde hy neen, maer het was
 toch so de maniere datmen also meten vremen-
 den slauen omme ginck, ende sy bonden my
 die stricken oft coorden van den beenen we-
 der af, daer na quamen sy rondtom my henen
 gaen, ende grepen my aen mijn vlees, die een
 seyde die huylt vāden hoofde quame hem toe,
 die ander seyde dat dicke vāden beenen quam
 hem toe, daer nae moeste ick haerlieden sin-
 ghen, ende op dat ick haerlieder wille voldoē
 ende volbrengghen soude met singhen alsoe sy
 begeerden, so lange ick gheestelijcke liedekens.

Doen soude ick haer wt legghen op hare sprake. Doen seyde ick, ick heb van mijnen God gesonghen. Sy seyden mijn God was een onuerlaet, dat is op haer sprake Teuire gheseyt. Die woorden deden my wee ende dachte: O ghy goedertieren God wat cōdt ghy al liiden eenē tijt lanck. Als my nu die vanden dorp ghesien hadden, en alle hoomoet aengedaen hadden, so seyde die coninck Konyan Bebe des anderē daechs totten genen die my bewaerdē, dat sy goede achtinge op my hebben soudē. Daer na als sy my wter hutten leyden, en my wouden tot Vwattibi brengē daer sy my dooden wouden, riepen sy my spottelijcken nae, sy soudenterstont in mijns heeren hutte comen en mijn doot bedrincken, en my eten, maer mijn heere trooste my altijt, ende seyde icken soude noch so corts niet ghedoot worden.

Hoe die xxv. naeckers vanden Tuppen Ikins aen quamen daer ick den coninck af gheseyt hadde, ende woude die hutten aen vallen daer ick in was.

Dat XXIX. Capittel.

IN middelen tijde ghebuerdet dat die xxv. naeckers van den wilden die de Portugalosers te vriende hebben, aen quamen. Oock so

so ick te voren gheseyt hadde, dat eer ick geuan
 gen wert de selue inden wil hadden derwaerts
 ten crijch te varen, so gebuerdet op eenen mor
 genstont dat sy dat dorp aen vielen. Als n v die
 Tuppin Ikens dese hutte wouden aen vallen,
 ende begosten te hoop te schieten, so was dat
 desen die inde hutten waren leet, wát die vrou
 wen woude haer ter vlucht geue. Doen seyde
 ick haer: Ghy hout my voor een Portugaloiser
 uwen vyant, Gheeft my n v eenen boghe met
 pijlen, ende laet my los gaen, so wil ick v helpē
 die hutten verdedighen. Sy deden my eenen
 boghe met pijlen, Ick riepe ende schoot, ende
 maectet op haer wijze so ick best cost, en sprack
 haer toe dat sy wel gemoeyt soudē wesen, ten
 hadde gheen noot, ende mijn meyninge was

dat ick woude doort staectet comen, dwelck
rondtom die hutten ginck, ende totten ande-
ren loopen, want sy kenden my wel, en wisten
oock wel dat ick in dat dorp was, maer sy be-
waerden my al te wel. Als die Tuppin Ikens
sagen dat sy niet bedrijuen en costē, gingen sy
weder in hare naeckers, en voerē voorts. Als sy
nv wech waren, bewaerdē sy my als te voren.

*¶ Hoe die hooplieden ende ouerste des
auonts inder maenschijn vergaderden.*

Dat XXX. Capittel.

DEs auōts als des daechs die andere we-
derom wech ghetoghen waren, doen
vergaderden sy inden maneschijn tuf-
schen de hutten op de plaetse, ende beraeyden
haer onder malcanderen, ende beslotten wan-
neer sy my dooden wouden, ende leyden my
oock tusschen haer ende bespotten my, ende
dreychden my. Ick was truerich, ende sach die
mane aen, ende dacht in my seluen: O mijn
heere ende mijn God, helpt my van deser el-
lende tot eenen salighen eynde. Doen vraech-
den sy my waerom dat ick de mane so dicwils
aensach. Doen seyde ick haer: Ick sie haer aen,
want sy is toornich. VVant die figuere die in-
de mane is, dochte my so scrickelijck sijn (God
vergheuet my) dat ick selue dachte God ende
alle

alle creatueren moesten toornich op my sijn.
 Doen vraechde hy' die my woude laten doo-
 den Ieppio Vvasu ghenaeft, een vanden co-
 ninghen inder hutten, op wien is die mane
 toornich. Doen seyde ick: Hy siet na uwe hut-
 te, om des woorts wille begoft hy gramme-
 lijcken met my te spreken, ende om dat woort
 om te keeren, seyde ick doē, ten sal v hutte niet
 sijn, sy is toornich op den slauen Carios (het
 welck oock een aert wilden is die also heeten)
 Ia seyde hy, ouer die come alle ongheluck. Het
 bleef daer by, en icken dachter niet meer om.

*¶ Hoe de Tuppin Ikins een ander dorp
 Mābukabe genaempt verbrāt haddē.*

Dat XXXI. Capittel.

Des

DEs anderen daechs daer nae quam die
 tijdinghe vā eenen dorpe Mambukabe
 genaempt, dat die Tuppin Ikens doen
 sy van daer gheuaren waren daer ick gheuan-
 ghen lach, dat dorp Mambukabe aengeualllen
 hadden, ende de inwoonders waren alle ont-
 loopen op eenen cleynen ionghen na, en̄ dien
 hadden sy gheuanghen, ende hadden haer die
 hutten verbrát. Doen tooch Ippio wasu der-
 waerts, want sy waren van sijnen vrienden en̄
 maechschap, ende woude haer die hutten we-
 derom helpen op maken. Aldus nam hy ghe-
 meynlijck alle vrienden vā sijnder hutten met
 hem. Dese Ippio Vvasu was doen ende laten
 ouer my, ende dede my veel leytslaen, en̄ was
 vander meyningen om van daer leem oft cley

te brenghen, ende oock wortelen meel om de
feeste reede te maké om my te eten: ende als hy
wt tooch beual hy den genen dien hy my ghe
schenct hadde Ipperuwafu ghenaeamt, dat hy
my wel bewaren soude tot dat hy weder qua
me. Aldus waren sy langher dan veerthien da
ghen wt ende maecten daer ghereetschap.

*Hoe een schip van Sancte Vincente
quam. ende vraechde na my, ende hoe
sy haer een cort berecht gauen.*

Dat XXXII. Capittel.

Middelen tijt quam een schip met Por
tugaloifers van Brikioka, en ankerde
niet verre van daer daer ick geuangen
lach, ende schoten een stuck geschuts af, op dat
die wilde hooren soude, ende sprake met haer
comen houden souden. Als sy nu des gewaer
werden, seyden sy tot my daer sijn v vrienden
die Portugaloifers en willen moghelijck hoo
ren oft ghy oock noch leeft, en willen v coo
pen. Doen seyde ick, Het sal mijn broeder sijn,
wat ick vermoeyde dat de Portugaloifers sche
pen die dien hoeck lants ouer varen na my vra
ghen mochten, en op dat die wilde niet mey
nen en souden dat ick een Portugaloiser waer,
so seyde ick dat ick noch een broeder hadde,
dat welck oock een Françoys was, onder den
Portu-

Portugaloifers. Als nu dat schip aen quā, seyde ick, het sal mijn broeder sijn, sy en woude niet anders gheloouen, dan ick was een Portugaloifer, en voeren so na by dat schip dat sy sprake met haer costen houden. Doen hebben die Portugaloifers geuraecht hoe dat met my ware, doen hadden sy gheantwoort dat sy na my niet meer en vraechden: ende dat schip voer wederom henen, meynende moghelijck ick was door: als ick dat schip sach wech varé, wat ick dachte weet God wel. Sy seyden onder malcanderen, wy hebbé den rechten man, Sy seynden alreede schepen na hem.

¶ Hoe des conincx Ieppio wasu broeder vā Mambukabe quam, ende my claechede hoe sijn moeder, sijn broeder met allen anderen cranck waren worden, en begeerden van my dat ick met mijnen God soude maken dat sy mochten ghesont worden.

Dat XXXIII. Capittel.

ENde ick was alle daghe in sorgē dat die andere die buyten waren (als voor ghemelt is) ende op my bereydden. Daer na op eenen dach hoorde ick in des conincx hut

ten een ghescrey dwelck van buyten was. My wert banghe, ick meynde sy waren weder comen, want dat is der wilden gewoote, als een niet meer dan vier daghen wt en is, als hy dan weder coempt, so bescreyen hem sijne vriende van vruechden. Niet lange na dat screyen quamen tot my, en seyde: Vwe medeheeren broeder is comen, en seyt dat die andere seer cranck sijn worden. Doen verblijde ick my, en dachte hier sal God wat wtrecten willen. Daer nae ouer eenen cleynen tijt quam mijns medeheeren broeder inder hutten daer ick in was, ende sette hem by my, en begoft te screyen oft weenen, ende seyde, sijn broeder, sijn moeder ende sijns broeders kinderen warē alle met malcanderen cranck ende sieck gheworden: ende sijn broeder hadde hem tot my gheschickt, en dat hy my segghen soude, Ick soude met mijnen God maken dat sy mochten wederom gesont worden, en seyde, mijn broeder laet hem dunc ken dat uwen God moet gram sijn. Ick seyde hem: Ia mijn God is toornich dat ghy my wilt eten, ende te Mambukabe getrocken was om die feestte toe te rusten, ende seyde hē: Ghy segt dat ick een Portugaloiser ben, ende en bens niet, niet te min: Gaet henen tot uwen broeder ende segt hem dat hy wederom come in sijn hutte, so wil ick dan met mijnen God spreken, ende hy sal wederom ghesont worden.

Doen

Doen seyde hy my, hy waer te cranck, ende en
cost niet ghecomen. Hy wist wel ende hadde
ghemerct als ick maer en woude, dat hy daer
oock wel ghesont worden soude. En ick seyde
hem, hy soude wel so sterck wordē dat hy sou
de thuys comen in sijn hutte, en dan soude hy
recht ghesont werden, ende hy ghinck met die
antwoort wederom henē na Manbukabe, het
welck is vier mijlen vā Vwattibi daer ick was.

*¶ Hoe die crancke coninck Ipperu was
wederom thuys quam.*

Dat XXXIII. Capittel.

ENde nae sommighe daghen quamen sy
alle met malcanderen cranck wederom
thuys, ende doen liet hy my in sijne hut
te leyden, ende seyde my hoe datse alle gader
sieck waren worden, ende ick haddet wel ghe
weten, want hy gedacht noch wel dat ick ghe
seyt hadde dat die mane gram was ouer sijn
hutte. Als ick die reden vā hem hoorde, dacht
ick by my seluen dat dat wt de voorsienicheyt
Gods moeste gheschiet sijn, dat ick des auonts
(als voor verhaelt is) vander mane ghesproken
hadde. Het was my een groote vruecht, en ick
dachte, heden is God met my. Doen seyde ick
hem voort, het was waer, om dat hy my eten
woude, ende ick en was sijn vyāt niet, daerom
quam

doodē, noch raet daer toe en gaue. Doen seyde hy neen. Ter wijlen die my gheuangen haddē my niet en dooden, so en woude hy my oock niet scadelijc sijn, ende al dooden sy my, so en woude hy van my niet eten. Desgelijcx die ander coninc Kenrimakui hadde ooc eenē droō van my gedroomt, dat hē oock seer verscriēte, die selue riep my ooc in sijn hutte, ende gaf my tetē, daer na claechde hijt my, en seyde: hy was eens ten crijch geweest, en hadde eenen Portugaloiser geuangen, en met sijnen handen doot gheslagen, en daer af so veel geten dat hem die borst daer noch gebreckelijck af was, en hy en woude van geenē meer eten: so was hem nu eenen scrickelijcken droom van my gedroomt da hy oock meynde hy soude steruē. Ick seyde hem oock ten soude gheen noot sijn, maer dat hy geen menschen vlees meer en ate. Oock die oude wijs inder hutten herwaerts ende derwaerts die my oock veel leets ghedaen haddē met grijpen en slaen, en dreygē te eten, die hieten my daer na Scheraeire, dat is mijn sone, en laet my toch niet steruen, dat wy so met v omginghen, wy meyndē dat ghy een Portugaloiser waert, en dien sijn wy seer grā: oock hebbē wy wel sommige Portugaloisers gehadt ende geten, maer haren God en wert soe toornich niet als uwen God, daer door sien wy nu wel dat ghy gheen Poortugaloiser en moecht sijn.

So lieten sy my daer een tijt lanck gaen, sy e
wisten niet wel hoe sijt met my hadden, o
ickeen Portugaloiser oft een Françoys war
Sy hadden oock wel Portugaloisers ghesien
maer die hadden al ghemeynlijck swerte baer
den. Ende na dien verscricken als die een mij
heer op quam, en seyden sy my van gheene
eten meer, maer sy verwaerdé my al euen wel
ende en wouden my niet alleen laten gaen.

*¶ Hoe dat die Françoys die den wilden
beuolen hadde datse my eten soude, we
der quam, ende ick hem badt dat hy my
mede name, maer mijn heeren en wou
den my niet verlaten.*

Dat XXXV. Capittel.

SO was nu die Françoys Karwattuware,
van dien ick voorgeseyt hebbe, doen hy
van my tooch metten wilden lieden, die
hem gheleyden, en der Franchoysen vrienden
waren, die goeden die de wilde hebben, als pe
per, ende een soerte van pluymé die welcke sy
oock hebben, te vergaderen. Als hy nu we
derom nae den ouerreyfde daer die schepen
aen comen, ghenaeemt Munguwappe ende
Ierroéne, moeste hy daer door reysen daer ick
was. Te voren als hy vā daer tooch, en mercte
hy

hy niet anders, dan sy wouden my eten, ende
haddet haer oock beuolē: aldus was hy een tijt
lanck wt, ende hy en hadde niet anders ghe-
meynt dan ick was doot. Als hy nu inder hut-
ten wederom by my quam, sprack hy met my
op der wilden sprake, ende ick ginck die maels
los. Doen vraechde hy my oft ick noch leefde:
doen seyde ick, Ick dācke God dē heere, dat hy
my so lange behoedet heeft, so mocht hy van
den wilden moghelijk oock gehoort hebbē
hoer toeghegaen hadde, ende ick riep hem al-
leen op een sijde, op dat die wilde niet hooren
en souden wat ick seyde, ende seyde tot hem,
hy sach wel dat my God noch gespaert hadde
dat leuen, Oock en was ick gheen Portugaloi-
er, maer ick was een Duytsche, ende metten
paengiaerden om schipbruecx wil onder die
Portugaloifers comen, dat hy den wilden nu
oock woude segghen so ick hem geseyt hadde
hoe dat ick van sijnen maechschap waer, dat
hy my mede nemen woude daer die schepen
en quamen, want ick forchde waert dat hy
dat niet en dede, sy souden dencken het waren
oghenen, ende eens op een reyse my dooden
als sy gram waren, ende dede hem een verma-
inghe in der wilden sprake, en seyde hem oft
hy oock en Christen hert int lijf ghehadt had-
de, oft ghedacht hadde dat na desen leuen een
ander comen soude, dat hy daer toe so hadde

gheraden datmen my doodē soude. Doen begoffet hem te berouwen, en seyde hy en hadde niet anders ghemeynt dan ick was een Portugaloiser, die welcke so arghen booswichters sijn, als sy yemanden krijghen costē inder Provincien van Brasilien, die willen sy dá ter stont hanghen, het welck oock waer is. Oock seyde hy, sy moesten oock duycken onder haerliedē, en hoe dat die wilde met haren vyāden maecten, so moesten sy te vreden sijn, want sy waren der Portugaloisers erfvyanden. So ick hem gebeden hadde seyde hy dē wilden, hy en hadde my deerste reyse niet ghekent, maer ick was wt Allemanien, ende was van haren vrienden en woude my derwaerts nemen daer die schepen plegen aen te comen. Doen seyden mijne heeren, neen, sy en wouden my niemant laten, mijn eyghen vader ende broeder quamē daer, ende brochten een schip vol goets, namelijk, bijlen, aecxen, spiegelen, messen, cammen ende scheren, ende gaue haer dat, wāt sy hadden my in der vyanden lant gheuanghen, ende ick was haer eygen. Als die Françoys sulcx hoorde, seyde hy my, ick hoorde wel datse my niet verlatē en woudē. Doen badt ick hem om Gods wil dat hy my dan halen liet, ende mede in Vrancrijk nemen metten eersten schepe dat comen soude. Dat ghelooftde hy my, ende seyde den wilden dat sy my wel bewaerden en niet en dooden,

dooden, mijn vrienden souden terstōt om my
comen, daer mede trock hy voort aen. Als hy
nv wech ghetrocken was, doen vraechde my
een van mijn heeren Alkindar miri genaempt,
(niet die sieck geweest hadde) wat die Karwat
tūwara (soe des Franchoyfen naem was op ter
wilden sprake) my ghegeuen hadde, eñ oft hy
van mijn lantslieden gheweest ware, ende wat
hy seyde, Ia meynde hy, waerom en heeft hy v
niet een mes ghegeuen dat ghy my ghegeuen
hadt, eñ wert toornich. Daer na als sy alle we-
derom ghesont waren, begosten sy wederom
ouer my te murmureren, ende seyden: die Fran-
choyfen dochten also luttel als de Portugaloi-
ers, also dat my wederom begoft te grouwelē
ende te vreesen.

*Hoe sy eenē geuāgenē atē, eñ my mede
daer by voerdē. Dat XXXVI. Cap.*

VOorts na sommige daghen dat sy im-
mers eenē gheuangenē eten wouden
in een dorp Tickquarippeghenaempt
ontrent ses mijlen van daer ick gheuāgen lach,
so trocken daer oock sommighe wter hutten
daer ick in was, die voerden my mede, ende de
laue die sy eten wouden, was vā eender nātie
die Markaya heet, ende voerē met eenen naec-
ter derwaerts. Als nv dē tijt quā dat sy hem be-
trinckē woudē, dedē sy na haer gebruyck, wāt

als sy eenē eten willen, so maken sy eenen drāc
van wortelen die heeten sy Kawi : als die ghe-
droncken is, daer na dooden sy hē. Des auōts
so sy des anderen daechs sijnen doot bedrinc-
ken wouden, ginck ick by hem, ende seyde tot
hē: Ia ghy sijt al geruft totten doot. Daer loech
hy, en seyde: Ia, So heeten nu die snoeren daer
sy die gheuangen in binden Mussuraua, ende
is van catoen ghemaect, ende is dicker dan een
vingher, soe was hy wel geruft met alle dingen
dan alleen die Mussuraua en was noch niet lāc
ghenoech (daer gebraken noch ontrent ses va-
demen daer aen) Ia seyde hy, by haer hadden se
betere, en maecte als sulcke maniere als oft hy ter
kermessen soude gaen. So hadde ick nu een
boeck by my in Portugaloiser sprake, het welc
die wilden in een schip genomen hadden dat
sy door hulpe vanden Françoysen gewonnen
ende my ghegheuen hadden. Ende ick ginck
vanden gheuangenhen, ende las in dat boeck,
ende my iammerde sijnder. Daer na ginck ick
weder tot hem, ende sprack met hem (wāt die
Portugaloisers hebbē die selue Markaya oock
te vrienden) ende seyde hem: Ick ben oock een
gheuangenhen so wel als ghy, ende en ben niet
hier comen om dat ick van v eten soude, maer
mijn heeren haddē my mede gebrocht. Doen
seyde hy: hy wist wel dat wy lieden geen men-
schen vleesch en etē. Voorts seyde ick hem, hy
soude

soude ghetrooft sijn, want sy souden hem dat vlees alleen eten, maer sijnen gheest soude op een ander plaetse varé, daer onse geesten oock hené varé, daer is veel vruechdé. Doē meynde hy, oft dat ooc waer was. Doen seyde ick Ia. Ia seyde hy, hy en hadde God noyt ghesien. Ick seyde hem, hy soude hem int ander leuen sien. Als ick nu mijn reden met hem gheeyndt hadde, ginck ick vā hem. Dien seluen nacht als ick des daechs met hem ghesproken hadde, quam eenen grooten wint, en waeyde so vreesflijcken dat hy stucken vanden daecke vāder hutten waeydde. Daer begosten die wilde op my gram te worden, ende seyden in haer sprake: *Apo Meiren geuppavvy vvittu vvasu Immos.* dat is aldus gheseyt. Der boose mensch die heyliche, maect dat die wint nu coempt, want hy sach des daechs inde donnerheude, ende meynden dat boec dat ick hadde, ende ick dedet daerom dat die slaue mijn en der Portugaloifers vrient was, ende ick meynde ter auontueren die feest te beletten metten quaden wedere. Ick badt God den heere, ende seyde: heere ghy hebt my tot hier toe beschermt, behoet my voort aen, want sy murmureerden seer op my. Als nu dē dach aen quam so werdet schoon weder, ende sy droncken ende waren wel te vreden. Doen ginck ick by den slaue, en seyde hem, Den grooten wint was God gheweest, ende hadde hem

willen hebben. Daer nae des anderen daechs
wert hy geten, hoe dat dat toe gaet, sult ghy in
die leste Capittelen vinden.

*¶ Vatter ghebuerde als wy wederom
thuys voeren, als sy hem geten hadden.*

Dat XXXVII. Capittel.

ALs die feeste nu ghehouden was, voerē
wy weder na onse wooninge, en mijne
heeren voerden wat ghebraden vleesch
met haer, ende wy waren dry daghē op de rey
se, dwelck men anders wel op eenen dach va
ren soude, maer het waeyde en reghende seere.
So seyden sy my des eersten daechs, als wy des
auonts hutten maecten int bosch. om ons te le
gheren, ick soude maken dattet niet en regēde,
so wasser een knecht met ons die hadde noch
een beenknokel vander slauen daer noch vlees
aen was, ende dat adt hy. Ick seyde den iongen
hy soude dat been wech worpen. Doen wer
de hy ende die andere gram, en seyden, dat was
haer rechte spijsē. Daer by liet ickt blijuē. VVy
waren dry daghen onder wegghen. Als wy nu
een vierendeel vander mijlen weechs na by de
wooninge quamen, en costen wy niet voor
der comen, want die baren werden groot, wy
toghē die naeckers opt lant, ende meynde het
soude des ander daechs goet weder worden
sijn,

sijn, so soudē wy die naeckers thuys gebrocht
hebbē, maer het was al euen geduerich quaet.
Doen wert haer meyninghe ouer lant te gaen,
en daer nae alst goet weder ware, die naeckers
te halen. Als wy nu gaen woudē, so aten sy, en
die ionge knaechde dat been voort af, daer nae
werp hijt voort wech, ende wy ginghen ouer
lant, en terstōt werdet oock goet weder. VVel
aen seyde ick, ghy en wout my niet ghelooen
als ick v seyde dat mijn God toornich was om
dies wil dat die ionghe dat vleesch so vanden
beene adt, Ia meyndē die andere, hadde hijt ge
ten dat ghjs niet ghesien en hadt, so soudt wel
goet gebleuen hebben. Daer by bleeft. Als ick
daer wederom inder huttē quam, so vraechde
my die eene die oock deel aen my hadde Alkin
dar ghenaeamt, oft ick nu ghesien hadde hoe sy
met haren vyanden om gingen: doen seyde ick
Ia, dat ghjse eet, dat dunct my scrickelijc sijn. Ia
seyde hy, dat is ons maniere, soe doen wy den
Portugaloiserē oock. Die selue Alkindar haette
my seere, en hadde gerne gehad dat die selue
my doot geslagen hadde, dien hy my gēgeuen
hadde: want ghelijck ghy voor verstaen hebt,
so hadde hem die Ipperuwafu een slaue ghe
schonckē om doot te slaen, op dat hy hē eenen
naem meer gewinnen soude, dies hadde hem
Alkindar weder geloest, dat hy dē eerste vyant
die hy vinck hem wederom schencken soude.

Als

Als hem nu dat niet gebueren en mochte met my, hadde hijt al euen wel gheerne ghedaen, maer doch belette hem dat sijn broeder in alle manieren, wát hy vreesde voor meerdet plage die hem ghebueren mochte. So hadde nu dese Alkindar te voren eer my die ander derwaerts voerdé daer sy dien aten, my op een nieuw ghe dreycht te dooden. Als ick nu weder quá, hadde hy binnen middelen tijt pijn inder ooghen ghecreghen, ende moest stille ligghen, ende en cost niet sien eenen tijt lanck, seyde doen dicwils, Ick soude met mijnen God spreken dat hem die ooghen wederom goet werden. Doen seyde ick Ia, dat hy voortoen niet quaets ouer my en gedachte: doen seyde hy neen. Na sommighe dagé creech hy sijn gesontheyt weder.

Hoe datter weder een schip na my gesonden wert vanden Portugaloifers.

Dat XXXVIII. Capittel.

ALs ick nu inde vijffte maét by haer gheweest was, so quam wedereen schip vā dat eylant Sancte Vincente daer by, so hebben die Portugaloifers dat voor een maniere, dat sy al euen wel in haerder vyanden lant varen, maer wel gherust, en comenschappen met haer, geuen haer houweelen, haecken ende bijlen, messen ende ander dinghen voor
Man-

Mandiokē meel, dwelck die selue wilde lieden op sommighe plaetsen seer veel hebben, ende die Portugaloisers die veel slauen hebben totten suycker gewas, die behoeuē dat meel om die selue daer mede te spijsen. Ende als die schepen comenschappē metten wilden, so coempter van dese wilden een oft twee in eenen naecker, ende reycken haer die ware opt fordelijcxste dat sy cōnen, daer na eyschen sy wat sy daer voor hebben willen, dat gheuen haer dan die Portugaloisers. Maer ter wijlé die twee by dat schip sijn, houden haer sommige tnaeckers vol wilden lieden vā verre, ende sien toe. Ende als den coop ghehouden is, so beginnen die wilde dickwils mettē Portugaloisers te schermutselen, ende schieten pijlen nae haer, ende varen

we-

wederom wech. Dat voorghenoemde schip-
volck schoot een stuck gheschuts af, daer mede
die wilde hoorden dat een schip daer was, en
sy voeren derwaerts: doen haddē sy na my ghe-
uraecht oft ick noch leefde, sy antwoorden Ia.
Doen hadden die Portugaloisers begheert dat
sy my mochten sien, want sy hadden een kiste
vol goets, die mijn broeder ooc een Françoys
voor my brachte, die oock int schip was. So
wasser nu een Frāçoys int schip metten Portu-
galoisers Claudio Micando ghenaeamt, die
welcke voormaels mijn gheselle geweest was,
den seluen noemde ick mijn broeder, ende die
(seyde ick) sal mogelijck int schip sijn, ende na
my vraghen, wāt hy daer alreede een mael ghe-
weest hadde: ende sy quamen wederom van-
den schepe aent lant, en seyden my, mijn broe-
der was noch eens comen, ende bracht my een
kiste vol goets, ende soude my gaerne sien.
Doen seyde ick, voert my van verre daer by, ick
wil met mijn broeder spreken, die Portugaloi-
sers en verstaen ons niet, ende ick wil hem seg-
ghen dat hy onsen vadere segghe als hy thuy-
s coēpt, dat hy met eenen schepe come, en bren-
ghe veel dinghen mede, en my hale. Sy meyn-
den het waer goet also, maer sy forchden dat
ons die Portugaloisers verstōden, want sy had-
den eenen groten crijch op hāden, dien wou-
den sy teghen die oogstmaent volbrenghen
teghen

de mijnen broeder beuolen dat hy soude sien
dat hy den Portugaloisers ontquame, en trock
in ons vaderlant, ende brachten een schip met
veel goets, ende haelde my, want ghy lieden
waert vroem, ende ghy hielt my wel, dat wou
de ick dan loonen alst schip coempt, en moest
also altijt het beste voorwenden, ende gheue
haer wel. Daer nae seyden sy tot malcanderen:
hy moet sekerlijck een Franchois zijn, laet ons
hem voort aen beter houden. Alsoe ginck ick
daer eenen tijt lanck onder haer, en seyde: daer
tal volcken een schip na my comé, dat sy slechs
my wel tracteerden. Daer na voerde sy my int
wout herwaerts en derwaerts, en waer sy wat
te doen hadden, daer moest ick haer helpen.

*Hoe sy een slaue onder haer hadden
die my dicwils belooch, en hadde gaer-
ne ghesien dat sy my corts ghedoot had-
den, maer die selue wert gedoot ende ge-
ten in mijn teghenwoordicheyt.*

Dat XXXIX. Capittel.

SO wasser nu een slaue onder haer die was
van eender natiën gheheeten Carios, en
sijn oock den wilden vyant, ende der Por-
tugaloisers vrienden, die selue was den Portu-
galoisers eyghen gheweest, ende was haer daer

na ontloopen, Sulcke en dooden sy niet die so
tot haer loopen, ten sy dat sy wat sonderlinck
misbruycken, maer houdente voor haer eygen
en moeten dienen: die selue Carios was drye
iaer onder dese Tuppin Imba gheweest, ende
seyde, hy hadde my onder die Portugaloisers
gesien, ende ick hadde dicwils onder die Tup-
pin Imba geschoten als sy derwaerts ten crijch
waren comen. So hadden nu die Portugaloi-
fers voor sommige iaren van haren coninghen
een geschoten, welcken coninck die Carios
seyde dat ick geschoten hadde, ende riet om-
mers daer toe men soude my dooden, wát ick
was die rechte vyant, hy hadt gesien, en loecht
al metten anderen, wát hy was drye iaer onder
haer gheweest, ende het was eerst een iaer ghe-
leden dat ick tot S. Vincente comen was, daer
hy ontloopen was. En ick badt God dickwils
dat hy my voor die logene behoeden woude.
So gebuerdet ontrent den iare 1554. inde seste
maent dat ick ghenanghen was, so wert die
Carios sieck, en sijn heere badt my ick soude
hem helpen op dat hy weder ghesont werde
ende wilt vinck dat wy te eten creghen, want
ick wist wel als hy hem yet brocht, daer gaf hy
my oock af, maer waert dat my dochte dat hy
niet weder gesont worden en soude, so soude
hijen eenen goeden vrient schencken die hem
doot sloech en eenen naem aen hem wonne,
so

so was hy alreede ontrent neghen oft thien da
ghen sieck gheweest, nu hebben sy tanden die
sijn van een dier dwelc sy Backe heeten, die sel-
ue tanden wetten sy scherp, als haer dat bloet
hindert, so snijden sy met die tanden ouer die
huyt henen, daer loopt dan dat bloet wt, dat
is so veel als wanneer men hier eenen copen
set. Vanden seluen tanden na ick een, meynen-
de hem daer mede die mediaen te slaen, maer
ick en costte daer mede niet door ghesteken,
want den tant was te bot, ende sy stoden om
my. Als ick nu weder van hem ginck, sach ick
dat geen profijt en was: doen vraechden sy my
oft hy weder ghesont soude worden. Ick seyde
haer, icken hadde niet wt gerecht, daer en was
gheen bloet wt ghelopen, dat hadden sy wel
gesien. Ia meynden sy hy wil steruen, wy wil-
len hem eer hy sterft doot slaen. Ick seyde neen
en doet dat niet, hy sal moghelijck wederom
ghesont worden, maer ten halp niet, sy toghen
he voor des conincx Vratinge hutten, en haer-
der twee hielden he, en hy was so crack dat hy
niet en wist wat sy met he doe woude, so qua
die die hy gegeue was doot te slaen, en floech
he opt hooft dat die herffen wt sprongen, daer
lieten si he liggen voor die hutte, en woude he
eten. Ick seyde dat sijt niet en dede, het was een
cranck mensche geweest, sy mochte oock sieck
worde, also en wiste sy niet wat sy doe soudé,

doch quam daer een wter hutten daer ick in
was, enderiep die wijs dat sy een vier by den
dooden maectē, ende hy sneet hem dat hooft
af, want hy en hadde maer een ooge, en schein
leelijck vāder siecten die hy gehadt hadde, also
dat hy dat hooft daerom wech werp, ende het
lichaem sengde hy die huylt af ouer t vier. Daer
na sneet hy hem, ende deylde den anderē oock
ghelijck so haer gewoonte is, en aten hē op tot
aen den cop en op die dermen na, daer wisten
sy gebreck aen om dat hy cranck geweest had-
de. Daer ginck ick ouer en weer door die hut-
ten, inde eene braeyden sy de voeten, inde an-
dere die handen, inde derde die stucken vande
lijue. Doen seyde ick henlieden hoe dat die Ca-
rios dien sy daer brieden en eten wouden, had
de

de my altijd beloghen, en seyde ick hadde som
mige vā uwen vrienden (ter wijlen dat ick by
den Portugaloifers was geweest) gheschoten,
ende het was ghelogen, want hy en hadde my
noyt ghesien, nu weet ghy wel dat hy sommi-
ghe iaren onder v gheweest is, ende noyt cranc
gheworden, nu euen wel om der logenen wil
die hy op my gheloghen heeft, is mijn God
toornich geworden en heeft hē sieck gemaect,
en v den sin gegeuen dat ghy hē gedoot hebt,
ende oock etē sult, also sal mijn God alle scalc-
ken doen die my leet gedaen hebben en noch
doen willen. Voor sulcke woorden verscrietē
haerder veel, des dancke ick den almachtighen
God dat hy in allen dinghen so geweldich en
ghenadich tot my waerts hem verthoonde.

*Bidde daerom den Leser dat hy vvel achtin-
ghe hebbe op mijn scrijue, vvat ick en doe dese
moeyte niet in sulcker vvijsē als oft ick lust had-
de vvat nievs te scrijuen, maer alleen om dat
ick die oprechte vvaerheyt ende die vveldaet
Gods aen den dach brenghen soude.*

So naeste nu den tijt dat sy woude ten crijch-
trecken, daer sy drye maenden op toegherust
hadden om dien te voeren, so hoepte ick altijd
als sy wt trocken, sy souden my by den vrou-
wen thuys laten, en so woude ick ter wijlen sy
wt waren ontloopen sijn.

¶ Hoe een Françoys schip aen quam en metten wilden handelde van catoen en Brasiliëhout, tot welck schip ick geerne gbeveest hadde, maer het en was van God niet versien. Dat XL. Cap.

ONtrent acht dagen te voré als sy wouden ten crijch wt varen, soe wasser een Françoys schip acht mijlen van daer aen comen, in een hauene die welcke die Portugaloisers Rio de Ienero noemden, en op der wilden sprake Iteronne, daer pleghen die Franchoysen Brasilië hout te ladé: so quamen sy nu by dat dorp oock aen daer ick in was met hare boote, ende buerten den wilden peper, meer catté ende papegaeyen af, ende daer quam een wten boot aent lant die der wildé sprake cost, en hier Iacop, die selue hādēde met haer, dien badt ick dat hy my mede te schepe name, maer mijn heeren seyden neen, sy en wouden my so niet wech schicken, maer wouden veel waren voor my hebbē. Doen seyde ick haer dat sy my selue by dat schip brochten, mijn vrienden souden haer waren genoeg geuen. Sy meynden neen, dat en sijn v rechte vriendē niet, wāt die hier metten boot sijn hadden v ten minstē een hēbde gegeuen, midts dat ghy naect gaet, maer sy

sy en achten niet op v (alfoot oock waer was)
 maer ick seyde, sy fullé my int groot schip dee
 den als ick daer quame. Sy seyden, dat schip en
 soude so corts niet wech varen, sy moesten ten
 crijch, maer als sy weder quamen, wouden sy
 my daer by voeré. So woude nv den boot we
 derom wech varen, wát het hadde eené nacht
 by dat dorp gheanckert. Als ick nu sach dat sy
 metté boot weder wech wouden varé, dacht
 ick: O ghy genadige God, als dat schip nv ooc
 wech vaert en my niet mede en neemt, sal ick
 toch noch onder haer om dé hals comen, wát
 het is een volck daer geen betrouwen in en is.
 Met dien ghedacht ginck ick ter hutten wt nae
 dat water toe, ende sy werdent ghewaer, ende
 liepen my na, Ick liep voor haer henen, ende sy
 I 4 woude

wouden my grijpen , maer den eersten die my
aen quam sloech ick vā my, ende daer was dat
heel dorp achter my, doch ontquā ick haer , eñ
swam by den boot. Als ick n vindē boot clim
men-woude, stieten my die Frāçoyfen weder-
om wech, eñ meynden, waert dat sy my tegen
der wilden dāc wech namen, mochten sy ooc
teghen haer opstaen, ende oock haer vyanden
wordē. Daer swam ick bedroeft wederom na
den lande toe , eñ dachte , nv sie ick wel dattet
Gods wille is dat ick langher inder ellenden
blijue : ende waert dat ick dat ontloopen niet
verfocht en hadde, so soude ick achter nae ghe
meynt hebben het waer mijn schult geweest.
Als ick nv wederom by haer aent lant quam,
waren sy vrolijck, ende seyde, neen, hy coempt
weder. Doen was ick gram ende seyde , meynt
ghy dat ick v so ontloopen woude, Ick hebbe
daer inden boot gheweest ende mijnen lants-
lieden gheseyt dat sy haer op schicken soudē
tegen dat ghylieden wt den crijch quaemt eñ
my derwaerts brenget, dat sy dan veel waeren
by malcanderen hadden, ende v gauen; allulcx
behaechde haer wel, ende waren wel te vrede.

*¶ Hoe dat die wilde inden crijch trockē
ende my mede namen, eñ hoe dat op den
tocht verginck.*   *Dat XLI. Cap.*

Daer

DAerna in vier daghen verfaemden haer
sommighe naeckers die totten crijch
wouden treckē in dat dorp daer ick in
was, daer quam die ouerste Konyá Bebe met-
ten sijnen oock daer by. Doen seyde mijn hee-
re, hy woude my mede nemē. Ick seyde dat hy
my thuyt liet, en hadt oock wel ghedaen, maer
doen seyde die Konyan Bebe hy soude my
mede nemen. Ick en geliet my niet anders dan
dat ick noode met trocke, op dat sy als ick ghe-
willich mede ghetrocken hadde, niet gedacht
en hadden dat ick haer ontloopen soude als sy
by haerder vyanden lant quamen, ende des te
min acht op my hadden. Oock was mijn mey-
ninghe als sy my hadden thuyt ghelaten, ick
woude na dat Françoys schip ghelopen sijn,
maer sy namen my mede, ende warē xxxviij.
naeckers sterck, ende elcken naecker beset met
xviij. mans, meer oft min, en haerder sommi-
ghe hadden ghepropheteert met haren afgodē
vanden krijch met droomen ende ander geck-
spel meer, dwelc sy ghebruyckē, also dat sy wel
ghemoet waren totter sake. En haer meynin-
ghe was in die teghenheyt Brikioka te varen
daer sy my vinghen, en haer daer ront om op
lant verstrecken, ende die ghene die haer in dier
maten inde handen vielen, om die met te ne-
men. Ende als wy den wttocht des crijchs be-
gosten, was int iaer M. CCCCC. ontrent den

xiiij. Augusti . So loopen nu in dese maent (so
voorghelyt is) een gheslecht van visschen (die
inde Portugaloisers sprake Doyngo heetē , op
Spaensch Lieffes, en inder wildē sprake Bratti)
wter zee inde soete wateren om daer in te lig-
ghen, ende die wilde heeten den tijt Pirakaen,
als dan trecken sy vā beyde sijden gemeynlijck
ten crijch waert, haer vyāden so wel als sy, om
die visschen op de reyse te vanghen en te eten.
Als sy daer henen varen, varen sy saechte, ende
als sy wederō varen, varen sy opt geringste dat
sy connen. So hoepte ick nu alijdt dat die oock
souden opte reyse sijn die welcke der Portu-
galoisers vrienden sijn , want die selue waren
oock inden wil desen int lāt te vallen , also my
die Portugaloisers te voren int schip gheseyt
hadden. Sy vraechden my doorgaens opte rey-
se wat my dochte, oft sy oock yemant vangen
soudē, en op dat icxse niet grā en maecte, seyde
ick Ia, Ooc seyde ick haer, die vyāden sullē ons
vertegenen, soe laghē wy eenen nacht in eenen
hoeck lants die Vwattibi heet, daer vingen wy
veel vā dien visschē Bratti, die welcke so groot
sijn als eenē goedē snoeck, en het waeyde dien
nacht seer , so geften sy met my ende wouden
veel vrāghen. Soe seyde ick, desen wint waeyt
ouer veel dooden lieden, Nu wasser eenen an-
deren hoop van desen oock te water aen een
riuiere tusschen dat lāt henen geuaren, genaēpt
die

die Paraibe, Ia meynden sy hoe na hebben die
der vyanden lát alreede aengeuallen, dat haer-
lieder sommighe sijn doot bleuen. Als wy nv
een dachreyse vā daer waren daer si haren aen-
slach volbrengghen wouden, legherden sy haer
int bosch by een eylāt welck sancte Sebastiaen
vanden Portugafoisers ghenaeamt wort, maer
die wilde heetent Meyenbipe. Als den auont
aen quam ginck die ouerste Konyan Bebe ghe-
naept door den leger henen int wout preken-
de ende seyde, sy waren nv nae by der vyanden
lant comē, dat een yeghelijck sijnen droō ont-
hiele die hem dien nacht droomē soude, ende
dat sy toe saghen dat haer wat ghelucx droom-
de. Als die reden wt was dansten sy tot inden
nacht met haren afgoden, daer na sliepen sy: en
als mijn heere hē neder leyde, seyde hy, Ick sou-
de my oock wat goets droomen latē. Ick seyde
ick en achte op gheen droomen, sy sijn valsch,
so maeft met uwen God euē wel dat wy van
den vyanden vanghen moghen. Als den dach
nv opbrack, versaeden haer die ouerste om een
becken vol gesodens visch, den welcken sy atē,
ende vertelden die droomen sō veel datse haer
wel gheuielēn, sommighe die dansten met ha-
ren afgoden, ende sy hadden voorghenomen
ende waren vanden wille om op dien seluen
dach na by haerder vyāden lant te varē, by een
plaetse Boywassukanghe genaempt, ende daer
wou-

wouden sy beyden tot dat den auont quam.
Als wy wt voeren vā die plaetse daer wy dien
nacht ghelegen hadden Meyenbipeghenaēpt,
vraechden sy my noch eens wat my dochte.
Doen seyde ick, ter auontueren by Boywassu-
kanghe sullen ons die vyanden verteghenen,
sijt maer wel ghemoet, ende by dat selue Boy-
wassukange was mijn meyninghe woude ick
haer ontloopen sijn waert dat wy daer waren
comen, want daer sy my gheuangen hadden,
en was maer ses mijlen weechs vanden seluen
hoeck. Als wy nu so voort lancx dat lant henē
voeren, saghen wy oock naeckers die quamen
ons regen achter een eylant henen, doen riepē
sy, daer comen onse vyandē die Tuppin Ikins
oock aen, doch wouden sy haer verberghen
achter eenen steen metten naeckers, op dat sy
onuerfiens by haer comē souden: euen wel so
werden sy onser gewaer, en gauen haer weder
ter vlucht na haren thuyse, ende wy roeydē opt
haestichste na wel vier ganssche vrē lanck, daer
na quamen wy aen haer, ende haerder waren
vijf naeckers vol, ende waren al van Brikioka.
Ick kendese al tsamen wel, ende daer waren ses
Mammelucken in een van die vijf naeckers, en
die selue waren ghedoopt, onder haer waren
twee ghebroeders, die een ghenaeamt Diego
de Praga, die ander Domingo de Praga, die sel-
ue twee deden groote weyre, die een met eenē
roere

roere, die ander met eenē flits booge: die twee
 hielden op in haren naecker twee heel vren te-
 ghen meer dan dertich vandē onsen naeckers.
 Als sy nu hare pijlen verschoten hadden, vie-
 len die Tuppin Imba haer aen, ende namen se
 gheuanghen, ende sommige werden ter stōt
 doot gheslaghen ende geschoten, ende beyde
 die broeders en werden niet ghewont: maer
 twee vanden ses Mammelucken werden seer
 heerliken gewōt, en vandē Tuppin Ikins ooc
 sommige, onder die welcke een vrouwe was.

*Hoe sy metten gheuangenen om gin-
 ghen als sy wederom thuys trocken.*

Dat XLII. Capittel.

Het

H Et was twee groote mijlé weechs van
den lande inder zee daer sy geuanghen
werden, si haesten haer opt haestichste
dat sy costé weder na dat lant, om haer weder
te legheren daer wy dien nacht te voren lagē.
Als wy nu by dat lant te Meyenbipe quamen
wast auont dat die sonne onder gaen woude:
daer leyden sy die geuangenen een yegelijck in
sijn hutte, maer die seer ghewont waren, troc-
ken sy aent lant, ende sloegense voort doot, en
medense op haer maniere in stuckē, ende brie-
den dat vleesch. Onder die, die dien nacht ge-
braden werden, waren twee Mámelucken die
welcke Christenē warē, die eene was een Por-
tugaloiser Georgio Ferrero genaépt een hoofft
maus sone, den welckē hy gecregen hadde van
eender wilder vrouwen. Die ander hiet Iero-
nymus

nymus, den seluen hadde een wilde geuangen
die wt onser hutten was daer ick in was, en sij
nen naem was Parwa, die selue briet den Iero-
nymum ontrent een scherde weechs van daer
ick lach: die selue Ieronymus (God heb sijn sie-
le) was Diego de Praga maechschap. Den selue
auont als sy haer gelegert hadden, ginck in die
hutten daer sy beyde die broeders in hadden
met haer te spreken, wát het waré mijn goede
vrienden te Brikioka daer ick geuangen wert,
doen vraechden sy my oft sy oock geten soude
worden. Ick seyde haer, dat sy dat moesten stel-
len inden wille des hemelschē vaders, ende sijn-
nen lieuen sone Iesu Christi des ghecruyften
voor onse sondē, in wiens name wy gedoopt
sijn met hē inden doot, den seluen gelooue ick
oock dat hy my so langhe behoet heeft onder
haer, en wat die almachtige God met ons aen-
slaet, daer met moeten wy te vrede sijn. Voort
vraechdē my beyde de gebroeders hoe dat met
haren neue Ieronymum was, ick seyde haer, hy
lach by dē viere en briet, en daer was alreede eē
stuk vā des Ferrero soō getē dat hijt gesiē had-
de: doen weendē sy: ick troostese weder en sey-
de haer, sy wistē wel dat ick acht maēt oft daer
ontrent onder haer gheweest was, en dat God
my bewaert hadde, dat sal hy met v ooc doen,
betrouw hē. Voort seyde ick, het soude my met
recht meer ter herten gaen dá v, wát ick ben wt
vreem-

vreemde landen , ende den scrickelijcken hādēl
van dien lieden niet ghewoon, ghy sijt hier op
ghetoghen ende gheboren. Ia meynden sy, ick
was so inder ellenden verhardt, ick en achtens
niet meer . Als ick nu inde rede met haer was,
hieten my die wilde vā haer gaen in mijn hut-
te , en seyden wat ick so langhe reden met haer
hadde, ende het deyrde my dat ick moeste van
haer gaen , ende seyde haer dat sy haer ganf-
lijcken inden wille des heeren geuen moesten,
sy saghen wel wat wy al allenden ende armoe-
den in dit iamerdal haddē. Sy seyde sy en had-
dens noyt so wel verfocht als nu, en meynden
sy waren God doch eenen doot schuldich , sy
wouden oock des te vrolijcker steruē , ter wij-
len ick oock by haer was : daer mede ginck ick
wt haerder hutten, ende ginck door den ganf-
schen leger, ende besach die gheuangenē . Ick
ginck so alleen , ende niemant en achte op my,
ende hadde die reyse wel connen ontloopen,
want ick was by een eylant Meyenbipe ghe-
naempt , dwelck ontrent thien mijlen weechs
van Brikioka is, maer ick liet om dē gheuange-
nen Christenen wille , vanden welcken noch
vier leuendich waren, wāt ick dacht, ontloope
ick haer, so worden sy toornich, ende slaen die
selue dan ter stōt doot, ende in middelen tijde
mach ons God al te samen met malcāderen be-
waren, ende dacht also by haer te blijuen ende
haer

haer te troosten, alsoe ick oock dede. Ende die wilde waren my seer gunstich, om dat ick haer te voren gheseyt hadde op auentuere, die vyan den sullen ons teghen comen, alsoot nu oock gheuiel, en sy seyden, Ick waer beter Propheet dan hare Markaya.

Hoe sy met haren vyaden dāsten daer wy des anderen daechs ons legherden.

Dat XLIII. Capittel.

DEs anderen daechs quamen wy niet verre van haer lantschap by een groot gheberchte Occarasu ghenaempt, ende daer legherden sy haer om dien nacht daer te bliuen. Doen ginck ick in des ouerstē conincx hutten Konyan Bebe ghenaempt, en vrachde hem wat hy metten Mammelucken inden sin hadde. Hy seyde, sy souden geten worden, en verboot my ick en soude niet met haer spreken, want hy was seer gram op haer, sy souden thuyt gebleuen sijn, ende niet met sijnen vyan den gegaen oft ghetrocken hebben teghen hē. Ick seyde hem, hy soudese leuen latē, ende hare vrienden wederō vercoopen. Hy seyde sy souden geten wordē. Ende die selue Konyan Bebe hadde eenen grooten corf vol menschen vleesch voor hem, en adt van eenen beene, en hieldet my voor den mont, ende vrachde oft

K ick

ick ook eten woude, ende ick seyde: een onuer
 nuflich dier en eet vanden anderen niet, sou-
 de dan die een mensche vanden anderen eten?
 hy beet in dat been, ende seyde *Ia varesche,*
 Ick bē een Tyger dier, het smaect my wel, daer
 mede ginck ick van hem. Den seluen auōt ghe-
 boot hy, een yghelijck soude sijnen gheuan-
 genen voordat wout brengen by dat water op
 een plaetse, eñ dat ghebuerde also. Daer verga-
 derden sy haer, eñ maecten eenen grootē dans
 al rontom, daer stonden die gheuangenen in,
 daer moesten die gheuanghenen alle ghelijck
 singhen ende ratelen metten afgodē Tamma-
 raka. Als syn v ghesonghen hadden, begosten
 sy te spreken die een nae den anderen so vry-
 moedich, ende seyden: Iae wy trocken wt als
 cloecke

eloecke lieden plegen om onse vyanden te van-
ghen ende teten, nu hebt ghy die ouerhant
gecreghen ende hebt ons gheuangē, maer wy
en vraghen niet daer na, die weyrachtige ster-
ke lieden steruen in haerder vyanden lant. Soe
is nu ons lant groot, die onse sullen haer aen v
wel wreken. Ia seyde die ander; Ghy hebt van-
den onsen veel verdaen, dat willen wy aen v
wreken. Als die reden wt was, voerde een ye-
ghelijck die sijne wederom in sijn logement.
Daer na ten derden daghe quamen wy weder
in haer lantschap, ende een yeghelijck voerde
sijn gheuanghenen daer hy thuy was. Die in-
den dorpe Vwattibi woōden daer ick in was
hadden acht wilde leuendich gheuanghen, en
drie Mamelucken dat welcke Christenen wa-
ren, namelijk Diego de Praga ende sijn broe-
der Domingos de Praga, ende daer toe oock
noch een Christen die Antonio hiet, den sel-
uen Antonio hadde mijns heeren sone ge-
uanghen met noch twee ander Mammeluc-
ken, die welcke oock Christenen waren, ende
die voerden sy ghebraden thuy om die daer
te eten. Ende het was den elfsten dach doen sy
wederom thuy quamen van dien dach aen te
rekenen dat sy van huys voeren, binnen wel-
ken tijt sy dese victorie teghen haer vyanden
ghecreghen hadden, daer sy so wreedelijck en
onmenschelijck mede omginghen.

¶ Hoe dat Franchoy's schip noch daer was daer sy my brenghen wouden alsoe sy geloeft hadden als sy wederom wt dē crijch quamen, &c. als voorghemelt is.

Dat XLIII. Capittel.

ALs wy nu weder vāden crijch thuys comen waren, begheerde ick van haer dat sy my wouden na dat Frāçoy'sche schip voeren, want ick was met haer ten crijch gheweest, en hadde hare vyanden helpen vangen, vanden welcken sy nu wel ghehoort hadden dat ick gheen Portugaloiser en was. Sy seyden Ia, sy woude my daer by voeren, maer sy wouden eersten rusten, ende eten den Mokaen, dat is, dat ghebraden vleesch van beyde den Christenen.

¶ Hoe sy nu den eersten vanden twee Christenen atē, namelijk Georgio Ferrero des Portugaloisers hooftmās sone.

Dat XLV. Capittel.

SO wasser nu een coninck ouer een hutte recht teghen mijnder hutten ouer, die selue was ghenaeemt Taramiri, die hadde eenen ghebraden, ende liet dranck maken nae
haer

haer ghewoonte, en haerder veel versamelden
haer daer, dröcken, songen, en maecten groote
vruucht. Des anderen daechs na dat drincken,
soden sy dat ghebraden vleesch wederom op,
en atent. Maer des anderen Ieronymi vleesch,
hinck inder hutten daer ick in was in eenen
corf ouer dat vier inden roock wel dry weken
lanck, dattet also drooghe was als een hout, en
dattet so lange ongegeten hinck ouer dat vier
was dese oorfake: Die wilde diet hadde was
genaept Parwa, en die was op een ander plaet
se ghetrocken wortelen te halen om den drack
te maken om des Ieronymi vleesch daer mede
te bedrincken, dat den tijt also verliep: en sy en
wouden my niet eer na dat schip voeren, sy en
hadden dan eerst die feestte met Ieronymu ghe
houden en dat vleesch geten. Binnē desen mid
delen tijde was dat Fráchoys schip wederom
wech gheuaren, want het mocht ontrent acht
mijlen weechs van daer sijn daer ick was. Als
ick die tijdinge hoorde, was ick seer bedroeft:
maer die wilde seyden, sy pleghen ghemeyn-
lijck alle iaer daer henen te comen, ende also
moeste ick te vreden sijn.

Hoe dat die almachtighe God een teekende.

Dat XLVI. Capittel.

K 3

Ick

Ick hadde eēn cruys gemaect van staken, by dat welcke ick dicwils mijn geber dede tot ten heere, ende ick hadde den wilden beuolen sy en soudent niet wt trecken, haer mocht ongeluck daer af comē, maer sy verachtē mijn woordē. Op een tijt was ick met haer opte vischeryen, en daer en tusschē hadde een vrouwe dat cruys wt getrocken, ende hadt haren man ghegeuen om dat ront was, die soude haer een soerte van Pater nosters op wrijuen, die welke sy van zeeslecken huyskens maken, dwelck my nu seer verdroot. Corts daer nae begofstec seer te reghenen, ende duerde sommighe dagē. Sy quamen in mijn hutte, begherendē ick soude met mijnē God maken dat den regē mocht ophouden, want waert dat niet op en hiel, het

soude

soude haer plantinge verachten, wāt haren plāt tijt was daer. Ick seyde het was haer schult want sy hadden mijnen God vertoornt dat sy dat hout hadden wt ghetrocken, want by dat hout plach ick met mijnen God sprake te houden. Als sy nu meyndē dat dat de oorfaec was des reghēs, so hielp my mijns heeren sone weder een ander cruys oprechtē, en het was doen ontrent een vre na middach nae der sonnen te rekenen. Alst opgherecht was, werdet terstont schoon weder, endē het was voor middaghe seer onghestadich. Sy verwonderden haer alle, en meyndē mijn God dede al wat ick woude.

Hoe ick op eenen auont met twee wilde op die visscherye was, ende God een wonder by my vertboonde door eenen groeten reghen ende onweder.

Dat XLVII. Capittel.

Ick stont ende vischte met noch twee van henlieden, waer af die eene oock een vāden vernaemsten was onder den wilden, ende was Parwa ghenaeamt, die Ieronymū ghebraden hadde. En als wy metten anderen stōden ende vischten, soe verhief hem eenen grooten wint en reghen met eenen donder int affchey

den vanden daghe, en reghende niet verre van ons, so dat den wint den regen heel na by ons dreef. Doen baden my beyde die wilde dat ick met mijn God spreke woude, dat ons den reghen niet en mocht hinderen, moghelijck sulen wy noch meer visschen vanghen, want ick sach wel wy en hadden inder hutten niet te eten. Die woorden beweechden my, ende ick badt den heere wt gront mijns herten dat hy sijn macht by my woude bewijfen ter wijlen die wilde dat van my begeerden, op dat sy nv sien soudé dat ghy mijn God altijt by my sijt. Als ick dat ghebet voleyndt hadde, so coempt die wint metten reghen aen pruysen, ende het reghende ontrent ses screden van ons, ende op die plaetse daer wy waren en vernamen wy niet, so dat die wilde Parwa seyde: Nv sie ick wel dat ghy met uwen God gesproken hebt, en wy vinghen sommige visschen. Als wy nv inder hutten waren, seyde alle beyde dese wilde den anderen wilden dat ick met mijn God ghesproken hadde, ende sulcke dinghen ghebuert waren, daer af verwonderden haer alle die andere.

Hoe sy den anderen vanden twee gebraden Christenen aten, Ieronimus ghe-naempt. Dat XLVIII. Capittel.

Als

ALs nu die wilde Parwa alle gereetschap by malcanderen hadde, als geseyt is, liet hy dranck maken om des Ieronymi vleesch te bedrincken. Als sijt bedroncken hadden, brochten sy die twee ghebroeders by my en noch eene, Antonius genaempt, den welken mijns heeren soon gheuanghen hadde, so dat onser vier Christenen by den anderen waren, ende moesten met haer drincken, maer eer wy drincken wouden, deden wy ons ghebet tot God dat hy der sielen ghenadich woude sijn, ende ons ooc als onse vre quame, ende de wilde alden met ons, en waren vrolijck, maer wy saghen groot ellende. Des anderen daechs des morghens vroech soden sy dat vleesch weder op, ende atent, ende haddent op een corte tijt vernielt. Den seluen dach voerden sy my te verschencken. Als ick nu van beyde die gebroeders schiet, badē sy my dat ick God voor haer bidden soude, ende ick gaf haer raet waert dat sy ontloopen costen, waer dat sijt henen nemē souden int gheberchte, op dat sijse niet en costen nae gheuolghen, want ick des gheberchs kenschap hadde, dwelck sy oock gedaen hadden, waren so los worden en ontloopen, also als ick naemaels vernam: oft sy weder gheuanghen werden, en weet ick noch niet.

Hoe sy my voerde om te verschenckē.

K 5   Dat

Dat XLIX. Capittel.

SY voeren met my daer henen daer sy my verschencken wouden Tackwara sutibi genaempt, ende als wy een stuck weechs vanden lande waren, sach ick om na die hutte daer ick wt voer, en daer was een swerte wolcke ouer die hutten. Ick wees haer dat en seyde, mijn God was toornich ouer dat dorp dat sy dat Christen vleesch geten hadden, &c. Ende als sy my daer brachten, leuerden sy my in den handen van eenen coninck Abbati Boffange genaempt, den selue seyden sy dat hy my geenen ouerlast doen oft late doen en soude, wat mijn God was vreeselijcken ouer die my leet deden, want dat hadden sy ghesien doen ick noch by haer lieden was: en ick dede hem seluen oock een vermaninghe ende seyde, mijn broeder ende mijn vrienden soudent corts comen met een schip vol waren, dat sy my slechts wel bewaerden ick wooude haer dan veel waren geuen, wat ick voorwaer wiste mijn God soude mijns broeders schip corts aen brengē. Dat behaechde haer wel, ende de coninck hiet my sone, ende ick ginck oock met sijnen sonen op het weydewerck.

*Hoe dat my de wilde van dien dorpe
vertelden, hoe dat dat voorghemelde
schip*

Schip wt Franckrijck weder wech gheseylt was. Dat L. Capittel.

DIe wilde van dien dorpe seyde my, hoe dat dat voorghenoemde schip Maria Bellette genaempt van Diepen daer ick geerne in gheweest hadde, aldaer volle ladinge ghecreghen hadde, namelijk Brasliehout, peper, cattoen, vederwerck, meercatté, papegaeyē ende dierghelijcke ware als daer valt, ende sy hadden daer inder hauenen Rio de Ienero een Portugaloisers schip ghenomen, ende hadden een vanden Portugaloisers eenen wilden coninck Itawu ghenaempt ghegeuen, en die had de hem geten. Oock was die Françoys in dat schip die den wilden beuolen hadde doen ick gheuanghen wert dat sy my eten fouden, ende die woude wederom na huys varen, ende dat was dat schip (als voor verhaelt is) als ick den wilden ontliet, ende by haren boot swom, en sy my niet in nemen en wouden. En dat selue was om comē oft bleuē opte wederom reyse, want niemant vernomen hadde waer dat bleue doen ick metten anderen schepe in Franckrijck quam, also namaels verhaelt wort.

Hoe dat corts na dat ick verschoncken was een ander schip wt Franckrijck qua die my cochten, &c. Dat LI. Cap.

Ick

Ick was ontrent xiiij. dagē int dorp Tarcwarafutibi, by den coninc Abbati Bofflange, so ghebuerdet op eenen dach dat sommige wilde by my quamen, en seyden sy hoorden schietē, dat moeste in Iteroenne sijn, welke hauene oock geheeten wort Rio di Ienero, als ick nu sekerlijck wiste datter een schip was, seyde ick haer dat sy my daer brochten, want het moghen mijn broeders sijn, sy seyden Iae, maer hielden my noch op sommighe daghen. In middelen tijde so ghebuerde dat die Francoysen die daer in comē waren hoorden dat ick daer onder die wilde was, doen schiēte die Capiteyn twee ghesellen vanden schepe (met sommighe wilde coninghen, die welke sy te vriende haddē) inden vleckē daer ick in was, en quamē in een hutte waer af die coninc Sowarasu hiet, vast byder hutten daer ick in was, my wert die tijdinghe bracht vanden wilden dat daer twee vāden schepe comen waren, ick wert blijde ende ginck tot haer, en hietse wilcome inder wildē sprake. Als sy my nu so elendich sagen gaen, hadden sy medelijden met my, ende deylde my vā haer cleederen mede. Ick vraechde haer waerom sy comē waren, Sy seyden om mijnent wille, haer was beuolen dat sy my te schepe brachtē. Doen verblijde ick my vā herten ouer die bermherticheyt Gods, en ick seyde tot een vanden tweē Perot ghe-naempt;

naempt, die welcke der wildē sprake coste, hy soude te verstaen gheuen dat hy mijn broeder ware, ende hadde my sommighe kisten vol comenschap gebracht, dat sy my met haer te schepe brachten, ende die kisten haelden, ende dat hy te verstaen geuen soude dat ick onder haer bliuen soude om peper ende meer ander ware te vergaderen tot dat die schepē weder quamen op dat ander iaer. Na dien woordē brachten sy my met haer te schepe, ende mijn heere tooch seluer mede. Sy haddē int schip alle medelijden met my, en deden my veel goets. Als wy daer ontrent eenen dach oft vijue geweest hadden int schip, vraechde my der wilden coninck Abbati Bossanghe, den welcken ick gheschenct was, waer die kisten waren, dat ickse my liet geuen, op dat wy weder in tijts thuys comen mochten. Die selue meyninghe seyde ick den ouersten des schips, ende die beual my ick soude se op houdē tot dattet schip sijne vollen last hadde, op dat sy haer niet gram en maecten oft ongemack onderstonden aen te nemen, en eenighe verraderye aen rechten mochten, als sy saghen dat sy my int schip behouden wouden, om dat een volck is daer geen betrouwen op en is, maer mijn heer die coninck meynde gansselijcken hy woude my mede thuyswaert hebben, maer ick hielt hem so langhe op met woorden, en seyde hem dat hy niet so seer en haeste,

haeste, want hy wist wel als goede vrienden te samen comen, en costen so cortz niet ghescheyden, maer als sy metten schepe wech wouden; dan souden wy oock wederom na sijnder hutten varen, ende hielt hem also op. Ten leste als dat schip toegherust was, versaemden die Françoysen alle by malcanderen, ende ick stont by haer, ende mijn heer die coninc met die hy by hem hadde stōden oock daer. Ende die hoofman des schips liet den wilden segghen met sijnen taelspreker, dat hem wel behaechde dat sy my niet ghedoodt en hadden, na dien sy my onder haren vyanden gheuonden hadden, liet hem voort segghen (om my met betere gheuoelicheyt van haer te brenghen) dat hy haer wat gheuen woude om dat sy my so wel bewaert hadden, daerom hadde hy my met hem int schip begheert, om dat hy my sommighe ware doen soude, ende dat ick onder haer bliuen soude ter wijlen ick by haer bekennt was, om peperende ander goet te vergaderen dat hē dienende was tot dat hy weder quame. So hadden wijt nu so ghesloten, dat een oft thien vanden schiplieden versaemdē, die welcke my in eeniger maniere ghelijcken gonstich waren, die selue gauen wt dat sy mijn broeders wāre ende wouden my mede thuyt hebben. Dese meyninge wert den wilden voorghehouden, dat mijn broeders in geēder manieren en wou
den

den hebben dat ick weder aent lant soude
gaen, maer ick moeste thuys trecken, want ons
vader begheerde my noch eens te sien eer hy
storue. Doen liet hem die Capiteyn oock we-
der segghen, hy was die ouerste int schip, ende
hadde geerne dat ick wederom aen lant ginck,
maer hy en was maer een mensche, ende mijne
broeder waren veel, en en cost niet tegen haer
gedoen. Dat wtgheuen gebuerde also, om dat
sy met properheyt vaden wilden geraken sou-
den: ende ick seyde oock tot mijn heer die co-
ninck, Ick woude geerne weder met hē thuys
trecken, maer hy sach wel mijn broeders die en
woudens niet toe latē. Doen begoft hy te wee-
nen int schip, en seyde, als sy my wouden me-
de nemen, dat ick dá metten eersten schepe we-
der quame, want hy hadde my voor sijnen so-
ne ghehouden, ende was seer toornich op die
van Vwattibi dat sy my hadden willen eten.
En eene van sijnen vrouwen die welcke oock
mede int schip was, moeste my beschreyen na
haer ghewoonte, ende creet oock op haer ma-
niere. Daer na gaf haer de hooftman sommige
ware, weert sijnde ontrent vijf ducatē, in mes-
sen, aecxen, spieghelen en cammen. Daer mede
togen sy weder aent lant na haer wooninghe.
Also halp my die almogēde God wt der ty-
rannen gewelt: hē sy prijs en eere, door Iesum
Christū sijnen sone onsen salichmaker. Amen.

¶ Hoe de ouerste des schips ghenaept
waren, ende vā waer dat het schip was,
en watter noch gheschiede eer wy wter
hauenen voeren, ende hoe lange dat wy
opter reysen na Vrancrijck waren.

Dat LII. Capittel.

Die hooptman des schips was ghenaept
VVilhelm de Moner, ende die stiermā
Franchoys de Schantz, dat schip was
genaemt Catharine van VVattauilla, &c. Sy
rusten dat schip toe om weder na Vracrijck te
zeylen, so ghebuerdet op eenen morgen doen
wy noch inde hauene Rio de Ienero ghenaept
laghen, dat een Portugaloisers schipken quam
en woude wter hauenen varen, en hadde ghe-
comenschap met een gheslacht wilden die
welcke sy te vriende hebben, ende heeten los
Markayos, diens lantschap stoot aen die Tup
pin Imba, welcke die Franchoysen te vriende
hebben, die beyde nationes sijn vyanden met
malcāderen, en het was dat schipken (so voor
verhaelt is) dat na my comen was om my van
den wildē af te coopē, en hoorde een Façtoor
toe Peeter Rosel ghenaept. Die Franchoysen
stakē haren boot wt wel versien met geschut,
voeren teghen haer in, ende meynden te ne-
men,

men, en namen my mede om dat ick met haer
spreken soude dat se haer opgeue souden, maer
als wy dat schip aen vielen, sloegen sy ons we-
derom af, en also werden sommige Franchoy-
sen gheschoten, ende sommighe ghewont, Ick
wert oock totter doot toegewont met eenē
schoot veel meer dan yemant vanden ghenen
die daer leuendich bleue waren, ende ick riep
in desen ancx totten Heere, want icken voel-
de anders niet dan des doots noot, ende badt
onsen goedertieren God en vader dat hy my
toch noch behoude woude, op dat ick in der
Christen lantschap wederom comen mochte,
en dat ick daer sijne aen my verthoonde wel-
daet, anderen lieden oock vertellen mochte, ter
wijlen hy my toch wt der tyrannen ghewelt
L verlost

verloft hadde, ende ick bequã noch wederom
in volcomen ghesontheyt, gheloest sy der goe-
dertieren God van ewicheyt tot ewicheyt.

Anno M. CCCCC. ende Liiij. den lesten
Oftob. gingen wy inde hauene vã Rio de Ie-
nero tseyle, ende voeren weder na Vrancrijck.
VVy hadden ouer zee so goedẽ wint, dat haer
die Ichiplieden verwonderden, ende meyndẽ
dat een alsulcken weder een sonderlinge gaue
van God moest sijn, ghelijc oock wel te ghe-
loouen is. Oock dede die Heere een merckelijc
wonder teeken by ons op der zee: VVant op
den seluen dach voor den Kersdach quamen
veel visschen ront om dat schip, die welcke mẽ
zeeverckenẽ heet, eñ dier vinghen wy soe veel
dat wijer sommighe dagen ghenoech haddẽ.

Des

Des seluen ghelijcken oock op den heylighen
drye Coningē auont beschiefte ons God oock
visschen genoeg, wāt wy anders op die reyse
niet veel teten en hadden dan wat ons God
wter zee gaf. Daer na op dē xx. dach Februarij
oft daer ontrent, quamen wy int conincrijk
van Vracrijckinden Iare M. CCCCC. en Lv.
by een stedeken Honflor genaempt, ende leyt
in Normandien. VVy en saghen op die gan-
sche reyse int wederom comen gheen lant by
cans in vier maenden. Als wy nu te lande co-
men waren, ende sy dat schip ontladen wou-
den, doen help ick haer liedē oock. Als dat nu
oock ghedaen was, doen danctē ick haer liedē
van haer weldaet die sy my bewesen hadden.
Daer na begheerde ick een paspoorte vanden
hoofman, maer hy hadde lieuer ghesien dat
ick noch een reyse met hem aenghenomen oft
ghedaen hadde. Maer euen wel, doen hy sach
dat ick gheenen lust te bliuen en hadde oft
mede reysen en woude, so bestelde hy my een
paspoorte van Moensoral Mirant, een ouerste
in Normandien. Die selue oock, als hy van my
ghehoort hadde, dede hy my voor hem comē
en gaf my selue die paspoorte, en mijn hoof-
man gaf my teyrgelt om ouer wech te comen.
Also nam ick doen oorlof, ende vertrock van
Hensloer na Habelnuef, ende van Habelnuef
track ick na Diepen.

¶ Hoe ick te Diepen in des hooptmans
huys des schips Bellette genuert werde
daer hy de huysweert ende ouerste was,
die welcke voor ons wt Brasilië gereyft
was, ende noch niet comen.

Dat LIII. Capittel.

D At voorseyde schip Maria Bellete ghe-
naempt was vā Diepen, en daer in was
die taelspreker ooc, die dē wildē beual
datse my eten souden, ende die ghene die my
niet mede in haren boot nemen en woudē als
ick den wildē ontliiep, en haer hooftman was
die selue die den wilden eenen Portugaloiser
gegeuē hadde om te etē na dat hy hē sijn schip
ghenomen hadde: dese al tflamen waren voor
ons op de reyse om wederom in Vrancrijck te
varen, ende en waren met haren schepe Bellete
ghenaempt noch niet te lande comen als ick
daer quam, hoe wel sy nae die rekenschap van
dat schip VVattuilla (d welck my vāden wil-
den cocht) drye maenden voor ons souden co-
men sijn. Deser seluer lieden wijs en vrienden
quamen by my, ende vraechden my oft icxse
niet vernomen en hadde. Ick seyde, Seer wel
heb icxse vernomen, daer sijn een deel godde-
loose lieden int schip, sy sijn waer sy willen, en

vertelde haer hoe datter een vā haer lieden onder die wilden geweest was die oock int schip was, die den seluen wildē beuolen hadde datse my eten souden, maer nochtās heeft my die almoghende God behoedet, ende seyde haer voort, hoe dat sy met haren boot by de hutten geuaren waren daer ick in was, en hadden den wilden peperende mercatten af ghemangelt, ende hoe dat ick den wilden ontloopen was, ende tot haer by den boot gheswommē was, maer dat sy my niet en haddē willen in nemē, en hebbe daerom wederom moeten aent lant swemmen onder den wilden, het welcke my doen oock eenen grooten hertsweer was, ende dat sy den wilden eenen Portugaloiser ghegeuen hadden om te eten, het welcke die wilde oock deden, ende hoe dat sy my geen sijn geen ghenade en haddē willen doen oft bewijsen: daer door sie ick nu oock wel dat het die lieue God soe goet met my ghemeynt heeft, dat ick (God sy lof) voor haer hier ben om v lieden die nieuwe tijdinghe te brenghen. Sy mogen oock comen als sy kunnen, maer ick wil v een Propheet sijn, dat sulcke ongenadicheyt ende tyrannie die sy daer int lant aen my ghedaen hebben (dwelck haer God vergheuen wil) en sal ongestraft niet bliuen, het sy int cort oft int langhe, want het was blijckelijck ende goet te sien dat my selue die heere God inden hemel

ontfermherticheyt ghethoont heeft. Noch seyde ick voort, hoe wel dat dien op de reyse ghegaen was die my vanden wilden gecocht hadden, also dat oock die waerheyt is, want God gaf ons goeden wint, oock goeden visch wter diepte vander zee. Sy hielden haer qualijcken, en meynden wat my dochte, oft sy oock noch voor handen oft leuende waren. Ende om dat ick haer niet heel quadē troost gheuen en soude, so seyde ick: Sy souden noch moghelijck comen moghen, hoe wel dat den meesten hoop ende ick anders niet rekenen en costen dan dat sy metten schepe verdroncken ende bleuen waren. Na alle dese woorden so schiet ick van haer, ende seyde, sy souden de anderen weten laten oft sy quamen, God hadde my gheholpen, ende dat ick daer gheweest hadde. Van Diepen voer ick met een schip nae Londen in Enghelant, ende daer was ick sommighe dagen. Daer na voer ick van Londē in Zeelant, en van daer voer ick na Antwerpen. Also heeft my die almogēde God, (wien oock alle dinck mogelijck is) wederom in mijn vaderlant gheholpen. Hem sy eewelijck lof prijs ende danckbaerheyt van eewicheyt tot eewicheyt.
Amen.

*¶ Mijn ghebet tot God den Heere ter
wijlen dat ick inder wilden lieden ghe-
welt was om my te eten, &c.*

¶ Ghebet.

O Ghy almachticheyt, ghy die daer den
hemel ende aerde ghefundeert hebt,
Ghy God onser voorvaders Abrahā,
Isaac ende Iacob, Ghy die dat volck van Israel
so gheweldichlijcken wt haren vyanden han-
den gheuoert hebt door die roode zee. Ghy
die Danielē onder den leuwē bewaert hebt,
v bidde ick ghy ewighe God gewelt-hebber
dat ghy my wilt verlossen wt der hāt van de-
sen Tyrannen die v niet en kennen, Om Iesus
Christus dijns lieuen soons wille, die welcke
die gheuanghenen verlost wter ewigher ghe-
uanghenisse, niet te min Heere ist uwen wille
dat ick sulcken Tyrannischen doot lijden sal,
van desen volck die v niet en kennen, ende seg-
ghen als ick haer van v segghe, Ghy en hebt
gheen macht my wt haren handē te nemen, so
sterct my inder lester vren als sy haren wil aen
my willen volbrengghen, dat ick dan niet en
twijffele aen uwe barmherticheyt. Ende moet
ick dan so veel lijden in deser ellende, so gheeft
my toch hier namaels ruste, ende behoet my

voor een toecomendé ellende daer voor alle
onse voorvaders gheureeft hebben, euen wel
Heere ghy condt my wel wt haer ghewelt hel
pen, Helpt my, Ick weet Ghy condt my wel
helpen, Ende als ghy my geholpen hebt so en
wil ick dat den ghelucke niet toescrijuen, maer
alleen uwe gheweldige hant, ende dat die my
wt haerlieder ghewelt gheholpen heeft, ende
uwe weldaet wil ick prijfen ende int licht
brenghen onder alle menschen
waer ick comen mach.

A M E N.

EYNDE DES EER-
sten boecx.

EEN VVARACH-
TICH CORT BERICHT
VANDEN HANDEL ENDE ZE-
den der Tuppin Imbas, diens gheuangen ick
gheweest ben, woonende onder haer in dat
lantschap America, dwelck leyt inden xxiiiij.
graet op der Zuydtsijden der linien equi-
noctiael, ende stoot aen een riuere
Rio di Ienero ghenaeimp.

*Gheprint Thant Verpen inden gulden Eenhoren,
by Christoffel Plantijn.*

1 5 5 8.

¶ Hoe die ſchipvaert beghint wt Portugal nae Rio de Ienero, ghelegghen in America, ontrēt indē xxiiij. graet Tropici Capricorni. Dat I. Capittel.

Lisbona is een ſtadt in Portugal ghelegghen, inden 39. graet op de noord ſijde der linien equinoctiael, alſmen van Liſſebona wil af varen op die prouincie van Rio de Ienero, ghelegen int lantſchap van Braſilien datmen oock America noempt, ſoe vaertmen eerſtmaels op eylanden die heeten Cannarie, eñ behooren den coninc van Spaengien toe, eñ het ſijn die ſeſſe die hier genaempt worden. Deerſte Gran canaria. Het tweede Lanſerutta. Het derde Forte Ventura. Het vierde Il Ferro. Het vijfde La Palma. Het ſeſte Tineriſſe. Van daer vaertmen na eylandē die heeten Las Inſulas de cape virde, dat is ſoe veel geſeyt als Die eylanden des groenē hoots, welck groen hoot int ſwert mooren lant leyt, dwelck oock wel Gene ghe-naempt wort. Die voorgemelde eylanden liggen onder den Tropico Cancri, ende behooren den coninck van Portugal toe. Van dien eylandē ſeyltmen ſuyd weſt na dat lantſchap van Braſilien toe, ende is een groote wijde zee: men ſeylt drye maenden oft langher eer datmen in dat lantſchap coēpr.

Eerſt

Eerst seyltmen optē Tropicum Cancrī dat hy achter blijft. Daer nae door die linien equinoctiael als men die noordwaerts achter seylt, so en sietmen die noordsterre niet meer, welcke mē oock noempt Polum articū. Daer na coept men inder hoochde des Tropicī Capricorni, ende men vaert onder die Sonne henen, ende als men ouer die hoochde des Tropicī Capricorni is na die middaechs sijde, so vaert mē vāder sonnen af na den noorden toe. Daer is altoos groote hitte tusschen beyde die Tropicī, ende dat voorghenoemde lant Brasiliē leyt eensdeels inden Tropicis.

¶ Hoe dat lant America oft Brasiliē ghelegē is, so ick eensdeels gesien hebbe.

Dat II. Capittel.

America is een groot lant, ende heeft veel geslachtē vā wilde lieden, die selue hebben veel veranderingen van spraken, en daer sijn veel seltsame dieren. Het is lustich om aen te sien, Die boomen sijn altijt groen, maer het en heeft geen bosch oft hout dat den boomen, bossche oft houte vā desen lāde gelijk is. Die liedē gaen naect, want het en is in dat deel des lāts dat tusschē die Tropicis leyt in geenē tijt des iaers so coudt als hier ontrēt Michaëlis oft bamis. Maer dat deel des lants dat hē Suyd
waerts

waerts vanden Tropicus Capricorni strect, is
wat couder, ende daer wonen een natie van
wilden die Carios heeten, die selue ghebruyc-
kē huysden vā wilde dieren, die welcke sy eerst
sijn bereyden, ende haer daer mede bedecken.
Der seluer wilden wijsf maken dinghen van
cattoen oft boomwollen garen ghelijck eenen
sack, onder eñ bouen open, dat trecken sy aen,
eñ heetēt op haer sprake Typpoy. Daer sijn int
lant sommighe vruchten der aerden ende boo-
men daer haer die mensché ende dieren mede
gheneren. Die lieden van dien lande sijn root
ende bruyn van verwen, om der sonnen wil
diese also seer verbrant, een gerasch volck ende
wel ghemaect van leden, listich tot alle boos-
heyt, seer gheneycht om haer vyanden te ver-
uolgen ende te eten, &c. Haer lantschap Ame-
rica heeft sommighe hondert mijlen noorden
ende suyden inde lengde, van welcken ick wel
vijfhondert mijlen lanx dat lantschap henen
ghezeylt hebbe, ende een deel in veel plaetsen
des lants gheweest ben.

*¶ Van een gheberchte dwelck daer int
lant leyt.*   *Dat III. Capittel.*

HEt heeft een gheberchte dwelck reyct
op drye mijlen na by der zee, maer op
sommighe plaetsen voorder, ende op
sommighe plaetsen naerder, ende beghint on-
trent

trent inder hoochden Boiga de todos los san-
ros, een plaetse also gheheeten daer die Portu-
galoifers gebout hebben, ende woonen. Ende
dat selue gheberchte streckt hem inder lengde
aen de zee 204. mijlen, en in de hoochde xxix.
gradus op der Suydtsijden der linien equino-
ctiael, Defen berch eyndet hem op plaetsen, en
is acht mijlen breedt, Achter den berch ist plat-
lant, en daer comen veel schoone riuieren tus-
schen die bergen wt, ende heeft veel wilts. En
inde berghen onthouden haer een gheslacht
wilder lieden die VVayganna heeten, die selue
en hebben gheen vaste wooninghen ghelijck
die andere die voor ende achter die berghen
woonen. Die selue VVayganna hebben oor-
loghe teghen alle die andere natien, en waer sy
die krijghen, die eten sy, desghelicx also doen
die andere haerlieden oock. Sy treckē het wilt
na int gheberchte, ende sijn cloeck om wilt te
schieten metten hantboge, ende ghebruycken
veel behendicheden met andeten dinghen, als
sleypnetten ende vallen daer sy dat wilt mede
vangen. Daer is oock veel wilden honichs int
gheberchte, den welcken sy eten. Sy connen
oock ghemeynlijck ghelijck het gedierte blee-
ten, ende ghelijck die voghelen singhen op dat
sijse te beter verschalcken en schieten kunnen.
Sy ontfeken haer vier van twee houerkens,
ghelijck die ander wilden oock doen, ende dat
vleesch

vleesch dat sy ghemeynlijcketen, braden sy. Sy
vertrecken met wijf ende kinderen, als sy haer
erghens achter legeren. Seer na by haren vyan
den lant vlichten sy thuynen vast om haer hut
ten henē, op datmen se niet haestelijckē en sou
de connen ouerloopen, en om der Tyger die
ren wil, steken oock scherpe doornen rontom
die hutten Maraba eibe Iu genaempt, ghelijck
soomen hier minckijfers leyt, ende dat doen se
wt yreesen vā haren vyandē, den heelen nacht
hebben se vier by haer, ende als den dach aen
coempt so doen sijt wt, op datmen den roock
niet en wort siende, ende haer na spuere. Sy la
ten lanck hayr opt hooft, ende langhe naghe
len aen die vingheren wassen. Sy hebben oock
ratelen Maraka ghenaept ghelijck die ander
wilde, die welcke sy voor God houdē, hebbē
oock haren drackē en dansen: Oock wilde die
ren tanden daer sy mede snijden, ende steenen
beytels daer sy mede houwē, gelijk die ander
narien oock gehadt hebben eer sy metten sche
pen ghecomenschap hebbē. Sy trecken oock
dicwils wt na haren vyanden. Als sy die vangē
willen, legghen sy haer achter dorre houteren
die by haerder vyanden hutten staen, en doen
dat daerom, oft daer eenighe wt quamen van
haren vyanden om hout te halen, dat sijse dan
vanghen souden. Sy gaen oock veel tyranne
lijcker met haren vyanden om, dan haer vyan
den

den met haer doen, want sy snijden haer di-
wils armen ende beenen al leuendich af van
groote nijt, maer die andere slaen haer vyandē
eerst doot eer sijse snijden om te eten.

*Hoe die wilde Tuppin Imba diens ge-
uangen ick was haer wooninge hebbē.*

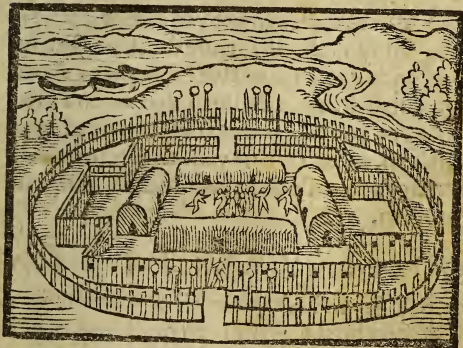
Dat IIII. Capittel.

SY hebben haer wooninge voor dē voor-
ghenoemden grootē geberchte vast aen-
der zee, oock achter dat gheberchte strect
haerlieder wooninghe wel lx. mijlen, en daer
coempt een vlietende water wten bergen in-
der zee vlieten, dat selue bewoonen sy op een
sijde, en heet die Paraeibe, lancx dē zeestroom
henen, hebben sy outrent xxviii. mijlen lants
dat sy bewoonen. Sy sijn alomme met vyan-
den bedronghen, Op de Noordsijdē palen sy
haer met een gheslacht wilden die VVeittaka
heeten, ende sijn haer vyanden, Op die Zuyd-
sijde sijn haer vyandē die de Tuppin Ikins ghe-
naempt worden, Te lande waerts in, sijn haer
vyanden Karaya ghenaept, Maer die VVay-
ganga die int geberchte vast by haer sijn, ende
noch een ander gheslacht die Markaya heeten,
en tusschen haer wonen, van dese hebben sy
seer groot veruolch. Die voorgenoemde ghe-
slachtē hebbē crijch door malcanderē henen,
ende

ende als deen den anderen vāgt, die eten sy. Sy
setten haer wooninghe gaerne daer sy dwater
ende hout oft bosch niet verre en hebben, om
wilt ende viſſchen te krijghen, ende als sijt op
een plaetse verwoont hebben veranderen sy
haer wooninghe op een ander plaetse. Ende
als sy dan willen haer huttē maken, versaempt
een ouerste onder haer een partye oft xl. mans
ende vrouwen, alle die hy ghecrijghen kan, en
dat sijn ghemeynlijck vrienden ende maghen
onder malcanderen. Die selue rechtē met mal-
canderen een hutte op, die welcke is ontrent
xiiij. voet breed, ende wel xv. voet lanck, daer
na dat haerder veel sijn, ende sijn ontrent twee
vademen hooghe, bouen ront ghelijck een kel-
der gewelfsel, dat selue decken sy dick met pal-
men rieten datter niet in en reghene, die hutte
is binnen al open, daer en heeft niemant geen
ghemack op sijn seluen toeghemact, een ye-
ghelijcke partye wijf en man heeft sijn ruymte
inder hutten op een sijde van xij. voeten, op
die ander sijde desgelijcx een ander partye, also
sijn hare hutten vol, ende een yeghelijcke par-
tye heeft sijn eyghen vier: Die ouerste heeft sijn
logement inder middelt vander hutten, ende
sy hebben oock alle ghemeynlijck drye poort-
kens oft doren, te weten, op elck eynde een, en
int midden eene, sy sijn oock so leeghe dat sy
lieden moeten bucken als sy wt ende in gaen,
haer

haer dorpen hebben luttel ouer de seuen hut-
ten, ende laten een plaetse tusschen die hutten
daer sy haer gheuanghenen doot slaen. Oock
sijn sy geneycht tot sterften rontom haer hut-
ten te maken, die welcke ghemaect worden in
sulcker manieren ghelijck hier na volcht.

*¶ Hoe dat sy haer hutten en̄ stocketten
maken. Dat V. Capittel.*

SY maken een staecketsel om die hutten
henen van palmen hout oft van boo-
men, die cleuen sy van een. Dat staeket
is wel anderhalf vademen hooghe, ende maec
kent so dicht dat geenen pijl daer tusschē door
comen en can. Sy hebben cleyne schietgaetkēs
daer in sy door wt schieten. Ende om dat staec
M ketfel

ketfel henèn maken si noch een ander staket vā grooten staken, maer sy en setten die stakē niet vast by malcāderen, maer wel also, datter geen mensche en can door ghecruypē, ende hebben sommighe die maniere dat sy die hoofdē van den ghenen die sy geten hebbē op de staectfels steken voor aen den ingāck vander huttē.

¶ *Hoe sy vier maken. Dat VI. Cap.*

SY hebben een soerte van houte dat heeten sy Vrakueiba, ende dat drooghen sy, ende nemen dan twee stocxkens eenen vingher dick, ende wriuen den eenen opten anderen, ende dan gheeft dat stof ende roock van hem, ende die hitte vanden wriuen steect den stof aen, ende daer mede makē sy vier, also sy willen.

¶ *Vvaer in dat se slapen. Dat VII. Cap.*

SY slapen in dinghen die sy heetē Iuni op haer sprake, en sijn van catoen garen ghemaeft, ende die bindē sy aen twee palen bouen der eerden, ende hebben des nachts al tijt vier by haer. Sy en gaē des nachts niet geerne wt haer hutten haer geuoech doen sonder vier, so seer vreesen sy voor den duyuel, den welcken sy Ingange noemen, ende sien hem oock dicwils.

¶ *Hoe*

¶ Hoe gheschiedt dat sy lieden sijn om
wilde dieren en̄ visschē te schieten met
pijlen. *Dat VIII. Capittel.*

ALs sy int bosch gaen oft by den watere
so hebben sy altoos haren boghe ende
haer pijlen by haer. En̄ also sy int bosch
gaen, hebben sy altijd haer ghesicht om hooge
na die boomen in, achter ende voor. Ende als
sy wat vernemen van groote vogelen, mercat-
ten oft andersins eenighe dieren die haer op
die boomen houden, gaen toe, en̄ legghen toe
om te schieten, volghende haer so langhe nae
tot dat sy wat vanghen. Selden ghebueret als
een wt gaet na dat weydewerck, dat hy ledich
thuys coempt. Desghelijcx volghen sy die vis-
schen

fchen na vast by den oeuver vander zee, sy hebben oock een scherp ghesicht, want als hem erghens eenen visch verheft, daer schieten sy na, luttel schueten faelgeren sy, en als sy eenen ghe treft hebben, springhen sy int water en swimmen hem na. Sommige groote visschen als sy den pijl gheuoelen, geuen haer seluen te gronde, en die selue duyckelen sy na wel tot les vademmen diep, ende brengen dien mede. Sy hebben hengelen ende nette, ende dat garen daer sy die af maken oft aen een vlechten, trecken sy van langhe scherpe bladeren, welcke sy Tockaun heeten, ende als sy metten garen oft netten visschen vangē willen, so vergaderen haerder sommighe by malcanderen, een yeghelijck heeft sijn beteeckēde plaetsen en eenē hoec waters daert niet diep en is. Dan gaen sommighe en slaen int water cruyfswijs door een, dan so loopt die visch na de diepte, en coept haer also in haer garen, die dan het meeste vāgt, die deylt den anderen mede. Daer comen oock dicwils toe die verre vander zee woonen, en vanghen veel visschen tsamen, bradense heel dorre, stootense ende maken meel daer af, dwelck sy wel drooghen en malen, also dat langhen tijt dueren kan, en dat voeren sy mede thuyt, en eten wortelen meel daer toe: maer soudē sy die visschen ghebraden mede thuyt voeren, sy en souden niet langhe dueren, want sijse niet en souden.

ten. Oock pastmē dat meel beter by een, ende
gaets meer op een hoop dan vanden ghebra-
den visschen.

¶ *Vat fatsoen oft gestaltenisse die lie-
den hebben. Dat IX. Capittel.*

H Et is een sijn wel ghefaetsoneert volck
beyde man en wijf, gelijk als die liedē
hier te lande sijn, alleenlijck dan datse
bruyen sijn vander sonnē, maer sy gaen al naect
ionckende oudt, ende en hebbē oock niet met
allen voor die schamelheyt. Sy verstellen haer
seluen met schilderen ende verwen, sy en heb-
ben gheenen baert, want sy plucken dien wt
metter wortelen also dicwils als hy waft, ma-
ken oock gaten inden mont en in haer ooren,

daer hangen sy steenen in, ende dat is haer cie-
raet, ende behanghen haer met pluymagien.

*¶ Vaer mede sy houwē oft snijden, en
sonderlinge op die eyndē, daer die Chri-
stenen haer noch gheen ware en bren-
gen, als bijlē, messen, scherē en aecxen.*

Dat X. Capittel.

SY hebben voormaels eer schepē int lant
quamen, ende noch op veel plaetsen des
lants daer gheen schepen en comen, na-
melijck eenderhande swerte steenen blawach-
tich, ende makent ghelijck eenen beytel, ende
op die breedste sijde wetten sijt rondt, ende
makent scherp, is wel een spanne lanck, twee
vingheren dick, een hāt breedt, sommige groo-
ter, sommige cleynder, dan nemen sy een dun
stocxken ende buygen dat daer bouē om den
beytel, ende bindent met basten te samen. Die
selue figure hebben nu oock die yfere beytels
die haer die Christenen gheuen op sommighe
plaetsen, maer sy maken die stelen op een an-
der maniere, want sy steken daer een gat dore,
daer steken sy den beytel dore, ende dat is haer
bijlē daer sy mede houwen.

Sy nemen wilde verckens tanden ende wet-
tense int middele datse scharp wordē, en bin-
dense

denſe dá tuffchen twee hou terkens , daer mede ſchauen ſy dan haer pijlen en boghē datſe ſo ront worden oftſe ghedraeyt werden, ghebruycken oockeenen tant van een dier Pacca genoempt, en dien wetten ſy voor ſcherp , en als ſy ghebreken aent lijf hebben van bloets wegghen, ſo ſcrabben ſy op de ſtede daert haer ſeer doet, dat bloedet dan, en dat is met haer ſo veel als buffen laten.

¶ Vat haer broot is, hoe ſy haer vruchten beeten , ende hoe die ſy die planten ende maken dat menſe ghenieten kan.

Dat XI. Capittel.

Die plaetſen daer ſy planten willen, houwen ſy die boomen af op die planten, ende laten ſe een maent oft dry drooge worden, daer na ſteken ſy dat vier daer in ende verbradenſe, dan platen ſy hare wortelen tuffchen die ſtockē oft ſtroncken , van welcken ſy haer behulp hebben, en heeten Mandioka, het is een boomken eenen vadem hooghe, en geeft drye wortelen vā hē, en als ſy die wortelen ghenieten willen, trecken ſy dat boōken wt en breken die wortelen af, en breken die tackē vanden boomen , en ſtellenſe weder in de aerde, dat crijcht dá wortelen, en in ſes maenden wordet ſo groot dat men ſijnder ghenieten can,

sy nuttē dese wortelen op dryderley maniere.
Ten eerstē wrijuen sy die op eenen steen heel
in cleyne morseelen, dan perffen sy daer sap wt
met een sifte, ende backen dan vanden meele
dunne koecken. Dat dinck daer sy haer meel
in drooghen ende backen is van leem oft cley
ghebacken, ende veel makent op een maniere
van een groote schotel. Oock nemē sy die wor-
telen versich, ende legghen se int water, laten se
daer in verrotten, nemense dan weder en leg-
gen se onder den viere inden roock, en laten se
drooghen. die drooge wortelen heeten sy dan
Keincima, ende dueren langhe. Ende als sij se
dan nutten oft besigen willen, stooten sij se in
eenen mortier van hout ghemaect, so wordet
so wit als wit meel, daer maken sy koecken af
die

die sy heeten Byyw . Oock nemen sy wel verrotten Mandioka eer sy hem drooghen , ende menghelen die met drooghen ende met groenen . Daer droogē sy dat meel wt, eñ dat duert welen iaer , ende blijft euen goet om te eten, ende sy noemen dat *V, y than*. Oock maken sy van visch eñ vleesch meel , eñ doen dat vleesch oft visch braden ouer tvier inden roock , ende latent heel dorre worden , treckent van een, eñ drooghent noch eens in schotelen oft vatē die sy daer toe metten viere ghebrant eñ gemaect hebben, ende heeten *yuepaun*. Daer na stooten sijt cleyn in eenen houtē mortier, siftent door een seue, ende makē meel daer af, eñ dat duert langē tijt, want sy en hebben gheen gewoonte visch eñ vleesch te souten, sulcken meel eten sy dan totten wortel meel, ende het smaect tamelijcken wel.

¶ Hoe dat sy haer spijs gereet maken.

Dat XII Capittel.

DAER sijn veel gheslachten des volcx die gheen sout en eten . Die ghene daer ick onder gheuanghen was, sommige van dien eten sout, dwelck sy vāden Franchoyzen ghesien hebben die met haer hādelen. Maer sy berechten my hoe datter een natie van volck daer aent lant liggen die Karaya heeten, te lant waerts in vāder zee af, die daer sout maken vā

palmen boomen, en dat sy dat eten, maer dies
veel ghebruycken teten en leefden niet langhe,
ende sy makent op die maniere, want ick sacht
ende halp daer toe: Sy houwen eenen dicken
palmboom af, ende cleuē hem in cleyne splin
teren, maken daer nae een ghestelte van droo
ghen hout, leggen die splinteren daer op, ende
verbranden se metten drooghen houte tot af
schen, ende vanden asschen maken sy looghe,
ende die sieden sy, dat sçheynt hem dan ghelijck
sout. Ick meynde het waer salpeeter gheweest,
ende proefde dat daerom int vier, maer het en
was gheen, het smaect oock ghelijck sout, ende
is grau van verwen: maer het meeste deel van
dat volck en eet gheen sout. Als sy yet sieden
het si visch oft vleesch, so doen sy gemeynlijck
groenen peper daer in, ende alst dan redelijck
ghenoech ghesoden is, so nemen sijt wten so
pe, ende makē daer eenen dunnen bry af, dien
heeten sy Mingau, ende drincken dien wt cou
worden, de welcke sy voor vaten hebbē: oock
als sy eenderley spijsē makē willē het sy vleesch
oft visch dat eenen tijt lanck duere, dat leggen
sy vier spannen hooghe ouer tvier op cleyne
housterkens, ende maken dan een redelijck vier
daer onder, latent so braden ende beroocken
tot dat heel drooge wort. Ende als sijt daer na
eten willen, so sieden sijt weder op ende etent,
ende sulcken vleesch heeten sy *Mochaen*.

¶ Wat regiment en ordinantie sy hebben metter ouerheyt ende rechten.

Dat XIII. Capittel.

SY en hebben sonderlinghen gheen regiment oft recht, elck hutte heeft eenē ouersten die is haer Coninck, want alle haer ouerste sijn van eenen geslachte, een gebiedt en regiment, men mach daer af makē datmen wil, het mach hem die een wat meer gebruyct hebbē in oorloge oft crijchs handel, dat hy in dier wijse meer ghebots heeft dan een ander, als sy ten crijch trecken, ghelijck als die gemelde *KonianBebe*, anders en heb ick geen sonderlijck recht onder haer vernomen, dan dat die ioncxste de oudtste ghehoersaem sijn te doen dat hare seden mede brengt. Als yemant den anderen verslaet oft schiet, sijn sijne vrienden bereyt dien wederom te dooden, hoe wel dat selden gebuert. Oock sijn sy den ouerste haerder hutten gehoorlaē, wat die yemāden heet, dat doet hy sonder eenich bedwanc oft vreesse, dan alleen wt goeden wille.

¶ Hoe sy die potten ende het eerdeverck backen die sy ghebruyken.

Dat XIII. Capittel.

Die

Die wijsen maken die vaten die sy besigen also: Sy nemē cley, aerde, oft leem, ende maken die gelijk deech, daer af maken sy vaten, potten, schotelen pannen, oft dat sy willen, ende latent eenen tijt lanck drooghen, ende wetent sijn te schilderen, ende als sijn dan backen willen, so stelpen sijn op steenen, setten dan daer veel boomschellen rondtomme die drooghe sijn, ende steken het vier daer in, ende daer mede worden sy ghebackē dattet gloeyet ghelijck een heet yser.

¶ Hoe sy baren dranck maken daer sy haer droncken in drincken, ende hoe sy haer houden metten drincken.

Dat XV. Capittel.

Dat vrouwen volck maect den dranck. Sy nemen die wortel Mandioka ende sieden groote potten vol. Alst gesoden is, nemen sijn wten pot, ende gietent in eenen anderen pot oft teyle, latent een luttel coudt worden, ende dan setten haer die ionge maechden daer by ende knauwent metten mōde, en dat geknawde doen sy in eenē besonderē pot oft teyle. Als die gesoden wortelen al geknawt sijn, so doen si dat geknawde wederom inden pot doen, ende gieten dien dan wederom vol waters, menghelende dat metten geknawden

wortelen, ende dan laten sijt wederom werm
worden. Dan hebben sy sonderlinghe vaten
de welcke sy half inder eerden begrauen, ende
gebruyckense daer toe gelijcmen hier die vatē
tot wijn oft bier gebruyct, daer gieten sijt dan
in, ende makent wel toe, dat gert oft dijdē dan
in hem seluen ende wort sterck, latēt also twee
daghen staen, ende daer na drincken sijt, ende
worden daer droncken af: het is dick, en̄ voedt
oock seer wel. Elcke hutte maect sijnen dranck
bysonder. Ende als hem een dorp wil vrolijck
maken (d welck ghemeynlijck alle maent eens
ghebuert) so gaen sy eerst alle met malcanderē
in een hutte, en̄ drincken daer eerst wt. dat gaet
also op de rijē om tot dat sy den drack in allen
huten wt gedroncken hebben. Sy setten haer

ronc

rondtom die vaten henen . Sommighe op de branden, sommighe op der aerden . Die wijs reycken haer den dranck veruolghende , sommighe staen singen ende dansen om die vaten henen, ende opter plaetsen daer sy drinckē, maken sy oock haer water . Dat drincken duert den heelen nacht, dansen oock wel tusschen die branden henen, roepen en blasen met basuynen, maken een vreeselijck gherucht als sy droncken worden . Oock sietmen luttel oft selden dat sy twistich worden . Sy sijn oock malcanderen seer gonstich, ende wat die een meer heeft van eten spijsse dan die andere, dat deylt hy hem mede.

¶ Wat des mans cieraet is, ende hoe sy haer schilderen, ende wat haerlieder namen sijn.

Dat XVI. Capittel.

SY maken een cruyne op haer hoofft, ende laten daer rontom een crancken wassen vā hayr ghelijck eenen moninck. Ick heb haer dicwils gheuraecht van waer dat sy dat monster vanden hayre hadden . So seyden sy, haer voorvaders hadden aen eenen man ghesien die hadde Meirs Humane geheeten, ende hadde vele wonderlijcke dinghen onder haer ghedaen, ende men wil segghen dat een Pro-
pheet

pheet oft apostel gheweest is. Voort so vraech
de ick haer waer mede sy die hayren af hadden
connen snijden eer haer die schepen scheren
ghebracht hadden. Sy seyden, sy haddē eenen
steen beytel genomen, ende hadden een an-
der dinck daer onder ghehouden, ende daer
op die hayren af gheslaghen, maer die middel-
ste cruyne hadden sy met een schelfer van eenē
harden steen ghemaect, dwelck sy dicwils ghe-
bruycken ende besigen inde stede van eender
scheren. Voort hebben sy een dinck van roo-
den vederen ghemaect, en dat heet *Kannitare*,
dat binden sy om dat hoofd. Sy hebben oock
inden ondersten lippen des monts een groot
gat, dat maken sy van ioncx af als sy noch iock
sijn, sy steken metten scherpē punct van eenen
hertshorē daer door, daer in steken sy dan een
steenken oft houtken, en smerent dan met ha-
ren saluen. Dat gaetken blijft dan open. Als sy
nu so groot worden dat sy weyrachtich sijn,
so maken sijt dan haerliedergrooter, ende dan
steect hy daer eenen grooten groenen steen in,
die is aldus gemaeft: het smal eynde bouē, dat
coempt binnen inden lippen te hangen, ende
dat dicke hangt buyten wte: en die lippen des
monts hangt haer alijt om leege vanden ghe-
wichte des steens. Oock hebbē sy op beyde sij-
den des mōts inde caken noch eenen cleynen
steen. Sommige hebbender van cristal steenē,
die

die sijn smal ende lanck. Ende noch hebben sy
een cieraet dat sy wt groote zeeslacken huysen
maken , ende die heeten sy *Matte tue*, ende dat
is ghemaect als een half mane , dat hanghen sy
aenden hals, het is sneeu wit, en wort *Bogessy*
ghenaempt . Oock maken sy witte cordellen
van witte zeeslecken , ende is eenen goeden
halm dick, ende het cost veel arbeys te maken:
dat hanghen sy aen den hals . Oock binden sy
pluyb osschen aen die armen , schilderē haer
swert , oock met rooden ende witten vederen
so bont door malcanderen , ende die vederen
placken sy opt lijf met materie die wt den boo
men coempt , en dat strijckē sy op die plaetsen
daer sy pluymen hebben willen, ende daer op
legghen sy dan die pluymen , en dat blijft dan
daer

daer aen cleuen , ende sy scilderen hé oock den
een arm swert den anderen roet , dien beenen
ende dat lijf des ghelijcks. Sy hebben oock ee-
nen zieraet vā struyfvederē gemaect, dat is een
groot ront dinck van vederē, dat bindē sy opt
gat als sy inden crijch varen tegē haer vianden
oft sy sus eenige feest houdē, dat heet Enduap
hare namen noemen sy nae die wilde dieren
ende sy gheuen haer seluen veel namen, maer
altijt metten onderscheyt, als sy eerst geboren
worden so wort haer eenē naem gegeuē, dien
behouden sy niet langher dan tot ly weerach-
rich worden, ende vianden doot slaen, so veel
als hyer dan ghedoot heeft, so menighen na-
men heeft hy.

*¶ Vvat des wijs of vrouwen zieraeth
is. Dat XVII. Capittel.*

DIe wijs scilderen haer int aensicht ende
ouer dat ganse lijf, oock opte voerghe
seyden maniere also haer die mans scil-
deren, maer sy laten dat hayr lanck wassen, also
oock ander wijs, sy en hebben sonderlick gee-
nen zieraet, dan inden oren hebben sy gaten
daer hanghen sy dinghen in sijn ontrent een
span lanck, ront ontrent eenen duym dick, hee-
ren op haer spraeck nambibeya, makent vā zee
sleckē, Matte pue genaemt, haer namē sijn nae

N voghe-

voghelen, visschen, vruchten der boomen ghe-
heren, en hebben vanden ionckheyt op maer
eenen naem, maer so menigen slauen die mās
doot slaen, so menigen naeme geuen haer die
wijfs oock. Als die een den anderen luyft die
luyfen eten sy, ick hebse dicwils ghevraecht
waerom dat sijt doen, so seyden se het waren
hare vianden, eten se vanden hoofde ende wil-
len hen aen haer wreken, daer en sijn geen be-
sondere vroegvrouwen, als een wijf in barens
nootis, loopt daer toe wie datter naest by is,
beyde man ende wijf. Ick hebse sien gaen on-
trent den vierden dach nae dat se baert hadden
Sy droeghen haer kinderen optē rug in keuien
van catoen garen ghemaect, doen hare arbeyt
met huy, die kinderen slapen en sijn wel te vre-
den hoe sy met haer bucken oft op rechten.

*¶ Hoe sy den kinderen een eerste naem
geuen. Dat XVIII. Capittel.*

VAnden wilden, een die welcken niet
vangen halp sijn huysvrou hadt eenen
ionghen soon ghebaert, sommighe da-
ghen daer nae nam hy sijn naeste gebuerē van-
den hutten bevræghende hem met haer wat
hy den kinde woude voor eenen naem geuen,
die dapper ende vreeselick waer, sy hieldē hem
veel namen voor die hem niet en behaechden
hy meynde hem vandē vier voorvaders eenen
naem

naem seyde die kinderen die sodanige namen hadden dijen wel ende waren spoedich sla- uen te vangen, hy noemde die vier voorvaders die eerste hiet Krimen, die ander Hermittá, die derde Koem, des vierden naem en heb ic niet onthouden, Ick dacht als hy van Koem seyde het most Cham sijn, maer Koem heet op haer spraeck den mergē, so seyde ic hem dat hy hem den seluen naem gaue, want die seluē most sekerlijck sijnder voorvaderen een gheweest sijnder namen een behielt dat kint, so geuē sy haer namen sonder doopsel oft besnijdinghe.

¶ Hoe veel wijs een heeft en hoe hy hē met haer hout. Dat XIX. Capittel.

DEn meestē hoop en heeft maer eē wijf elcks, sommige oock meer, maer sommighe van haer Coningē hebben xiii ofte xiiii wijs. Die Coninck die ick leestmael gesconcken was, vanden welcken my die Franchoisen cochten, Abbati Bossanghenaemt die hadt veel wijs, en eene die sijn eerste gheweest was, die was die ouerste onder hē. Elcke vrouwe hadde haer logement inden hutten, eygen vier, haer eygen wortel gewas, met welke hy te doen hadde inder seluē losament was hy die gaf hem teeten, dat ginck so om, die kinderen die sy hebben trecken opt weydwerck als sy groot sijn, en wat sy brenghen geeft een

yeghelijck sijnder moeder, die coeken dat ende deylen dan den anderen mede, en die wijfs verdraghen haer wel onder malcanderen. Sy hebbē oock die maniere dat een den anderen een wijf schenckt als hysē moeyende is, oock schenckt den eenen den anderen een dochter oft suster.

¶ Hoe sy haer verlouen.

Dat XX. Capittel.

SY verlouē haer dochters als sy noch iōck sijn, ende als sy groot worden dat sy tot vrouwen ghebruyck krijghen oft comen snijden sy haer dat haer vanden hoofde, scrabben haer eenen besonderlijcken snede inden rugge, binden haer sommige wilden diere tanden aenden hals, daer nae alst haer weer ghewassen is, ende die sneden toe ghewassen sijn, so sietmen euen wel dat teeken vanden snede, want sy doē daer wat in daer mede dat swert blijft alst toe geheylt is, dat houdē sy voor een eer, als sulcke cerimonien gheeynt sijn, daer nae leueren syse ouer diese hebben sal, en maken gheen sonderlinhe cerimonien. Man en wijf houden haer oock gebuerlijck, makē haer dinghen heymelijck. Item ick heb oock gesien dat een ouerste van haer by tijden den merghens vroech door alle hutten ginck ende crabde die kinderen met eenen scharpen visch tant inden beenen

beenen, om haer daer mede forchvuldich te maken en vreesende, op dat als sy krijten ende onlijdsaem waren, die onder haer daer met dreychden, daer compt een, ende niet payden datte sweghen.

¶ Vvat haer goeden sijn.

Dat XXI. Capittel.

DAeren is gheen deylinghe oft partheringe onder haer liedé, ly en weté oock van gheenen gelt te seggen, haer schatten sijn pluymen van voghelen, vanden welcken dier veel heeft die is rijck, ende welcke sijnen steen inden lippen des mont heeft, die is oock vanden rijcksten een. Een yegelijcke partie man ende wijf heeft sijn eygen wortel ghewasch daer sy af eten.

¶ Vvat haer meeste eer is.

Dat XXII. Capittel.

DAt is haer eer als een veel vianden ghevanghen en doot gheslagen heeft, wát dat is die maniere onder haer lieden, so menigé viant hy doot slaet, so menigen naem geeft hy hem seluen, ende dat sijn die vernaemste onder haer lieden, die welcke sulcke namen veel hebben.

Vvaer aen dat syghelouen.

N 3

Dat

Dat XXIII. Capittel.

SY gelouen aen een dinck dat waft als een ronde couwoerde, ende is so groot als eenen pot van eenen pot nats, het is binnen hol, steken een cleyn stocxken daer door, snijden een gaetken daer in gelijk eenē mont, ende doen cleyn steenkens daer in dattet ratelt ratelen daer mede als sy singhen ende dansen, ende heetent Tammaraka, ende is geformeert oft ghemaect ghelijck hier volcht.

Die selue hebbē dat mās volckelck een eyghē sy sijn nu sommige onder haer die sy noemen Paygi, die wordē onder haer gheacht ghelijck men hier die waersseggers acht, die selue treckē des iaers eēs door dat lant, in alle hutten, ende geuen te verstaē hoe dat eenen geest by haer is geweest